

ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงานระบบการชำระเงิน
2560

ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงานระบบการชำระเงิน 2560

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปี 2560 ที่ผ่านมาเป็นปีที่มีพัฒนาการสำคัญหลายอย่างเกิดขึ้นในระบบการชำระเงินของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ปริมาณธุรกรรม e-Payment ในปี 2560 มีการเติบโตถึงร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว ได้แก่

- ระบบพร้อมเพย์ที่เริ่มทยอยเปิดให้บริการโอนเงินภาครัฐในช่วงปลายปี 2559 จนมาถึงบริการโอนเงินระหว่างประชาชนและนิติบุคคล รวมถึงบริการต่อยอดอื่น ๆ ในปี 2560 ซึ่งทำให้ประชาชนและธุรกิจสามารถโอนเงินได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยใช้หมายเลข ID ต่าง ๆ เป็นตัวแทน (proxy) ของเลขที่บัญชีธนาคาร เช่น หมายเลขประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์มือถือ หมายเลขนิติบุคคล ซึ่งจดจำได้ง่ายกว่าเลขที่บัญชีธนาคารแบบเดิม

- การพัฒนาและการส่งเสริมการใช้มาตรฐาน QR Code เพื่อการชำระเงินและการโอนเงิน หรือที่เรียกว่า QR Code Payment ซึ่งทำให้ร้านค้าสามารถรับชำระเงินเข้าบัญชีธนาคารได้โดยตรง ไม่ต้องลงทุนติดตั้งเครื่องรับบัตร เหมาะกับร้านค้ารายย่อยทั่วไป เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าตามตลาดนัด รวมถึงบริการขนส่งสาธารณะต่าง ๆ เช่น รถแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ส่งผลให้การกระจายจุดรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ทั่วถึงมากขึ้น

นอกจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ธปท. ก็ยังให้ความสำคัญกับ

การกำกับดูแลเพื่อความปลอดภัยและการคุ้มครองผู้บริโภคมาโดยตลอด โดยในปี 2560 ที่ผ่านมา ธปท. ร่วมกับกระทรวงการคลังในการผลักดันการออกพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ซึ่งกฎหมายใหม่นี้จะช่วยให้กฎหมายเกี่ยวกับการชำระเงินมีความเป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อนของกฎหมายเดิมที่มีหลายฉบับ ส่งเสริมให้ผู้ให้บริการสามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสมในขณะเดียวกัน ผู้ใช้บริการก็มั่นใจได้ว่าจะได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรมภายใต้กฎหมายฉบับนี้

สำหรับความเสี่ยงด้านไซเบอร์ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญของภาคการเงินนั้น ธปท. ได้มีการประเมินความเสี่ยงพร้อมในการรับมือภัยไซเบอร์ของธนาคารพาณิชย์ไทย สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และผู้ให้บริการชำระเงินตามแนวทางที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการด้านความปลอดภัยต่อไป รวมถึงการสร้างความร่วมมือในการรับมือภัยไซเบอร์ของภาคการเงินทั้งระบบอย่างเป็นรูปธรรม โดยผลักดันการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเทคโนโลยีสารสนเทศภาคการธนาคาร (Thailand Banking Sector Computer Emergency Response Team: TB-CERT)

การพัฒนาที่สำคัญต่าง ๆ นี้ เป็นการปูรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับระบบการชำระเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย เพื่อเป็นหนึ่งในกุญแจสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาของเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.)

เป็นหนึ่งในคณะกรรมการหลักของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)
ซึ่งรับผิดชอบด้านการกำหนดนโยบายการชำระเงินของธนาคาร
แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับพัฒนาการ ของภาคธุรกิจ และ
พัฒนาการด้านเทคโนโลยีการชำระเงิน

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน

ประธานกรรมการ

นายวิโรไท สันติประภาพ
ผู้ว่าการ

รองประธานกรรมการ

นางอุษุกร สิริโยธิน

รองผู้ว่าการ ด้านเสถียรภาพสถาบันการเงิน

กรรมการ

นายไพบุลย์ กิตติศรีกังวาน
รองผู้ว่าการ ด้านบริหาร

กรรมการ

นายปรีดี ดาวฉาย
ประธานสมาคมธนาคารไทย

กรรมการ

นายรอม หิรัญพุก
ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี
และสารสนเทศ

กรรมการ

นายเกรียงไกร เรียงนุกุล
รองประธานสภาอุตสาหกรรม
แห่งประเทศไทย

กรรมการ

นางสาวอรนุช ไขณุสิทธิ์
ปรึกษาด้านพัฒนาระบบการเงิน
การคลัง กรมบัญชีกลาง

เลขาธิการ

นางสาวสิริธิดา พนมวัน ณ อยุธยา
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายระบบ
การชำระเงินและเทคโนโลยีทางการเงิน

ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2560

สรุปสถิติที่สำคัญ ในปี 2559 – 2560

	2559	2560	
จำนวนประชากรทั้งหมด	65.9	66.2	ล้านคน
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปีปัจจุบัน	14,931.5	15,691.7	พันล้านบาท
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี			
จำนวนเลขหมายผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน	7.1	4.0	เลขหมาย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
จำนวนเลขหมายผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่	179.5	183.6	เลขหมาย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
ข้อมูลด้านการชำระเงิน			
ธนาคารพาณิชย์ไทย	6,998	6,766	สาขา
สาขารธนาคารต่างประเทศ	18	18	สาขา
สถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่ง	2,468	2,471	สาขา
จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ ¹	64,115	66,944	เครื่อง
จำนวนเครื่องรับบัตร ²	474,363	711,221	เครื่อง
จำนวนบัตรเอทีเอ็ม	19,638,033	18,380,892	ใบ
จำนวนบัตรเดบิต	54,152,675	57,773,793	ใบ
จำนวนบัตรเครดิต	20,136,341	20,571,634	ใบ
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร	20,263.00	21,719.15	บาทต่อคน
ปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อจำนวนประชากร	1.8	1.7	ฉบับต่อคนต่อปี
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเครดิต เฉลี่ยต่อเดือน ³	5,767	5,959	บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตรเอทีเอ็ม เฉลี่ยต่อเดือน	8,209	7,056	บาทต่อบัตร
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเดบิต เฉลี่ยต่อเดือน ⁴	265	292	บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตรเดบิต เฉลี่ยต่อเดือน	11,123	11,239	บาทต่อบัตร

¹ เครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็ม (ATM) และเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ (Cash Deposit Machine: CDM)

² เครื่องรับบัตร คือ เครื่อง EFTPOS (Electronic Funds Transfer at Point Of Sale) หรือเครื่อง EDC (Electronic Data Capture) เป็นเครื่องรับบัตรที่ธนาคารผู้ให้บริการรับบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต นำไปติดตั้งที่ร้านค้าเพื่อเก็บและรับส่งข้อมูลธุรกรรมชำระเงินด้วยบัตร

³ เฉพาะการใช้บัตรเครดิตที่ออกในประเทศไทยซื้อสินค้าและบริการผ่านเครื่อง EFTPOS ในประเทศไทยและต่างประเทศ

⁴ เฉพาะการใช้บัตรเดบิตที่ออกในประเทศไทยซื้อสินค้าและบริการผ่านเครื่อง EFTPOS ในประเทศไทยและต่างประเทศ

PAYMENT

in Thailand (2017)

ข้อมูลประจำปี 2560

9,255

จำนวนสาขาธนาคาร

18.3 ล้านใบ

จำนวนบัตรเอทีเอ็ม

57.8 ล้านใบ

จำนวนบัตรเดบิต

20.6 ล้านใบ

จำนวนบัตรเครดิต

711,221

จำนวนเครื่องรับบัตร

เพิ่มขึ้น
50%
จากปีก่อนหน้า

ปริมาณการใช้บัตรเดบิตชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย

30.7

ล้านรายการ

ปี 2555

36.7

ล้านรายการ

ปี 2556

43.4

ล้านรายการ

ปี 2557

51.3

ล้านรายการ

ปี 2558

66.0

ล้านรายการ

ปี 2559

83.5

ล้านรายการ

ปี 2560

Mobile Banking

จำนวนบัญชี (ล้านบัญชี)

ปี 2559

20.9

ปี 2560

31.6

อัตราการเติบโต **51.3%**

ปริมาณธุรกรรม (ล้านรายการ)

ปี 2559

585.0

ปี 2560

1,228.3

อัตราการเติบโต **110.0%**

มูลค่าธุรกรรม (พันล้านบาท)

ปี 2559

5,363.9

ปี 2560

8,997.1

อัตราการเติบโต **67.7%**

พร้อมเพย์ (ข้อมูล ณ 31 มีนาคม 2561)

ยอดลงทะเบียน
40.4 ล้านหมายเลข

ลงทะเบียนด้วยหมายเลข
บัตรประชาชน
27.1 ล้านหมายเลข

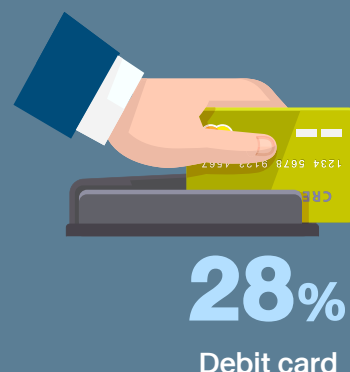
ลงทะเบียนด้วยหมายเลข
โทรศัพท์มือถือ
13.3 ล้านหมายเลข

อัตราการเติบโต
เฉลี่ยของปริมาณ
ธุรกรรมในแต่ละ
ช่องทาง
ระหว่างปี
2555-2560

102%
Mobile banking

28%
Debit card

20% e-Money	11% Bulk payment	8% BAHTNET (3 rd Party)	4% Direct credit
15% Internet banking	8% Credit card	7% Direct debit	1% Fund transfer & Bill payment at ATM

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	2
คณะกรรมการระบบการชำระเงิน	4
สรุปสถิติที่สำคัญในปี 2559-2560	6

I พัฒนาการสำคัญของระบบการชำระเงินในปี 2560

1. การกำหนดนโยบายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบการชำระเงิน	15
1.1 การจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ฉบับที่ 4	15
1.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan)	18
2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมาย	23
3. การสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์	26
3.1 การยกระดับความปลอดภัยทางไซเบอร์	26
3.2 การคุ้มครองผู้ใช้บริการ	29
4. การส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน	29
4.1 การพัฒนาและส่งเสริมการใช้มาตรฐาน Quick Response Code (QR Code) เพื่อการชำระเงิน และการโอนเงิน	29
4.2 แนวปฏิบัติ QR Code สำหรับการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้	30
5. การเชื่อมโยงด้านระบบการชำระเงินกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน	33
5.1 การดำเนินงานผ่านคณะทำงานด้านระบบการชำระเงินของธนาคารกลางในภูมิภาคอาเซียน (Working Committee on Payment and Settlement Systems: WC-PSS) ภายใต้กรอบ AEC 2025	33
5.2 ความคืบหน้าแผนงาน Asian Payment Network Hub (APN Hub)	33

II การกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน (Payment Systems Stability)

1. การกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน (Payment Systems Stability)	37
2. การเตรียมการเพื่อเข้ารับการประเมินภาคการเงินตามโครงการ FSAP	42
3. ความร่วมมือในการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Co-operative Oversight)	43
4. การกำกับและตรวจสอบผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์	44

III แนวโน้มการใช้บริการด้านการชำระเงิน (Payment Systems Trends)

1. ภาพรวมการใช้บริการการชำระเงินในปี 2560	47
2. โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงิน	48
3. พฤติกรรมการชำระเงิน	51
3.1 การชำระเงินของประชาชน ภาคธุรกิจและภาครัฐ	51
3.2 การถอนและฝากเงินสด	53
3.3 การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์	56
3.4 ธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่และทางอินเทอร์เน็ต (Mobile banking/Internet banking)	59
3.5 การใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)	61
3.6 การใช้จ่ายในต่างประเทศ	64

IV ภาคผนวก

อภิธานศัพท์และคำย่อ	67
ตารางสถิติ	68
หมายเหตุประกอบตาราง	82

สารบัญกรอบ

กรอบที่ 1: “เข้าใจ เพื่อเข้าถึง” – โครงการสำรวจความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรม ของประชาชนต่อการใช้บริการ e-Payment	16
กรอบที่ 2: 4 เรื่องเด่นเกี่ยวกับพร้อมเพย์ที่น่าสนใจ	21
กรอบที่ 3: “พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน” อีกหนึ่งกฎหมายสำคัญที่ควรรู้	24
กรอบที่ 4: การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านไซเบอร์ตามมาตรฐานสากล	28
กรอบที่ 5: การนำ QR Code ไปประยุกต์ใช้ในการชำระเงิน	31
กรอบที่ 6: พัฒนาระบบการโอนเงินรายย่อย (Real-Time Retail Payment System) ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่น่าสนใจ	34

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1: ประเภท ID ที่ใช้ผูกกับบริการพร้อมเพย์ในปัจจุบัน	18
ภาพที่ 2: บริการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ข้ามธนาคาร	19
ภาพที่ 3: บริการเตือนเพื่อจ่าย (PayAlert)	20
ภาพที่ 4: ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ต	38
ภาพที่ 5: สัดส่วนการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตจำแนกตามประเภทธุรกรรม	38
ภาพที่ 6: สภาพคล่องระหว่างวันและอัตราการหมุนเวียนสภาพคล่อง	39
ภาพที่ 7: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ	41
ภาพที่ 8: สัดส่วนการเรียกเก็บเช็คทั่วประเทศจำแนกตามช่วงมูลค่า	41
ภาพที่ 9: การใช้ e-Payment ของไทยเทียบกับต่างประเทศ	47
ภาพที่ 10: โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงิน ปี 2560	48
ภาพที่ 11: จำนวนเครื่อง EDC ต่อประชากรหนึ่งล้านคน	50
ภาพที่ 12: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระเงินของประชาชน ปี 2557-2560	51
ภาพที่ 13: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระเงินของภาคธุรกิจและภาครัฐ ปี 2557-2560	52
ภาพที่ 14: อัตราเติบโตของการถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM	53
ภาพที่ 15: ปริมาณและมูลค่าการถอนเงินสดของคนไทย ปี 2558-2560	54
ภาพที่ 16: ปริมาณและมูลค่าการฝากเงินสด ปี 2560	55

ภาพที่ 17: ปริมาณการใช้บัตร ATM และบัตรเดบิต โอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM และการโอนเงินผ่าน Mobile banking	57
ภาพที่ 18: ปริมาณการใช้บัตรเดบิตชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขายและช่องทางออนไลน์	58
ภาพที่ 19: จำนวนบัญชี Internet banking และ Mobile banking	59
ภาพที่ 20: ปริมาณธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking	60
ภาพที่ 21: มูลค่าธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking	61
ภาพที่ 22: จำนวนบัตร/บัญชี e-Money ของ Bank และ Non-bank	62
ภาพที่ 23: ปริมาณและมูลค่าการใช้ e-Money	63
ภาพที่ 24: การใช้ e-Money แยกตามประเภท ปี 2560	63
ภาพที่ 25: การใช้จ่ายในต่างประเทศ และจำนวนคนไทยไปต่างประเทศ	64
ภาพที่ 26: การใช้จ่ายในต่างประเทศ จำแนกตามวิธีการต่าง ๆ ปี 2557-2560	65

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1: จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) และเครื่องรับบัตร (EDC) ของประเทศต่าง ๆ	50
ตารางที่ 2: จำนวนและสัดส่วนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ณ สิ้นปี 2560 และอัตราเพิ่ม/ลดจากปี 2559	56
ตารางที่ 3: ปริมาณและมูลค่าธุรกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2560	57

I

พัฒนาการสำคัญ
ของระบบการ
ชำระเงินในปี 2560

1. การกำหนดนโยบายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบการชำระเงิน

1.1 การจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ฉบับที่ 4

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการชำระเงิน ให้มีประสิทธิภาพ มั่นคง ปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง โดยได้จัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศ และได้ดำเนินการมาจนถึงแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555 - 2559) ในช่วงท้ายของแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงินฉบับดังกล่าว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ได้ช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการชำระเงินที่มีความสะดวก รวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความเสี่ยงรูปแบบใหม่ เช่น ภัยไซเบอร์ ที่สร้างความท้าทายต่อการกำกับดูแลและการรักษาเสถียรภาพความมั่นคงปลอดภัยของระบบการชำระเงินในอนาคต

ในปี 2560 ธปท. อยู่ระหว่างจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ฉบับที่ 4 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาระบบการชำระเงินในระยะข้างหน้าให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและแนวโน้มการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ รวมทั้งทิศทางการพัฒนาประเทศเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดย ธปท. ได้ประเมินสถานะแวดล้อมของระบบการชำระเงินไทยด้วยการสำรวจพฤติกรรมกรรมการชำระเงินของประชาชน และรับฟังความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ

ทั้งภาครัฐและเอกชน และพบว่าการใช้ Digital payment ของไทยมีการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ใช้บริการเริ่มมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น รวมทั้งภาครัฐก็มีนโยบายและแผนงานส่งเสริมการเข้าถึงและใช้ Digital payment อย่างไรก็ดีตาม ในสภาวะปัจจุบัน เงินสดยังคงเป็นสื่อการชำระเงินหลักที่ประชาชนส่วนใหญ่เลือกใช้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ธุรกิจ โดยเฉพาะ SMEs ยังมีการใช้เช็คและเงินสดอยู่มาก

การจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ฉบับที่ 4 จึงมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการให้บริการการชำระเงินแบบดิจิทัล (Digital payment) ในชีวิตประจำวันของทุกภาคส่วน เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถใช้ประโยชน์จาก Digital payment ได้สูงสุด ประชาชนสามารถใช้จ่ายได้สะดวก ปลอดภัย ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ธุรกิจและภาครัฐมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการมากขึ้น มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และต้นทุนการดำเนินงานที่ลดลง ตลอดจนส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดย ธปท. จะหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงินพร้อมแนวทางขับเคลื่อนแผนงานต่าง ๆ ต่อไป

กรอบที่ 1: “เข้าใจ เพื่อเข้าถึง” – โครงการสำรวจความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรม ของประชาชนต่อการใช้บริการ e-Payment

ปี 2560 ธปท. ได้จัดทำโครงการสำรวจความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนต่อการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวัดระดับความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบริการ e-Payment ประเภทต่าง ๆ รวมถึงศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการชำระเงินของประชาชนเพื่อนำไปใช้สนับสนุนการจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน ฉบับที่ 4 การสำรวจครั้งนี้ ธปท. ได้ร่วมกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10,805 ราย จากทุกจังหวัดทั่วประเทศ ครอบคลุมพื้นที่เขตเมืองและชนบท กระจายตามกลุ่มอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 89 ปี

ข้อมูลจากแบบสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e-Payment ค่อนข้างน้อย โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84 รู้จักบัตรเอทีเอ็ม แต่จำนวนคนที่รู้จักสื่อการชำระเงินอื่น ๆ เช่น บัตรเดบิต ธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile banking) และธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet banking) มีไม่ถึงร้อยละ 50 อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างยังไม่ทราบความแตกต่างระหว่างบัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิต ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ถือบัตรเดบิตส่วนใหญ่ใช้บัตรเดบิตสำหรับการถอนเงินเป็นหลักเท่านั้น ไม่ได้ใช้บัตรรูดซื้อสินค้าตามร้านค้าต่าง ๆ

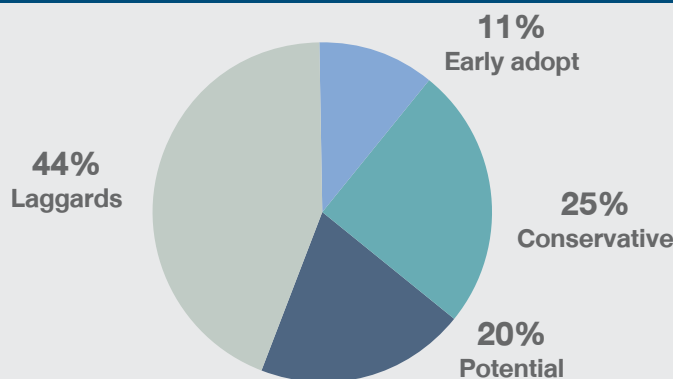
นอกจากนี้ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68 มีสื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 1 ประเภท แต่ส่วนใหญ่ยังคงนิยมใช้เงินสดในชีวิตประจำวันสำหรับการใช้จ่ายที่มีมูลค่าไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตาม หากเป็นการชำระเงินมูลค่าสูง กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ e-Payment มากกว่า เช่น การโอนเงินและการชำระบิลมูลค่าสูง เนื่องจากรู้สึกปลอดภัยและสามารถตรวจสอบข้อมูลการทำธุรกรรมย้อนหลังได้

ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ e-Payment มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ ความจำเป็นในการใช้จ่าย รุ่นการเกิด (Generation¹) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการชำระเงิน กล่าวคือ รายได้ส่งผลต่อกำลังซื้อของบุคคลและความจำเป็นในการใช้จ่ายเป็นตัวเพิ่มโอกาสในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน คนที่มีรายได้สูงและมีความจำเป็นในการใช้จ่ายใช้สอยสูง แนวโน้มการใช้ e-Payment จะสูงตาม แต่ทั้งนี้ พฤติกรรมการชำระเงินของแต่ละบุคคลขึ้นกับความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีด้วย เห็นได้จากกลุ่มประชากรที่เติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเงินอย่างกลุ่ม Generation Y จะมีสัดส่วนของการใช้บริการ e-Payment เทียบกับเงินสดสูงกว่ากลุ่มประชากรในรุ่นการเกิดอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการชำระเงินก็มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ e-Payment เช่นกัน เนื่องจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องก่อให้เกิดความเชื่อมั่น คนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ จึงมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ e-Payment มากขึ้น

¹ รุ่นการเกิด (Generation) เป็นเกณฑ์การแบ่งกลุ่มประชากรตามช่วงอายุ ซึ่งสะท้อนสภาพแวดล้อม พฤติกรรม และความคิดที่แตกต่างกัน ในการวิเคราะห์จะแบ่งเป็น 5 ช่วง ได้แก่ (1) Generation Z คือ ผู้ที่เกิดช่วงหลัง พ.ศ. 2540 ขึ้นไป (2) Generation Y คือ ผู้ที่เกิดช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 (3) Generation X คือ ผู้ที่เกิดช่วง พ.ศ. 2508-2522 (4) Baby Boomers คือ ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2489 - 2507 และ (5) Silent Generation คือ ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2468-2488

กลุ่มเป้าหมายผู้ใช้บริการ e-Payment

จากการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมการใช้ e-Payment ข้างต้น ทำให้สามารถแบ่งกลุ่มผู้ใช้บริการ e-Payment ออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่ม Early adopt² เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อ เรียนรู้เทคโนโลยีได้เร็ว และใช้ Mobile banking และบัตรเครดิตทรอนิกส์สำหรับทำธุรกรรมโอน/ชำระเงินอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน (2) กลุ่ม Conservative³ เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อ แต่อัตราการใช้ e-Payment ยังต่ำ นโยบายสำหรับคน 2 กลุ่มแรกนี้จึงเป็นการพัฒนาต่อยอดบริการ e-Payment มุ่งเน้นสร้างประสบการณ์ที่ดีให้เกิดการใช้ซ้ำ และกระจายจุดรับชำระเงินอย่างทั่วถึง (3) กลุ่ม Potential⁴ เป็นกลุ่ม Generation Z ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีเป็นอย่างดี จึงมีศักยภาพที่จะใช้ e-Payment สูงในอนาคต นโยบายสำหรับคนกลุ่มนี้จึงมุ่งไปที่การสร้าง ecosystem รองรับการใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การออกบัตรนักศึกษาซึ่งใช้เป็นบัตรเดบิตได้ด้วย หรือให้ร้านค้าในมหาวิทยาลัยรับชำระเงินด้วย QR Code (4) กลุ่ม Laggards⁵ เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจ และมีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการ e-Payment เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีส่วนสำคัญที่จะทำให้คนกลุ่มนี้ใช้บริการ e-Payment เพิ่มขึ้น ดังนั้นการส่งเสริม e-Payment สำหรับคนกลุ่มนี้ต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ e-Payment รวมถึงส่งเสริมการกระจายจุดรับชำระเงินตามชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการ e-Payment ได้มากขึ้น

โดยสรุปแล้ว การส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ e-Payment มากขึ้นนั้น ธปท. จำเป็นต้องส่งเสริมทั้งในแง่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ e-Payment ได้อย่างทั่วถึง เช่น การพัฒนาระบบพร้อมเพย์ การขยายจุดรับบัตร และจุดรับ QR Code ควบคู่ไปกับการณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ e-Payment ที่ถูกต้องในกลุ่มประชาชน อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นการเปลี่ยนใจอย่างการใช้เงินสดให้หันมาใช้บริการ e-Payment มากขึ้นนั้น ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้งาน จึงมีความจำเป็นที่ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และผู้ให้บริการการชำระเงิน จะต้องประสานความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการผลักดันบริการ e-Payment ไปยังภาคประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการลองใช้ กระตุ้นให้เกิดประสบการณ์การใช้ e-Payment ที่ดีอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวงกว้างต่อไป

² Early adopt หมายถึง ผู้มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท/เดือน และมีการใช้ e-Payment มากกว่า 6 ครั้ง/เดือน

³ Conservative หมายถึง ผู้มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท/เดือน และมีการใช้ e-Payment น้อยกว่า 6 ครั้ง/เดือน

⁴ Potential หมายถึง ผู้มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และส่วนใหญ่มีการใช้ e-Payment น้อยกว่า 6 ครั้ง/เดือน

⁵ Laggards หมายถึง ผู้มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีอายุมากกว่า 21 ปี และส่วนใหญ่มีการใช้ e-Payment น้อยกว่า 6 ครั้ง/เดือน

1.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบ อิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan)

ในปี 2560 ธปท. ได้ผลักดันให้มีการพัฒนาบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และติดตามความคืบหน้าโครงการระบบพร้อมเพย์และโครงการขยายการใช้บัตร ซึ่งเป็นโครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดการใช้งานอย่างแพร่หลายมากขึ้นในทุกภาคส่วน โดยการดำเนินงานแต่ละโครงการมีรายละเอียดดังนี้

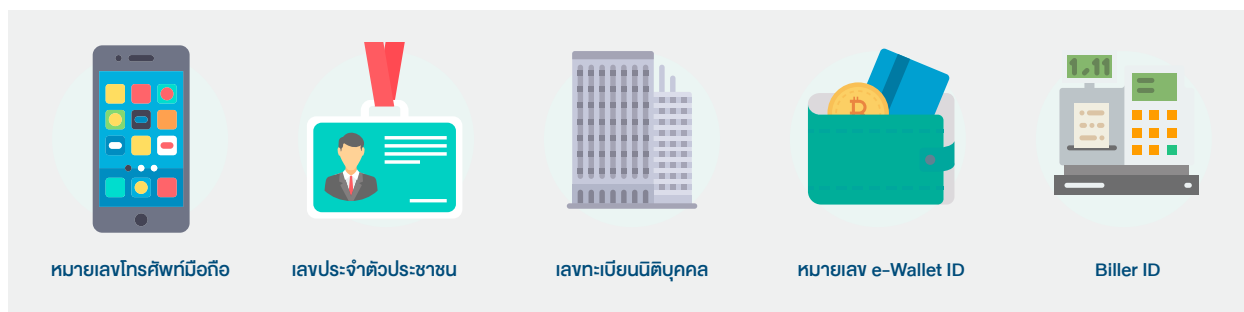
1) **โครงการพร้อมเพย์:** โครงสร้างพื้นฐานของระบบพร้อมเพย์ที่ได้เริ่มใช้ตั้งแต่ปลายปี 2559 ได้ถูกออกแบบไว้เพื่อให้ใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อประโยชน์ต่อภาคธุรกิจ

และเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการอื่น ๆ ที่มีใช้สถาบันการเงินสามารถใช้งานกับระบบพร้อมเพย์ได้ ในปี 2560 ธปท. จึงสนับสนุนการเปิดให้บริการต่อยอดอื่น ๆ บนโครงสร้างพื้นฐานของระบบพร้อมเพย์ ได้แก่

• บริการเชื่อมโยง e-Wallet กับระบบพร้อมเพย์:

เปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2560 ประชาชนสามารถโอนเงินหรือเติมเงินระหว่างบัญชีเงินฝากธนาคารกับ e-Wallet⁶ ของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (non-bank) ปัจจุบันมีทั้งหมด 4 ราย โดยเป็นการผูกกับหมายเลข e-Wallet ID⁷ ซึ่งช่วยเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนมีช่องทางการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่สะดวก รวดเร็วมากขึ้น และค่าธรรมเนียมที่ถูกลง

ภาพที่ 1 : ประเภท ID ที่ใช้ผูกกับบริการพร้อมเพย์ในปัจจุบัน

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

⁶ e-Wallet คือ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมูลค่าของเงินจะถูกบันทึกอยู่บนบัตรหรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ก็ได้

⁷ หมายเลข e-Wallet ID คือ หมายเลขประจำกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ 15 หลัก โดยผู้สมัครใช้บริการจะได้รับเมื่อผ่านกระบวนการรู้จักลูกค้า (Know Your Client: KYC) จาก Non-bank สำเร็จแล้ว

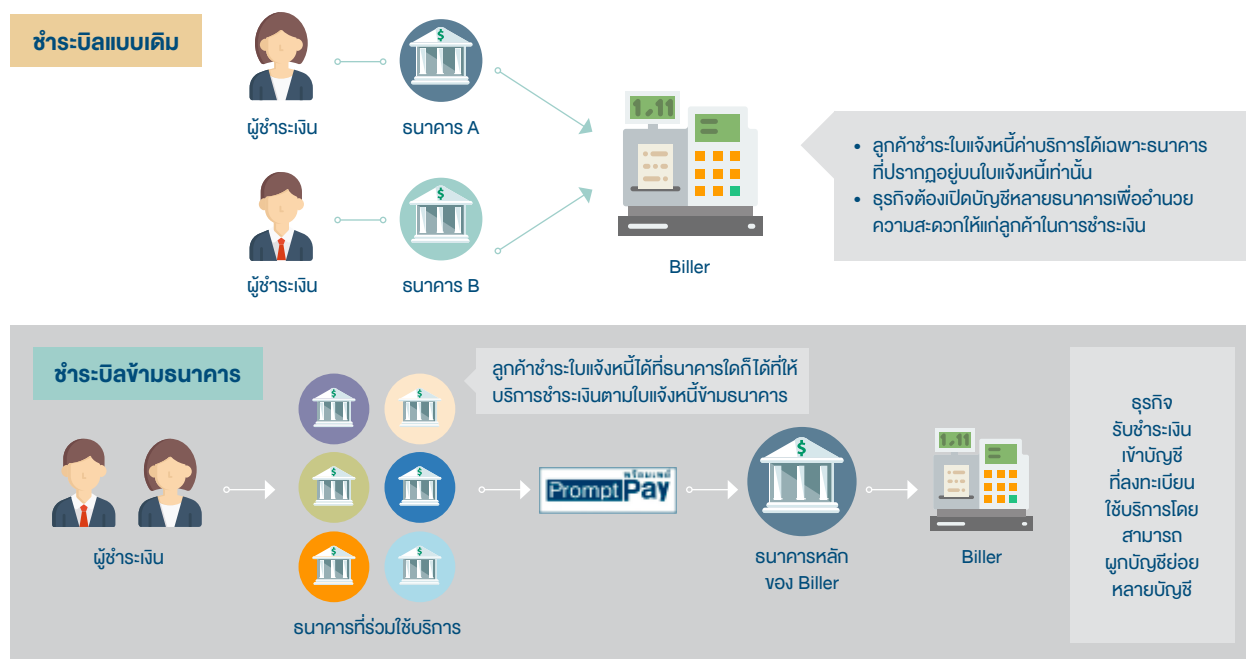

• บริการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ข้ามธนาคาร:

ช่วยให้ประชาชนสามารถชำระเงินได้หลากหลายธนาคารมากขึ้น จากเดิมที่มีข้อจำกัดว่าการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้จะสามารถชำระเงินตามรายชื่อบริษัทที่ปรากฏอยู่ในใบแจ้งหนี้เท่านั้น นอกจากนี้ ภาคธุรกิจก็ไม่จำเป็นต้องเปิดบัญชีหลายธนาคารเพื่อรองรับการชำระเงินของลูกค้า ซึ่งจะทำให้

ความคล่องตัวในการกระทบบยอดรายการชำระเงิน และทำให้โอกาสในการทำบัญชีผิดพลาดน้อยลง อีกทั้งค่าธรรมเนียมการชำระเงินที่ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์จะลดลง อยู่ที่ไม่เกิน 5 บาท/รายการ ภาคธุรกิจที่สนใจสามารถติดต่อธนาคารที่ใช้บริการได้ โดยระบบกลางนี้พร้อมให้บริการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560

ภาพที่ 2 : บริการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ข้ามธนาคาร

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

• บริการเตือนเพื่อจ่าย (PayAlert):

เป็นบริการที่ช่วยให้ร้านค้าและภาคธุรกิจสามารถส่งข้อความแจ้งเตือนไปยังผู้ซื้อเพื่อขอให้ชำระเงิน ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ ร้านค้ารายย่อย รวมถึงร้านค้าออนไลน์ให้มีช่องทางเรียกเก็บเงินและรับชำระเงินที่สะดวกรวดเร็วมากขึ้น ขณะที่ประชาชนจะได้รับความสะดวกในการชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลายมากขึ้น

การใช้งานบริการเรียกเก็บเงินมี 2 ขั้นตอน คือ

(1) การส่งแจ้งเตือน: ผู้ใช้บริการที่เป็นฝ่ายรับชำระเงิน เช่น

ร้านค้า ผู้ขายสินค้าออนไลน์ ส่งข้อความแจ้งผู้ซื้อที่จะเป็นผู้จ่ายเงิน เพื่อขอให้ชำระเงินกลับด้วยการระบุหมายเลขพร้อมเพย์ของผู้จ่ายเงิน (2) การชำระเงินหลังรับการแจ้ง: เมื่อผู้ซื้อหรือผู้จ่ายเงินได้รับข้อความแจ้งผ่านช่องทางของธนาคารที่ใช้บริการ เช่น แอปพลิเคชันของธนาคาร (Mobile banking) ผู้จ่ายสามารถเลือกยืนยันการชำระเงินได้ ทั้งนี้ บริการเตือนเพื่อจ่ายพร้อมให้บริการตั้งแต่เดือนมีนาคม 2561 โดยแต่ละธนาคารทยอยเปิดให้บริการเป็นลำดับต่อไป

ภาพที่ 3: บริการเตือนเพื่อจ่าย (PayAlert)

การส่งแจ้งเตือน: ร้านค้า ผู้ขายสินค้าออนไลน์ ส่งข้อความแจ้งผู้ซื้อที่จะเป็นผู้จ่ายเงิน เพื่อให้ชำระเงินกลับด้วยการระบุหมายเลขพร้อมเพย์ของผู้จ่ายเงิน

การชำระเงินเมื่อรับการแจ้งเตือน: ผู้ซื้อหรือผู้จ่ายเงินได้รับข้อความแจ้งผ่านช่องทางของธนาคารที่ใช้บริการ เช่น Mobile banking ผู้จ่ายสามารถเลือกยืนยันการชำระเงินได้

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

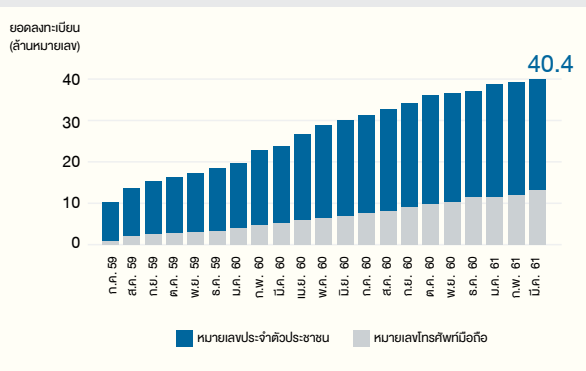
2) โครงการขยายการใช้บัตร: ตลอดปี 2560 ที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ที่เข้าร่วมโครงการได้ติดตั้งอุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (เครื่อง EDC⁸) ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนตามเป้าหมาย โดย ณ สิ้นปี 2560 เครื่อง EDC ได้ถูกวางกระจายไปทั่วประเทศแล้วกว่า 575,000 เครื่อง จากโครงการดังกล่าว ทำให้มีสัดส่วนเครื่อง EDC ต่อประชาชนหนึ่งพันคนเพิ่มขึ้นจาก 6.3 ในปี 2558 เป็น 10.8 ณ สิ้นปี 2560 ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงช่องทางการชำระเงินได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น

นอกจากนี้เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้และเป็นแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนจาก

เงินสดสู่การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการใช้งานให้แพร่หลาย กระทรวงการคลังจึงได้จัดโครงการมอไซค์จากการใช้บัตรเดบิตขึ้น โดยมอบรางวัลทุกเดือนให้แก่ผู้ใช้บัตรเดบิต และร้านค้าที่ติดตั้งเครื่อง EDC ตามโครงการสำหรับการใช้จ่ายตามเงื่อนไขจนถึงเดือนเมษายน 2561 ทั้งนี้ปริมาณธุรกรรมบัตรเดบิตปี 2560 เปรียบเทียบกับปี 2559 เดบิตโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 32 โดยมีมูลค่าธุรกรรมเพิ่มขึ้นกว่า 17,000 ล้านบาท โดยหากวิเคราะห์ตั้งแต่ช่วงเริ่มโครงการมอไซค์จากการใช้บัตรเดบิตเดือนเมษายน 2560 จนถึงเดือนธันวาคม 2560 พบว่าประชาชนชำระเงินด้วยบัตรเดบิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 35

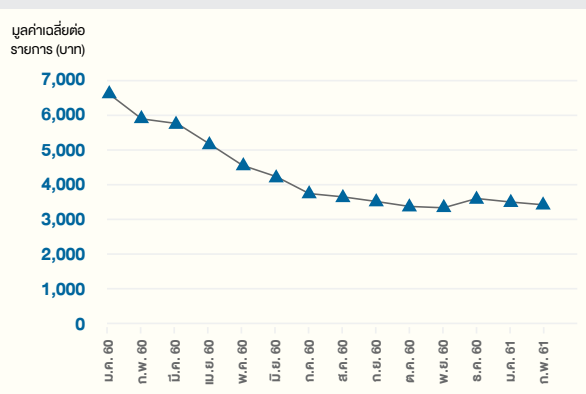
⁸ EDC ย่อมาจาก Electronic Data Capture หมายถึง อุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องรูดบัตร อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า เครื่อง EFTPOS

กรอบที่ 2: 4 เรื่องเด่นเกี่ยวกับพร้อมเพย์ที่น่าสนใจ

แม้ว่าจำนวนผู้ลงทะเบียนด้วยหมายเลขประจำตัวประชาชนจะมีมากกว่า แต่ธุรกรรมการโอนเงินส่วนใหญ่เป็นการโอนไปยังหมายเลขโทรศัพท์ เนื่องจากผู้สมัครลงทะเบียนด้วยหมายเลขประจำตัวประชาชนส่วนใหญ่จะสมัครเพื่อรับสวัสดิการการเงินโอนจากภาครัฐและรับเงินคืนภาษี ซึ่งมีการรับโอนเงินไม่บ่อยนัก ส่วนผู้ที่ลงทะเบียนด้วยหมายเลขโทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับ Mobile banking และ Internet banking อยู่แล้ว มีการโอนเงินและรับโอนเงินอยู่เป็นประจำ และหันมาใช้บริการพร้อมเพย์เพื่อประโยชน์ด้านความสะดวกและค่าธรรมเนียมที่ต่ำกว่าการโอนเงินระบบเดิม

ทั้งนี้ ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา พร้อมเพย์มีปริมาณธุรกรรมสะสมทั้งสิ้น 136 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 4.9 แสนล้านบาท ปริมาณธุรกรรมมีอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 28.8 ต่อเดือน ซึ่งถือว่าเป็นอัตราเติบโตที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับบริการโอนเงินรายย่อยในลักษณะเดียวกันของประเทศอื่น ๆ

เมื่อจำแนกการใช้งานตามช่องทางพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นิยมใช้พร้อมเพย์โอนเงินผ่านช่องทาง Mobile banking/Internet banking มากที่สุดถึงร้อยละ 94.4 ของมูลค่าธุรกรรมทั้งหมด และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 26.3 ต่อเดือน ซึ่งความนิยมในการโอนเงินพร้อมเพย์ผ่าน Mobile banking/Internet banking ที่เพิ่มขึ้นนี้มาจากหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น ความนิยมในการใช้ Mobile banking/Internet banking ที่เพิ่มขึ้น การที่ธนาคารพัฒนาบริการตอบโต้ผู้ใช้บริการรายย่อยให้ใช้งานง่ายและมีความปลอดภัยมากขึ้น รวมถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์บริการอย่างต่อเนื่อง

1. การเติบโตของพร้อมเพย์

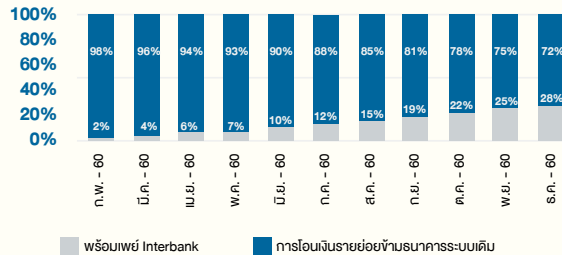
ตั้งแต่เปิดให้บริการในเดือนมกราคม 2560 ยอดลงทะเบียนผู้บัญชีพร้อมเพย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ณ 31 มีนาคม 2561 ยอดลงทะเบียนบริการพร้อมเพย์ของประชาชนมีทั้งสิ้น 40.4 ล้านหมายเลข แบ่งเป็นการลงทะเบียนด้วยหมายเลขประจำตัวประชาชน 27.1 ล้านหมายเลข และหมายเลขโทรศัพท์มือถือ 13.3 ล้านหมายเลข กล่าวคือ คนไทย 1 ใน 3 ลงทะเบียนพร้อมเพย์แล้ว

2. พฤติกรรมการใช้บริการพร้อมเพย์ของประชาชน

นับแต่เปิดให้บริการพร้อมเพย์ มูลค่าเฉลี่ยจำนวนเงินที่โอนผ่านพร้อมเพย์มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนใช้พร้อมเพย์เพื่อโอน/ชำระเงินในชีวิตประจำวันซึ่งมีมูลค่าต่อรายการไม่มากนัก เนื่องจากโอนเงินได้สะดวกและการโอนเงินมูลค่าต่ำกว่า 5,000 บาทผ่านระบบพร้อมเพย์ไม่มีค่าธรรมเนียม และสามารถโอนได้ไม่จำกัดจำนวนครั้งต่อวัน ส่งผลให้การโอนเงินช่วงมูลค่าต่ำกว่า 5,000 บาท มีสัดส่วนถึงร้อยละ 87 ของธุรกรรมบนพร้อมเพย์ทั้งหมด

ปริมาณธุรกรรมการโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคาร

3. ปริมาณธุรกรรมพร้อมเพย์ เทียบกับบริการโอนเงินรูปแบบเดิม

เมื่อพิจารณาปริมาณธุรกรรมการโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคาร จะเห็นได้ว่าการใช้พร้อมเพย์เพื่อโอนเงินข้ามธนาคารมีส่วนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่พร้อมเพย์เริ่มเปิดให้บริการ โดย ณ สิ้นปี 2560 ธุรกรรมโอนเงินข้ามธนาคารด้วยพร้อมเพย์คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 28

ของปริมาณธุรกรรมการโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคารทั้งหมด ในขณะที่การโอนเงินรายย่อยระบบเดิมซึ่งระบุเลขที่บัญชีมีสัดส่วนที่ลดลง สะท้อนให้เห็นว่าบริการพร้อมเพย์กำลังกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่คนนิยมใช้ในการโอนเงิน

4. พร้อมเพย์ เทียบกับบริการรูปแบบเดียวกันในต่างประเทศ

บริการพร้อมเพย์เป็นบริการลักษณะคล้ายกับบริการ Fast Payment ที่มีการใช้งานแล้วในหลายประเทศ เช่น บริการ Paym ของอังกฤษ บริการ PayNow ของสิงคโปร์ บริการ OSKO ของออสเตรเลีย โดยในหลายประเทศเลือกใช้หมายเลขประจำตัวประชาชน หรือหมายเลขโทรศัพท์มือถือที่จำง่ายแทนเลขที่บัญชีธนาคารเพื่อความสะดวกมากขึ้นในการโอนเงิน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายและเวลาที่ผู้ใช้บริการต้องเสียไปในการทำธุรกรรมน้อยลง ซึ่งประโยชน์ของ Fast Payment นี้จะช่วยผลักดันให้เกิดการใช้ e-Payment อย่างแพร่หลายต่อไป

เปรียบเทียบบริการ Fast Payment ในประเทศต่างๆ (ข้อมูล ณ มี.ค. 61)

	ไทย	อังกฤษ	สิงคโปร์	ออสเตรเลีย
ชื่อระบบ	PromptPay	Paym	PayNow	OSKO payment
หมายเลขอ้างอิง (Proxy ID)	- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ - เลขประจำตัวประชาชน - เลขทะเบียนนิติบุคคล - หมายเลข e-Wallet ID	- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ - เลขประจำตัวประชาชน	- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ	- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ - เลขทะเบียนนิติบุคคล - e-mail address
จำนวนธนาคารที่เข้าร่วม	23	15	9	53
ช่องทาง	- Internet/Mobile device - ตู้ ATM - เคาน์เตอร์ธนาคาร (บางธนาคาร)	- Internet/Mobile device - เคาน์เตอร์ธนาคาร (บางธนาคาร)	- Internet/Mobile device - อื่น ๆ ตามที่ธนาคารกำหนด	ตามที่ธนาคารกำหนด
ค่าธรรมเนียม	ฟรี – 10 บาท	ฟรี	ฟรี	ฟรี
วงเงินสูงสุด (ต่อรายการ)	ตามที่ธนาคารกำหนด เช่น 2 ล้านบาท	£250 (11,150 บาท)	SGD 200,000 (4.8 ล้านบาท)	AUD 2,000 (50,000 บาท)

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมาย

รพท. ร่วมกับกระทรวงการคลังผลักดันการออกพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 (พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน) เพื่อบูรณาการกฎหมายด้านการชำระเงินให้เป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อนของกฎหมายเดิม และยกระดับการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดย พ.ร.บ. ระบบการชำระเงินได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2560 และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561 โดยได้มีการยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับ ได้แก่ (1) ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2547 (2) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 และ (3) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2559 ทั้งนี้ ผู้ซึ่งประกอบธุรกิจอยู่ในวันที่ รัฐมนตรีประกาศกำหนดระบบและบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ หากประสงค์จะประกอบธุรกิจต่อไป สามารถยื่น

คำขออนุญาตหรือขึ้นทะเบียนต่อ รพท. ได้ภายใน 120 วันนับแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (ภายในวันที่ 14 สิงหาคม 2561) และเมื่อได้ยื่นคำขออนุญาตหรือขึ้นทะเบียนแล้ว ให้ดำเนินกิจการต่อไปได้จนกว่ารัฐมนตรีหรือ รพท. จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ในปี 2560 กระทรวงการคลังได้จัดทำประกาศกระทรวงการคลัง ในเรื่องการกำหนดลักษณะและประเภทธุรกิจที่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับ และ รพท. ได้จัดทำประกาศ รพท. กำหนดหลักเกณฑ์กำกับดูแลธุรกิจ โดยครอบคลุมหลักการกำกับดูแลที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเงิน ธรรมาภิบาล การคุ้มครองผู้ใช้บริการ และประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน

ทั้งนี้ สามารถเรียกดู พ.ร.บ. ระบบการชำระเงินและประกาศที่เกี่ยวข้องได้ที่เว็บไซต์ รพท. (<https://www.bot.or.th>) ภายใต้หัวข้อ “ระบบการชำระเงิน” > “การกำกับตาม พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน 2560”

กรอบที่ 3: “พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน” อีกหนึ่งกฎหมายสำคัญที่ควรรู้

รู้จักกับ พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน

พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน เป็นกฎหมายในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ระบบการชำระเงินของประเทศมีเสถียรภาพ ปลอดภัย สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาได้รวดเร็ว ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ช่วยสนับสนุนการใช้บริการการชำระเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์และการใช้นวัตกรรมในระบบการชำระเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

พ.ร.บ. ฉบับนี้ เป็นการบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงินหลายฉบับในปัจจุบันให้เป็นฉบับเดียว ช่วยลดความซ้ำซ้อนแก่ภาคธุรกิจในการปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับ ยกระดับการกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เช่นเดียวกับหลายประเทศทั่วโลกที่มีกฎหมายด้านระบบการชำระเงินโดยเฉพาะ อาทิ ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ และออสเตรเลีย และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงินและมีใช้สถาบันการเงินที่มีนวัตกรรมและบริการรูปแบบใหม่ ๆ สามารถดำเนินการได้ ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม อีกทั้งมีการคุ้มครองผู้ใช้บริการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน กำหนดให้กระทรวงการคลังกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะและประเภทธุรกิจที่ต้องขอใบอนุญาตหรือขึ้นทะเบียน และพิจารณาให้ใบอนุญาต และกำหนดให้ ธปท. เป็นผู้มีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์กำกับดูแลการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล การกำกับดูแลตรวจสอบตลอดจนการดำเนินการเพื่อแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงาน โดยมีกรอบการกำกับดูแลที่สำคัญ ดังนี้

1) การบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัย เพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านต่าง ๆ อาทิ ความเสี่ยงเชิงระบบ (Systemic risk) ความเสี่ยงด้านการชำระดุล (Settlement risk) และความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational risk) เหมาะสมกับธุรกิจระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงิน และการกำหนดให้มีการคุ้มครองผลสมบูรณ์ของการชำระเงิน (Payment finality) รวมถึงการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ

2) ความมั่นคงทางการเงิน เพื่อดูแลผู้ให้บริการให้มีฐานะทางการเงินที่มั่นคงและสามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การกำหนดทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วขั้นต่ำสำหรับการประกอบธุรกิจระบบและบริการการชำระเงิน

3) ธรรมาภิบาล เพื่อให้มีการบริหารจัดการภายใน และโครงสร้างองค์กรที่มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ รวมถึงมีกรรมการและผู้บริหารที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

4) การคุ้มครองผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้ให้บริการได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ การคุ้มครองเงินรับล่วงหน้า การเปิดเผยข้อมูลการให้บริการที่ครบถ้วนและถูกต้อง การดูแลและจัดการข้อร้องเรียน รวมถึงการกำหนดโครงสร้างค่าธรรมเนียมที่คิดกับผู้ให้บริการ

5) ประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้เกิดการกำกับดูแลที่เท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขัน และสนับสนุนนวัตกรรมใหม่ ๆ อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการชำระเงินของไทย

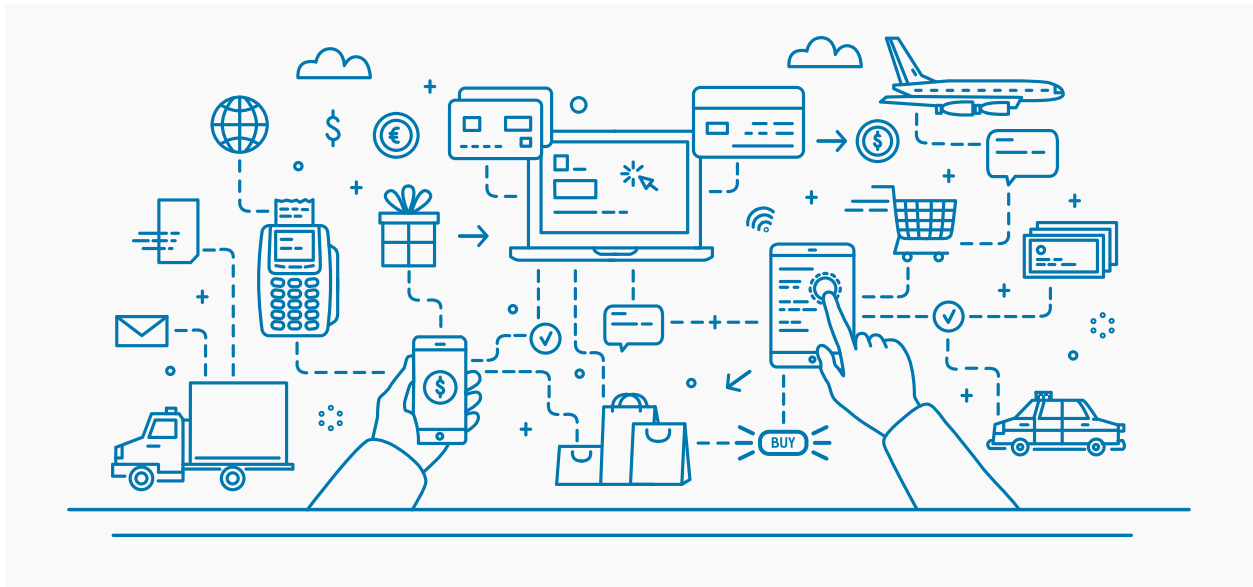
ประโยชน์ของ พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน

พ.ร.บ. ระบบการชำระเงินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับระบบการชำระเงินของประเทศให้มีเสถียรภาพมั่นคง ในขณะเดียวกัน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ยังมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งประชาชนผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการ และเศรษฐกิจโดยรวม ดังนี้

ประโยชน์ต่อประชาชนผู้ให้บริการ พ.ร.บ. ฉบับนี้มีบทบัญญัติที่มุ่งเน้นให้ประชาชนผู้ให้บริการการชำระเงินได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยนอกจากให้มีบริการที่ปลอดภัยน่าเชื่อถือ มีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลลูกค้า มีการดูแลและจัดการข้อร้องเรียน ตลอดจนให้ผู้ให้บริการได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนและเพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการแล้ว ยังเพิ่มการคุ้มครองเงินรับล่วงหน้าของผู้ให้บริการที่ได้จ่ายไว้ล่วงหน้าให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงิน ได้แก่ ธุรกิจ e-Money และธุรกิจโอนเงิน ทำให้มั่นใจได้ว่าเงินของประชาชนที่จ่ายล่วงหน้าให้กับผู้ให้บริการดังกล่าวจะไม่สูญหาย และได้รับคืนแม้ว่าผู้ให้บริการจะถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย

ประโยชน์ต่อผู้ให้บริการ เนื่องจาก พ.ร.บ. ฉบับนี้เป็นการบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงิน มาไว้ในฉบับเดียว จึงช่วยลดภาระผู้ให้บริการในการปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับและถูกกำกับจากหลายหน่วยงาน ซึ่งช่วยให้การดำเนินธุรกิจสะดวกขึ้น รวมทั้งกฎหมายนี้ยังมีบทบัญญัติที่เอื้อต่อการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการชำระเงิน จึงส่งเสริมให้เกิดผู้เล่นรายใหม่และบริการรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม กฎหมายนี้เป็นการยกระดับการดูแลระบบการชำระเงินของไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล มีเสถียรภาพ มีการป้องกันความเสี่ยงและผลกระทบที่เป็นลูกโซ่ในระบบการชำระเงินและระบบการเงินโดยรวม (Systemic risk) อันจะสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเงินของประเทศ โดยมีบทบัญญัติคุ้มครองรายการที่ดำเนินการสำเร็จแล้วในระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญมิให้มีการถูกเพิกถอน ในกรณีนี้สมาชิกในระบบล้มละลาย นอกจากนี้ ยังมีการกำกับดูแลธุรกิจตามความเสี่ยงของแต่ละประเภท บางประเภทธุรกิจมีการกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำที่ลดลง ช่วยให้ธุรกิจใหม่ๆ เข้ามาให้บริการได้มากขึ้น ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้การชำระเงินในระบบการเงินและเศรษฐกิจของประเทศสะดวกคล่องตัวมากขึ้น

3. การสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

3.1 การยกระดับความปลอดภัยทางไซเบอร์

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำธุรกรรมการเงินและการชำระเงินอย่างกว้างขวาง ทั้งผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงินและผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว มีต้นทุนที่ต่ำลง และลูกค้าสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายขึ้น ในทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกอุปกรณ์ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดความเสี่ยงภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber attacks) ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีรูปแบบที่หลากหลาย ซับซ้อนมากขึ้น สามารถส่งผลกระทบต่อนักสถาบันการเงินและลูกค้าผู้ใช้บริการในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีความรู้กับการใช้เทคโนโลยี ธปท. จึงมีแผนยุทธศาสตร์ 3 ปี (ปี พ.ศ. 2560 - 2562) เพื่อผลักดันการยกระดับความปลอดภัยทางไซเบอร์ของระบบชำระเงิน ให้สถาบันการเงินมีความพร้อมรับมือภัยไซเบอร์ โดยมีการดำเนินการที่สำคัญในปี 2560 ดังนี้

3.1.1 การยกระดับความพร้อมรับมือภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber resilience) ของสถาบันการเงิน

ธปท. จัดให้มีการประเมินความพร้อมในการรับมือภัยไซเบอร์ของสถาบันการเงิน เพื่อระบุประเด็นสำคัญที่ต้องปรับปรุง (gap) และยกระดับความพร้อมดังกล่าว โดยมีการประเมินตามแนวทางที่เป็นมาตรฐานสากล ในปี 2560 ธปท. ได้ประเมินธนาคารพาณิชย์ไทย และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ รวม 22 แห่ง ซึ่งทุกแห่งอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขเพื่อยกระดับความปลอดภัย และในปี 2561 ธปท. จะออกแนวปฏิบัติ Cyber Resilience Assessment Framework เพื่อให้สถาบันการเงินใช้เป็นแนวทางในการประเมินความเสี่ยงจากภัยไซเบอร์ และจัดให้มีการควบคุมและบริหารจัดการความเสี่ยงรองรับ

3.1.2 การสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ภาคการเงินในการรับมือภัยไซเบอร์

ธปท. ผลักดันและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ

ในการรับมือภัยไซเบอร์ของภาคการเงินอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในภาคสถาบันการเงิน ผู้กำกับดูแล ภาครัฐ ภาคการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้าน Cybersecurity และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการที่สำคัญมีดังนี้

1) ส่งเสริมและติดตามให้รอบการกำกับดูแล IT risk และ Cyber resilience ของหน่วยงานกำกับดูแลในภาคการเงิน ซึ่งประกอบด้วย ธปท. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) มีความสอดคล้องกัน

2) ผลักดันการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเทคโนโลยีสารสนเทศภาคการเงิน โดย ธปท. ผลักดันการจัดตั้งศูนย์ของภาคการธนาคาร (Thailand Banking Sector Computer Emergency Response Team: TB-CERT) และ ก.ล.ต. และ คปภ. มีการจัดตั้งศูนย์ของภาคตลาดทุน (Thai Capital Market CERT: TCM-CERT) และศูนย์ของภาคธุรกิจประกันภัย (Thailand Insurance CERT: TI-CERT) เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามไซเบอร์ ผลกระทบ แนวทางการติดตามแก้ไข ปัญหาและการรับมือ รวมถึงมาตรฐานด้านความปลอดภัย

อย่างเป็นรูปธรรม ต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ

3) สร้างบุคลากร ศักยภาพ และความตระหนักรู้ด้าน Cybersecurity ให้กับบุคลากรในภาคการเงิน ทั้งในระดับคณะกรรมการ ผู้บริหารระดับสูง และพนักงานระดับปฏิบัติงานในองค์กร โดยที่ผ่านมา ธปท. ได้เสริมสร้างความตระหนักรู้ให้กับกรรมการสถาบันการเงินผ่านการจัดสัมมนา Cyber Resilience Leadership และกลุ่มความร่วมมือภาคต่าง ๆ (TB-CERT, TCM-CERT และ TI-CERT) ได้ร่วมกับสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (The Thai Institute of Directors Association: IOD) จัดให้มีหลักสูตร IT Governance and Cyber Resilience อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ธปท. ได้ร่วมกับภาคการศึกษาจัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายการสรรหาบุคลากรด้าน Cybersecurity ให้กับภาคการเงิน

4) การสร้างความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial technology) ให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และให้ความรู้ในงานต่าง ๆ เช่น งาน Money Expo 2017 และงาน Digital Thailand Big Bang 2017

กรอบที่ 4: การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านไซเบอร์ตามมาตรฐานสากล

การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านไซเบอร์ให้มีความพร้อมในการรับมือประกอบด้วย 6 ด้านหลัก คือ

- 1) **ธรรมาภิบาล (Governance)** การกำกับดูแลขององค์กรเป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูง ซึ่งต้องกำหนดระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ มีนโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดให้มีโครงสร้างองค์กรและจัดสรรทรัพยากร ทั้งบุคลากรและเครื่องมืออย่างเพียงพอ
- 2) **การระบุความเสี่ยง (Risk Identification)** องค์กรต้องสามารถระบุความเสี่ยงด้านภัยไซเบอร์ได้ โดยมีการบริหารจัดการทรัพยากรด้าน IT และข้อมูล เพื่อให้สามารถระบุและจัดการความเสี่ยงได้ครอบคลุมและเหมาะสม
- 3) **การป้องกัน (Protection)** มีการวางโครงสร้างการป้องกันและกระบวนการควบคุม รวมทั้งทดสอบหาช่องโหว่ของระบบอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง
- 4) **การตรวจจับ (Detection)** จัดให้มีกระบวนการและเครื่องมือในการตรวจจับภัยคุกคามอย่างทันทั่วทั้งที่มีการใช้ข้อมูลภัยอัจฉริยะ (Threat Intelligence) ช่วยในการตรวจจับ รวมถึงมีบุคลากรที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ภัยได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม
- 5) **การตอบสนองและการกู้คืนระบบ (Response and Recovery)** มีแผนการรับมือภัยคุกคามไซเบอร์ที่เชื่อมโยงกับแผนฉุกเฉิน และมีการทดสอบซักซ้อมแผนอย่างสม่ำเสมอ
- 6) **การบริหารความเสี่ยงจากหน่วยงานภายนอก (3rd parties Risk Management)** มีการประเมินความเสี่ยงภัยไซเบอร์จากหน่วยงานภายนอก กำหนดวิธีการป้องกัน การตรวจจับ รวมถึงประเมินแผนรับมือภัยคุกคามไซเบอร์ของหน่วยงานภายนอกในส่วนที่เชื่อมต่อกับระบบขององค์กร

3.2 การคุ้มครองผู้ใช้บริการ

ธปท. ร่วมกับสมาคมธนาคารไทยกำหนดมาตรฐานระยะเวลาการให้บริการทางการเงินของภาคธนาคารพาณิชย์ (Service Level Agreement for Banking Industry: Industry SLA) เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการและส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพบริการ รวมถึงการดูแลผู้ใช้บริการทางการเงินให้ได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยได้กำหนด SLA ด้วยกัน 2 บริการ ได้แก่ บริการพร้อมเพย์และบริการการชำระเงินด้วยบัตรเดบิต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การกำหนด SLA ของบริการพร้อมเพย์ กรณีลูกค้าทำธุรกรรมโอนเงินหรือเติมเงินเข้ากระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ผ่านระบบพร้อมเพย์ แต่เกิดข้อผิดพลาดจากระบบขัดข้อง ทำให้ไม่ได้รับเงิน ธนาคารจะต้องตรวจสอบ แจ้งผล และปรับปรุงรายการให้ถูกต้องภายใน 1 วัน

2) การกำหนด SLA ของบริการการชำระเงินด้วยบัตรเดบิต กรณีที่ลูกค้าใช้บัตรเดบิตชำระค่าสินค้าหรือบริการภายในประเทศด้วยเครื่องรูดบัตรแต่ขณะทำการรายการจุดขายเครื่องรูดบัตรหรือระบบเครือข่ายของธนาคารขัดข้อง ส่งผลให้ลูกค้าถูกตัดเงินจากบัญชี แต่ร้านค้าไม่ได้รับแจ้งยืนยันการทำการสำเร็จ ธนาคารจะต้องตรวจสอบและคืนเงินให้แก่ลูกค้า ดังนี้

2.1) กรณีทำการรายการในวันและเวลาทำการของธนาคาร

- หากเกิดเหตุขัดข้องและธนาคารผู้ถือบัตรได้รับแจ้งการยกเลิกรายการจากธนาคารของร้านค้า ภายในเวลา 12.00 น. ธนาคารจะคืนเงินให้ลูกค้าภายในวันทำการ

- หากเกิดเหตุขัดข้องและธนาคารผู้ถือบัตรได้รับแจ้งการยกเลิกรายการจากธนาคารของร้านค้า หลังเวลา 12.00 น. ธนาคารจะคืนเงินให้ลูกค้าภายในวันทำการถัดไป

2.2) กรณีทำการรายการนอกวันและเวลาทำการ ธนาคารจะคืนเงินให้ลูกค้าภายในวันทำการถัดไป

4. การส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน

4.1 การพัฒนาและส่งเสริมการใช้มาตรฐาน Quick Response Code (QR Code) เพื่อการชำระเงินและการโอนเงิน

ธปท. มีแนวนโยบายในการผลักดันให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานที่เปิดกว้างให้เชื่อมต่อกันได้ (Open infrastructure and interoperability) แก่ระบบการเงินของไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงระหว่างกัน และการเข้าถึงบริการทางการเงิน รวมทั้งเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการต่อยอดนวัตกรรมทางการเงินในอนาคต ที่ผ่านมามีได้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรระดับสากล ได้แก่ American Express JCB MasterCard UnionPay International และ Visa พร้อมทั้งสถาบันการเงินผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรและบริการชำระเงินในไทย ในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้มาตรฐาน Thai QR Code Payment ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลของ EMVCo เพื่อใช้ในการชำระเงินและการโอนเงินในไทย สามารถรองรับการชำระเงินได้จากหลากหลายช่องทาง เช่น บัญชีเงินฝากธนาคาร บัตรเครดิต บัตรเดบิต และบัญชี e-Money โดยเปิดให้สถาบันการเงินและผู้ให้บริการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงินเข้าร่วมทดสอบการใช้งานมาตรฐานดังกล่าวในการให้บริการชำระเงินร่วมกันผ่าน Mobile Application ของผู้ให้บริการใน Regulatory Sandbox ของ ธปท. ตลอดจนการร่วมกันกำหนด Business Rules การดูแลแก้ไขปัญหาให้ลูกค้า และการใช้ Thai QR Code Logo Guideline โดยในปี 2560 มีสถาบันการเงินที่เข้าร่วมทดสอบโครงการ QR Code Payment ทั้งสิ้น 12 ราย ประกอบด้วย สถาบันการเงิน

9 ราย และผู้ให้บริการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน 3 ราย โดย ธปท. ได้อนุญาตให้สถาบันการเงินที่เข้าร่วมทดสอบโครงการ QR Code Payment สำหรับการให้บริการผ่านระบบพร้อมเพย์ ซึ่งมีความพร้อมและผ่านการทดสอบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ออกจาก Regulatory Sandbox และสามารถให้บริการเป็นการทั่วไปได้แล้ว จำนวน 8 ราย โดยลูกค้าสามารถใช้ Mobile application ของธนาคารดังกล่าวสแกน QR Code มาตรฐานของทุกธนาคารเพื่อชำระเงินได้ทันที ซึ่งเหมาะกับการชำระเงินพื้นฐานที่ไม่ซับซ้อน เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าขนาดกลางและขนาดเล็ก ตลาดสด รถแท็กซี่มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ทั้งนี้ในระยะต่อไป ธนาคารและผู้ให้บริการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงินจะมีการทดสอบบริการเพิ่มเติมให้สามารถรองรับช่องทางการชำระเงินอื่น เช่น บัตรเครดิตและบัตรเดบิตของในและต่างประเทศ

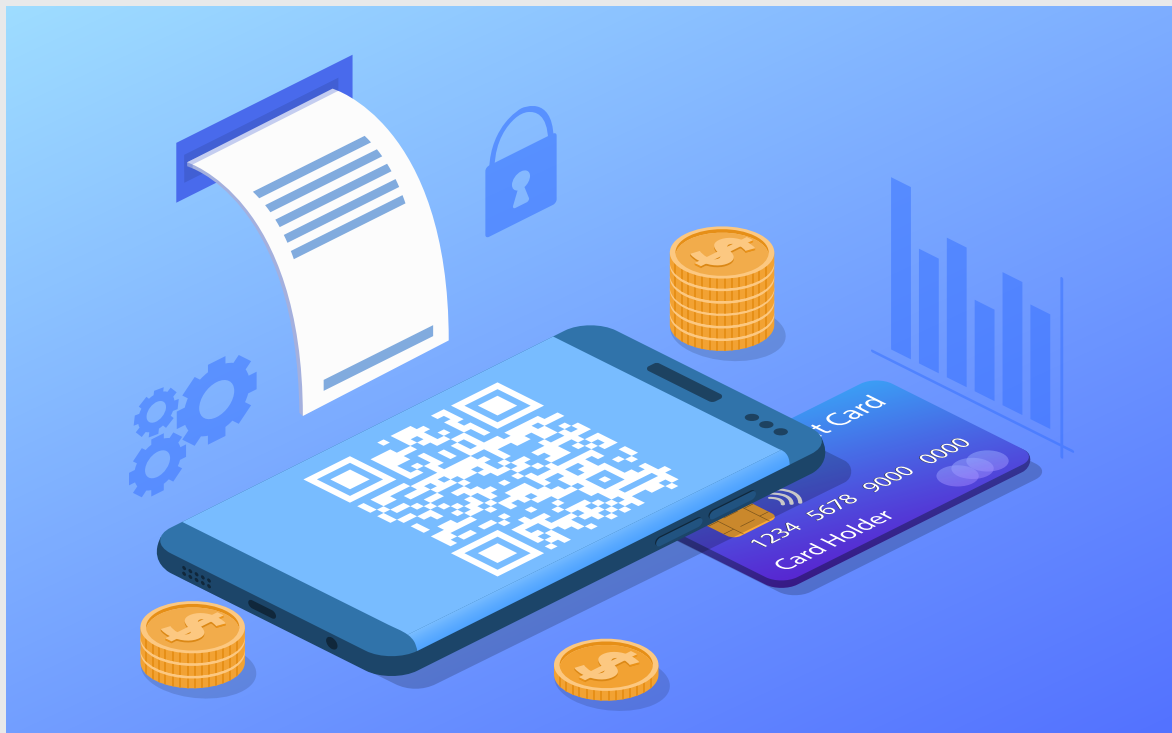
4.2 แนวปฏิบัติ QR Code สำหรับการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้

ธปท. ได้ร่วมกับผู้แทนของสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน และภาคธุรกิจขนาดใหญ่ที่ออกใบแจ้งหนี้ปริมาณมาก จัดทำแนวปฏิบัติ QR Code

สำหรับการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ (ชำระบิล) โดยอ้างอิงมาตรฐานสากล ISO/IEC 18004 และได้ประกาศใช้ตั้งแต่ไตรมาสแรกปี 2560 เป็นต้นมา ภาคธุรกิจและผู้ให้บริการชำระเงินสามารถใช้ QR Code รูปแบบเดียวกัน ช่วยให้ประชาชนและภาคธุรกิจสามารถชำระบิลได้สะดวก รวดเร็วผ่านผู้ให้บริการรายใดก็ได้ นอกจากนี้ ภาคธุรกิจและผู้ให้บริการชำระเงินยังสามารถใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่พิมพ์ใน QR Code เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกิจได้ในหลายด้าน ๆ อาทิ การตรวจสอบรายการ (Reconciliation) หรือการให้บริการเสริมต่าง ๆ แก่ลูกค้า ณ จุดรับชำระเงิน การจัดพิมพ์ใบเสร็จรับเงิน ใบกำกับภาษีเต็มรูป ณ จุดรับชำระเงิน ซึ่งช่วยลดภาระการส่งใบเสร็จรับเงินและใบกำกับภาษีเต็มรูปแบบให้ลูกค้าทางไปรษณีย์ รวมถึงรองรับการจัดทำใบกำกับภาษี ใบเสร็จรับเงิน และการจัดการภาษีหัก ณ ที่จ่ายอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมสรรพากร อีกทั้งผู้ให้บริการการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ยังสามารถใช้ QR Code มาพัฒนาบริการการชำระเงินให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น

กรอบที่ 5: การนำ QR Code ไปประยุกต์ใช้ในการชำระเงิน

QR Code เป็นรหัสชนิดหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูล หรือเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า Two-dimensional barcode (2D barcode) ซึ่งทำหน้าที่เหมือน Barcode แต่ใช้งานง่ายกว่า มีขนาดเล็กกว่า และเก็บข้อมูลได้มากกว่า จึงสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเก็บ URL ของเว็บไซต์ ข้อความ SMS และหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยสามารถอ่าน QR Code ด้วยการสแกนผ่านโปรแกรมที่ติดตั้งอยู่ใน Smartphone เพื่อทำการถอดรหัสข้อมูลให้อยู่ในรูปของข้อความได้

ปัจจุบัน QR Code ได้ถูกพัฒนาเพื่อใช้งานหลากหลายทั้งการชำระบิล การโอนเงิน และการชำระค่าสินค้าและบริการที่ร้านค้าหรือชำระผ่านช่องทางออนไลน์ สำหรับการชำระเงินที่ร้านค้า ลูกค้าสามารถโอนหรือชำระเงินได้จากบัญชีธนาคาร บัตรเครดิต บัตรเดบิต บัญชี e-Money ไปยังบัญชีของร้านค้า ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธีหลัก ดังนี้

1) Push Payments: ผู้ประกอบการหรือร้านค้าจะมีป้ายแสดง QR Code ให้ลูกค้าสแกนและยืนยันการชำระเงิน ซึ่งในประเทศอินเดียส่วนใหญ่มีการชำระเงินผ่าน QR Code ในรูปแบบนี้ ซึ่งร้านค้าจะไม่ได้ข้อมูลบัตรของลูกค้า จึงป้องกันความเสี่ยงจากการทุจริตโดยร้านค้าได้อย่างดี

2) Pull Payments: ลูกค้าสร้าง QR Code ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ของตนเอง และเมื่อต้องการชำระค่าสินค้าหรือบริการ จะแสดง QR Code เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือร้านค้าทำการสแกน หลังจากนั้น ลูกค้าจะได้รับข้อมูลการชำระเงินเพื่อยืนยันการทำรายการ ซึ่งในประเทศจีนส่วนใหญ่จะใช้ทั้งรูปแบบ Push และ Pull payments

ตัวอย่างการชำระเงินผ่าน QR Code ในประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	บริการ QR Code	แนวทางดำเนินการ
อินเดีย 	Bharat QR (Push Payments) 	รัฐบาลอินเดียได้กำหนดให้มี Bharat QR ที่มีมาตรฐาน QR Code สำหรับ Card Payments ใช้ได้กับหลาย Payment networks เช่น MasterCard, American Express และ Visa โดยใช้วิธีสแกน QR Code ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งสามารถโอนเงินจากบัญชีของตนเองไปยังบัญชีของร้านค้าได้
	mVisa และ Masterpass QR (Push Payments) 	Visa ได้เปิดบริการ mVisa และ MasterCard เปิดบริการ Masterpass QR การชำระเงินด้วย Smartphone ผ่านการสแกน QR Code เป็นครั้งแรกที่ประเทศอินเดีย ในปี 2558 ร่วมกับหลายธนาคาร โดยผู้ให้บริการสามารถชำระค่าสินค้าและบริการ ค่าโดยสาร รวมถึงชำระบิลได้ที่จุดชำระเงินที่มีสัญลักษณ์ mVisa/Masterpass QR
	Paytm Wallet (Push Payments) 	บริษัท Paytm ได้นำเทคโนโลยี QR Code มาใช้ โดยผู้ให้บริการสามารถชำระบิลและชำระค่าสินค้าและบริการผ่าน Paytm Wallet โดยการสแกน QR Code ของร้านค้า ซึ่งใช้มาตรฐาน QR Code เฉพาะของบริษัทเอง
จีน 	Alipay และ WeChat Pay (Push&Pull Payments) 	Alipay และ WeChat Pay ให้บริการชำระเงินผ่าน QR Code ของตนเอง ทั้งแบบ Push และ Pull โดยผู้ให้บริการต้องทำรายการผ่านแอปพลิเคชัน Alipay หรือ WeChat Pay ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยเลือกหมวด Scan สำหรับสแกน QR Code ของร้านค้าเพื่อชำระเงิน (Push Payments) หรือเลือกหมวด Pay สำหรับสร้าง QR Code และแสดงให้กับร้านค้าเพื่อทำการสแกนขออนุมัติรายการ (Pull Payments)
	UnionPay 	UnionPay ได้ออกประกาศมาตรฐานการชำระเงินผ่าน QR Code เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2559 และมีแผนที่จะดำเนินการอย่างแพร่หลายต่อไป
ไทย 	Thai QR Code Payment Standard (Push Payments) 	ธปท. ได้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรระดับสากล ได้แก่ American Express JCB MasterCard UnionPay International และ Visa พร้อมทั้งสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรและบริการชำระเงินในไทย ในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้มาตรฐาน Thai QR Code Payment ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลของ EMVCo มาใช้ในประเทศไทย รองรับบริการชำระเงินได้จากหลากหลายช่องทาง เช่น บัญชีเงินฝากธนาคาร บัตรเครดิต บัตรเดบิต และบัญชี e-Money เพื่อให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินรูปแบบที่เปิดกว้างและใช้งานร่วมกันได้ (Open infrastructure and interoperability) โดยลูกค้าสามารถใช้ Mobile application ของทุกธนาคาร สแกน QR Code มาตรฐานที่ร้านค้าทุกแห่งที่มี Thai QR Code Logo เพื่อชำระเงินได้

5. การเชื่อมโยงด้านระบบการชำระเงินกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน

5.1 การดำเนินงานผ่านคณะทำงานด้านระบบการชำระเงินของธนาคารกลางในภูมิภาคอาเซียน (Working Committee on Payment and Settlement Systems: WC-PSS) ภายใต้กรอบ AEC 2025

ธปท. ดำเนินการส่งเสริมการเชื่อมโยงระบบหรือบริการชำระเงินระหว่างประเทศผ่านผู้ให้บริการทั้งที่เป็นสถาบันการเงิน และมีไม่ใช่สถาบันการเงิน โดยร่วมมือกับคณะทำงานด้านระบบการชำระเงิน (Working Committee on Payment and Settlement Systems: WC-PSS) และธนาคารกลางในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อผลักดันให้มีกฎระเบียบที่รองรับและเอื้อต่อการชำระเงินข้ามพรมแดน รวมถึงกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมความสอดคล้องของกรอบนโยบายและการกำกับดูแลด้านระบบการชำระเงินของประเทศสมาชิก เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีช่องทางในการทำธุรกรรมการชำระเงินที่มีความมั่นคงปลอดภัย เข้าถึงง่าย และมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

ที่ผ่านมา ธปท. ได้จัดทำแบบสำรวจเกี่ยวกับบริการการโอนเงินระหว่างประเทศ (Remittances) รวมถึงค่าธรรมเนียมในการโอนเงิน Remittances ของประเทศสมาชิก โดยอ้างอิงหลักการ General Principles for international remittance services ของธนาคารโลก (World Bank) เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้ประเมินความพร้อมของตนเอง เห็นภาพรวมของนโยบายและการกำกับดูแลบริการ Remittances ชัดเจนขึ้น เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางในการปรับปรุงนโยบายและกฎระเบียบให้สอดคล้องตามหลักสากล รวมถึงริเริ่มให้มีการเปิดเผยค่าธรรมเนียมการโอนเงินระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีข้อมูลในการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้บริการที่สะดวก และส่งเสริมการแข่งขันระหว่างผู้ให้บริการ

สำหรับการเชื่อมโยงด้านระบบการชำระเงินกับประเทศในภูมิภาค ธปท. และธนาคารพาณิชย์อยู่ระหว่างพิจารณาความเป็นไปได้ด้านธุรกิจ เทคนิค และกฎระเบียบในการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินรายย่อยแบบมีผลสมบูรณ์ทันที (Real-Time Retail Payment System: RT-RPS) ระหว่างประเทศ และหารือกับธนาคารกลางประเทศสมาชิก เช่น สิงคโปร์ ซึ่งมีความสนใจจะเชื่อมโยงระบบกับไทย

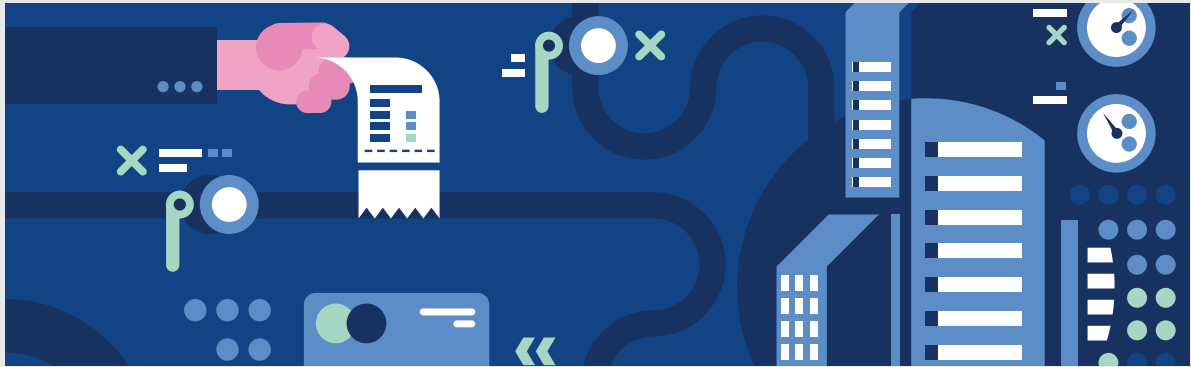
5.2 ความคืบหน้าแผนงาน Asian Payment Network Hub (APN Hub)

Asian Payment Network (APN)⁹ มีแผนจัดตั้ง APN Hub เพื่อเชื่อมโยงระบบของสมาชิก APN 11 ประเทศ (ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์) เข้ากับ Hub กลาง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกรรมและจัดการความเสี่ยง ลดค่าใช้จ่ายและความยุ่งยากจากการเชื่อมโยงระบบระหว่างสมาชิกที่ในปัจจุบันมีการเชื่อมโยงในลักษณะ Bilateral arrangement

ทั้งนี้ บริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด (NITMX) ได้รับคัดเลือกให้ทำหน้าที่พัฒนาและดำเนินการ APN Hub เมื่อเดือนมิถุนายน 2560 ซึ่ง APN Hub จะทำหน้าที่ประมวลผลรายการ (Switching) ธุรกรรมโอนเงิน สอบถามยอด และโอนเงินระหว่างประเทศผ่านเครื่อง ATM รวมทั้งการชำระค่าสินค้าผ่านบัตรเดบิตข้ามประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิก APN 11 ประเทศ สำหรับแผนงานของ APN Hub ประกอบด้วย การเชื่อมโยง ผู้ให้บริการระบบการชำระเงินของประเทศสมาชิก APN ทุกแห่งมายัง APN Hub และการขยายบริการรองรับการโอนเงินและชำระค่าสินค้าระหว่างประเทศ

⁹ Asian Payment Network (APN) เป็นความร่วมมือในการขยายการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินของผู้ให้บริการระบบ ATM ในภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการโอนเงิน และชำระค่าสินค้าผ่านบัตรข้ามประเทศ ปัจจุบันมีสมาชิกเป็นผู้ให้บริการระบบชำระเงินทั้งหมด 14 ราย จาก 11 ประเทศสมาชิก

กรอบที่ 6: พัฒนาระบบการโอนเงินรายย่อย (Real-Time Retail Payment System) ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่น่าสนใจ

สิงคโปร์

สิงคโปร์มีระบบการโอนเงินรายย่อยแบบ Real-time ซึ่งให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงผ่านโทรศัพท์มือถือ โดยใช้หมายเลขโทรศัพท์มือถือหรือเลขประจำตัวประชาชน ในการระบุผู้รับโอน แทนเลขที่บัญชีธนาคาร ซึ่งเรียกว่าระบบ PayNow เริ่มให้บริการเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2560 โดยกำหนดวงเงินโอนไม่เกิน 50,000 SGD ต่อรายการ และลูกค้าไม่เสียค่าใช้จ่ายในการโอนเงิน ปัจจุบันรองรับธุรกรรมระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค (Consumer-to-Consumer: C2C) และธุรกรรมระหว่างผู้บริโภคกับธุรกิจ (Consumer-to-Business: C2B) โดยจะรองรับธุรกรรมระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค (Business-to-Consumer: B2C) ในอนาคต และมีแผนจะเชื่อมระบบ PayNow กับต่างประเทศ รวมถึงประเทศไทย

มาเลเซีย

มาเลเซียอยู่ระหว่างการพัฒนา Real-time Retail Payments Platform (RPP) สำหรับการโอนเงินรายย่อยของมาเลเซีย ซึ่งให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีแผนจะให้บริการโอนเงินโดยใช้หมายเลขโทรศัพท์มือถือ หรือเลขบัตรประจำตัวประชาชน นอกเหนือจากการโอนเงินโดยใช้เลขที่บัญชีธนาคาร ภายในปี 2561 รวมทั้งมีแผนจะใช้ platform นี้เชื่อมโยงกับต่างประเทศในลำดับต่อไป

กัมพูชา

เมื่อเดือนตุลาคม 2560 กัมพูชาได้พัฒนา Shared Switch System เพื่อรองรับการใช้งาน ATM และ POS ข้ามธนาคาร นอกจากนี้ กัมพูชาได้พัฒนาระบบโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคารแบบ Real-time ผ่านเคาน์เตอร์ของธนาคาร เรียกว่าระบบ Fast Payment โดยเริ่มให้บริการเมื่อเดือนกรกฎาคม 2559 และมีแผนจะพัฒนาระบบเพื่อให้บริการผ่าน Internet banking และ Mobile banking รวมทั้งเชื่อมโยงกับต่างประเทศในอนาคต

II

การกำกับดูแลระบบ การชำระเงิน (Payment Systems Oversight)

1. การกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน (Payment Systems Stability)

ธปท. กำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ (Systemically Important Payment System: SIPS) ได้แก่ ระบบบาทเน็ต (Bank of Thailand Automated High-value Transfer Network: BAHTNET) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานรองรับการโอนเงินหรือการชำระเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบันที่ ธปท. เป็นผู้ดำเนินการ โดยนำหลักการตามมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI) ของ Bank for International Settlements (BIS) มาใช้เพื่อส่งเสริมให้ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญมีประสิทธิภาพ มั่นคง ปลอดภัย มีการบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม รวมถึงลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องเป็นวงกว้าง (systemic risk) ซึ่งนำไปสู่การมีเสถียรภาพของระบบชำระเงินและระบบการเงินโดยรวม

นอกจากนี้ ธปท. ยังประยุกต์ใช้ PFMI ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินรายย่อยที่มีความสำคัญ (Prominently Important Retail Payment Systems: PIRPS) ได้แก่ ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็ค (Imaged Cheque Clearing and Archive System: ICAS) ซึ่งดำเนินการโดย ธปท. และระบบการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคาร (Interbank Transaction Management and Exchange:

ITMX) ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท เนชั่นแนล โอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด (NITMX)

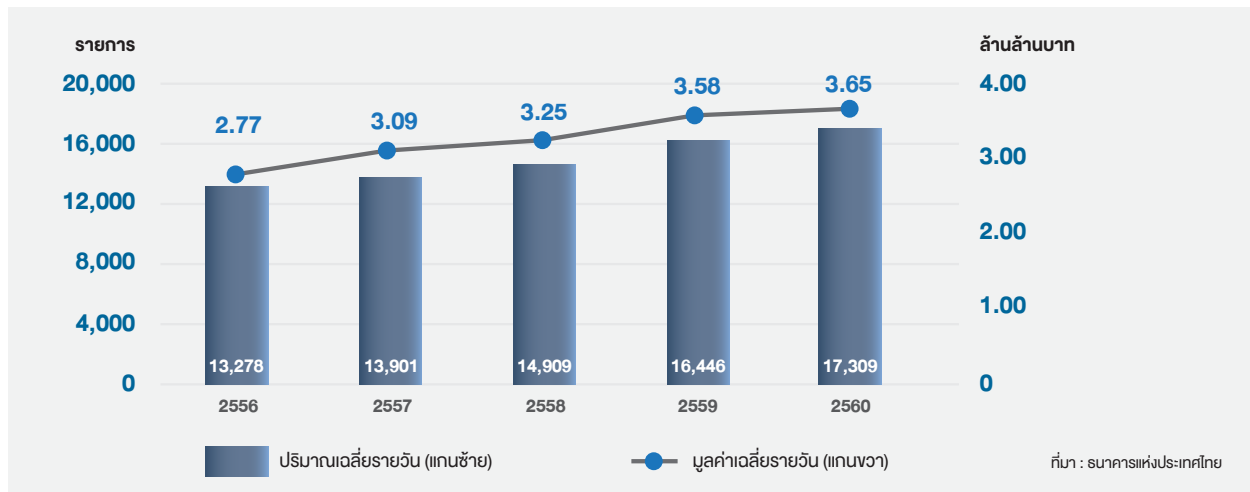
ในปี 2560 ภาพรวมการชำระเงินในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการโอนเงินมูลค่าสูงผ่านระบบบาทเน็ตและการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคารมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเติบโตของการทำธุรกรรมการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ขณะที่ปริมาณและมูลค่าการใช้เช็คยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวโน้มธุรกรรมและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญของระบบที่ ธปท. ให้บริการ สรุปดังนี้

1. ระบบบาทเน็ต (BAHTNET)

1.1 แนวโน้มธุรกรรม

ระบบบาทเน็ตเป็นระบบการโอนเงินมูลค่าสูงรองรับการทำธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน ซึ่งปริมาณและมูลค่าธุรกรรมการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2556 ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี 2560 ธุรกรรมการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตมีมูลค่ารวม 890 ล้านล้านบาท (คิดเป็น 57.6 เท่าของ GDP) โดยปริมาณการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 17,309 รายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.25 จากปี 2559 และมีมูลค่าการโอนเงินเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 3.65 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.83 จากปี 2559

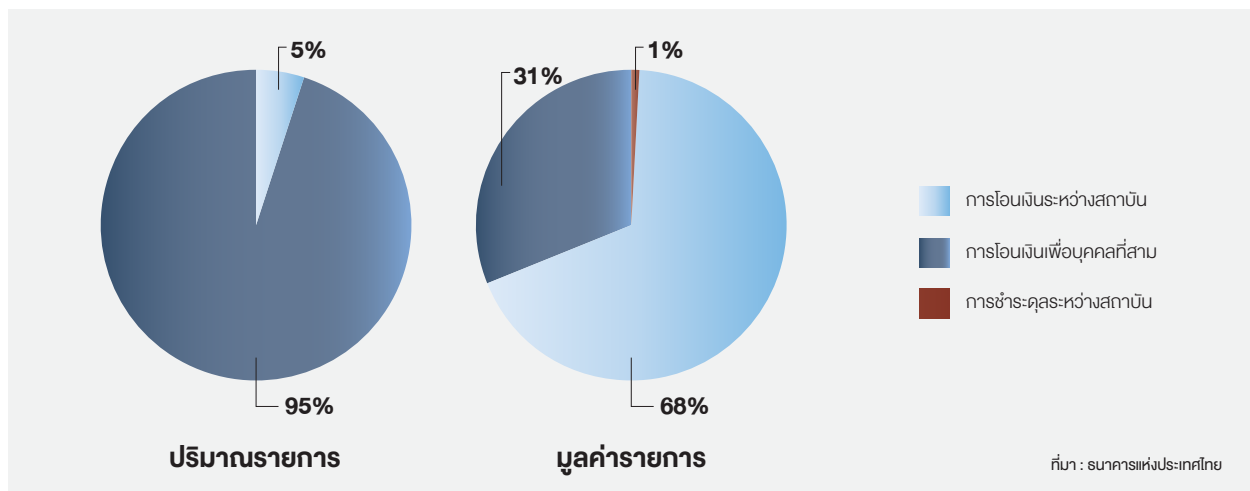
ภาพที่ 4: ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ต

หากเปรียบเทียบการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตตามประเภทธุรกรรมพบว่า ปริมาณธุรกรรมการโอนเงินส่วนใหญ่เป็นประเภทการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม เช่น ภาครัฐกิจประชาชน และบัญชี non-resident คิดเป็นร้อยละ 95 ของปริมาณการโอนเงินทั้งหมด โดยมีมูลค่าเฉลี่ยต่อรายการเท่ากับ 67.28 ล้านบาท ทั้งนี้ ปริมาณธุรกรรมการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สามเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 5 ปี

ที่ผ่านมา โดยรายการส่วนใหญ่มีมูลค่าไม่เกิน 5 แสนบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 53 ของจำนวนรายการทั้งหมด โดยปัจจัยหลักในการเติบโตมาจากปริมาณธุรกรรมการโอนเงินเพื่อลูกค้าบัญชี non-resident ที่เพิ่มสูงขึ้น ด้านมูลค่าธุรกรรมการโอนเงินส่วนใหญ่เป็นประเภทการโอนเงินระหว่างสถาบัน คิดเป็นร้อยละ 68 ของมูลค่าการโอนเงินทั้งหมด โดยมีมูลค่าการโอนเงินเฉลี่ยต่อรายการเท่ากับ 3,159.13 ล้านบาท

ภาพที่ 5: สัดส่วนการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตจำแนกตามประเภทธุรกรรม

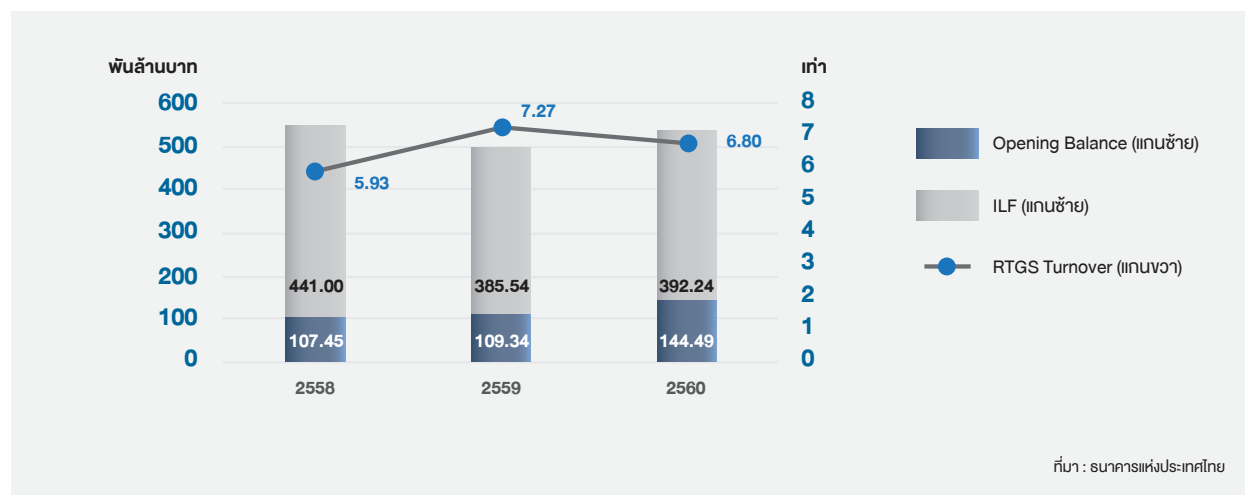
1.2 การบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญ

ระบบบาทเนตรองรับการโอนเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบัน รวมทั้งเป็นช่องทางสำหรับการชำระดุลระหว่างสถาบันของธุรกรรมที่ทำผ่านระบบการโอนเงินรายย่อย เช่น ระบบ ICAS และระบบ ITMX โดยในแต่ละวัน ระบบดังกล่าวจะส่งรายการสุทธิเพื่อชำระดุลระหว่างสมาชิกในระบบบาทเนต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องดูแลด้านสภาพคล่อง (Liquidity risk) และด้านการชำระดุล (Settlement risk) เป็นหลักที่สำคัญ โดยสมาชิกในระบบบาทเนตจำเป็นต้องมีสภาพคล่องอย่างเพียงพอ เพื่อใช้ในการโอนเงินและชำระดุลระหว่างกันได้อย่างราบรื่น และเพื่อป้องกันมิให้มีผลกระทบต่อสมาชิกรายอื่น ๆ ในระบบ ซึ่งหากสมาชิกมีสภาพคล่องไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อเนื่องในวงกว้างได้ (Systemic risk)

ในปี 2560 สมาชิกในระบบบาทเนตมีสภาพคล่องระหว่างวันจากเงินฝากในบัญชี Current Account (C/A) ที่

ธปท. โดยมี opening balance เฉลี่ย 144.49 พันล้านบาทต่อวัน และมีเงินสภาพคล่องระหว่างวันที่ได้รับจาก ธปท. โดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Intraday Liquidity Facilities: ILF) เฉลี่ย 392.24 พันล้านบาทต่อวัน ซึ่งเพียงพอสำหรับการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตได้ทันที และไม่เกิด Settlement risk รวมทั้งมีรายการค้างคิวเพียงร้อยละ 7 ของมูลค่าธุรกรรมทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ค้างคิวไม่เกิน 5 นาที ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาอัตราการหมุนเวียนของสภาพคล่อง (RTGS Turnover) ในระบบ ซึ่งคำนวณจากสัดส่วนมูลค่าการโอนเงินเฉลี่ยรายวันต่อสภาพคล่องของสมาชิกในแต่ละวัน พบว่า อัตราการหมุนเวียนสภาพคล่องเพื่อใช้ในการโอนเงินลดลงจาก 7.27 เท่า ในปี 2559 เป็น 6.80 เท่า ในปี 2560 เนื่องจากผู้ใช้บริการบาทเนตมีการดำรงเงินฝากในบัญชี C/A และหลักทรัพย์ ILF เพิ่มขึ้น จึงมีผลทำให้การใช้สภาพคล่องหมุนเวียนในระบบลดน้อยลง

ภาพที่ 6: สภาพคล่องระหว่างวันและอัตราการหมุนเวียนสภาพคล่อง

ทั้งนี้ ธปท. ยังได้ปรับปรุงการบริหารจัดการความเสี่ยงของระบบบาทเน็ตตลอดปี 2560 เช่น การทบทวนอัตราส่วนลด (haircut) ที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าหลักประกันเพื่อใช้เป็นสภาพคล่องในระบบ การคุ้มครองรายการโอนเงินที่สำเร็จแล้ว มิให้ต้องถูกยกเลิกหรือเพิกถอน (Payment finality) ตามพระราชบัญญัติระบบระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 รวมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์และพิธีปฏิบัติกรณีสมาชิกในระบบถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย อีกทั้ง ธปท. ได้มีการปรับปรุงพิธีปฏิบัติในการเชื่อมโยงเพื่อชำระราคาหลักทรัพย์กับบริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในกรณีที่สมาชิกของทั้ง 2 ระบบถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย เพื่อป้องกัน Systemic risk ในระบบ

นอกจากนี้ ด้านปฏิบัติการ (Operational risk) เป็นความเสี่ยงอีกด้านที่สำคัญของระบบบาทเน็ต และการบริหารจัดการความต่อเนื่องของระบบเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ระบบดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น โดย ธปท. ในฐานะผู้ให้บริการระบบและผู้กำกับดูแลระบบได้กำหนดตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการ (Target System Availability) ในปี 2560 ที่ร้อยละ 99.8 และจากการดำเนินงานที่ผ่านมา System Availability ณ สิ้นปี 2560 ของระบบบาทเน็ตอยู่ในระดับที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ธปท. มีการติดตามตัวชี้วัดความต่อเนื่องของการให้บริการและรายงานต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง

และรายงานผลการดำเนินการต่อ กรช. อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้ง ในปี 2560 ธปท. ได้มีการทดสอบประสิทธิภาพการประมวลผลข้อมูลธุรกรรม (Performance stress test) ของระบบบาทเน็ต ซึ่งผลการทดสอบระบบผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสามารถรองรับการใช้งานในอนาคต

2. ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็ค (ICAS)

2.1 แนวโน้มธุรกรรม

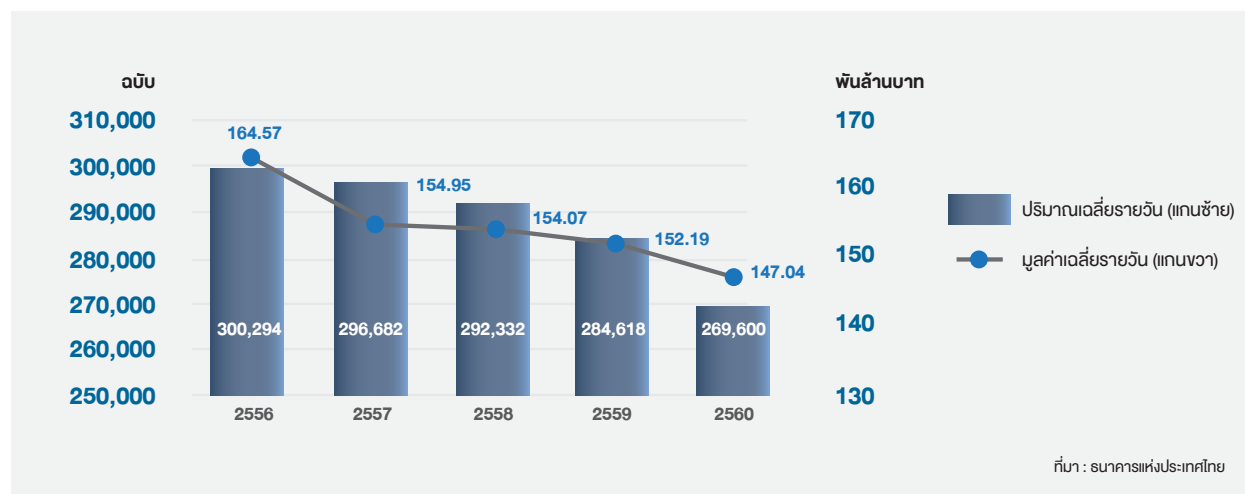
ระบบ ICAS เป็นระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็ค โดยใช้ภาพเช็คในกระบวนการเรียกเก็บแทนการใช้ตัวเช็คจริง ซึ่งในปี 2560 การชำระเงินด้วยเช็คจัดเป็นธุรกรรมการชำระเงินรายย่อยที่มีสัดส่วนสูงสุดของการชำระเงินรายย่อยทั้งหมด¹⁰ โดยคิดเป็น 106.11 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 81 ของธุรกรรมทั้งหมด 131 ล้านล้านบาท อย่างไรก็ตาม ปริมาณและมูลค่าการเรียกเก็บเช็คทั่วประเทศเฉลี่ยรายวัน (ทั้งการเรียกเก็บเช็คภายในธนาคารเดียวกันและข้ามธนาคาร) มีปริมาณและมูลค่าลดลงร้อยละ 5.28 และ 3.38 ตามลำดับเมื่อเทียบกับปี 2559 เนื่องจากแนวโน้มการทำธุรกรรมการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เติบโตเพิ่มสูงขึ้น และมีการคืนภาษีผ่านระบบพร้อมเพย์แทนการใช้เช็ค โดยในปี 2560 มีปริมาณการเรียกเก็บเช็คระหว่างธนาคารเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 269,600 ฉบับ หรือคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 147.04 พันล้านบาท

¹⁰ การชำระเงินรายย่อย ประกอบด้วย การชำระเงินโดยใช้เช็ค และการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคาร

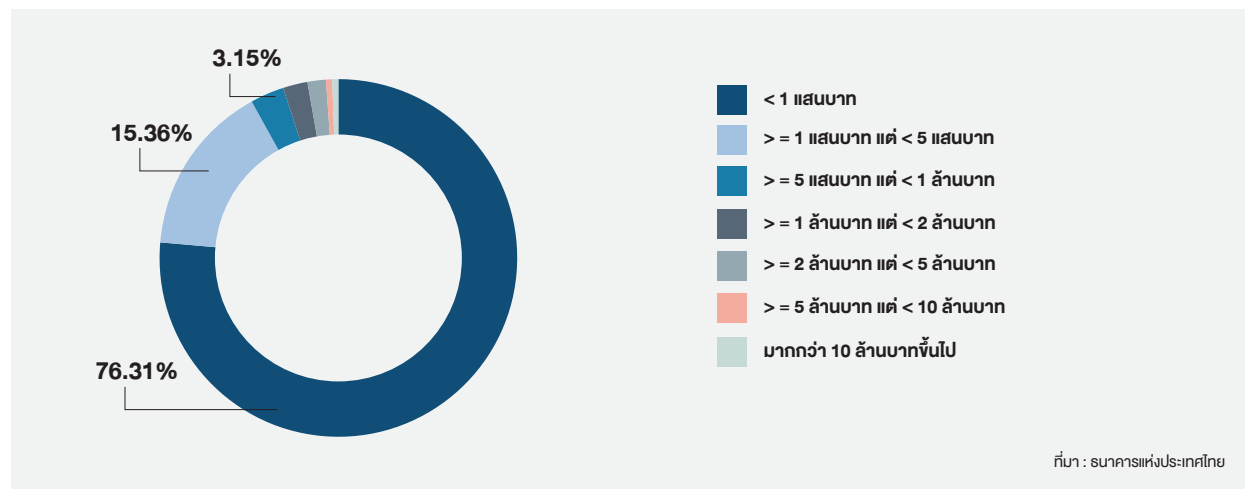
ภาพที่ 7: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ

เมื่อพิจารณามูลค่าการเรียกเก็บเช็คต่อรายการในปี 2560 พบว่าส่วนใหญ่เป็นรายการเรียกเก็บเช็คที่มีมูลค่าน้อยกว่า 1 แสนบาท คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 76.31 ของรายการเรียกเก็บเช็คระหว่างธนาคารทั้งหมด รองลงมาเป็นรายการเรียกเก็บเช็คที่มีมูลค่า 1 - 5 แสนบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.36 ของรายการเรียกเก็บเช็คระหว่างธนาคารทั้งหมด ทั้งนี้ รายการเรียกเก็บเช็คมูลค่าสูงมากกว่า 10 ล้านบาท

ขึ้นไป มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.69 ของรายการเรียกเก็บเช็คระหว่างธนาคารทั้งหมด ซึ่งแนวโน้มการลดลงของรายการเรียกเก็บเช็คปรากฏชัดใน 2 ช่วงมูลค่า ได้แก่ ช่วงน้อยกว่า 1 แสนบาท ที่ลดลง 3.19 ล้านบาท และช่วงมูลค่า 1 - 5 แสนบาท ที่ลดลงประมาณ 5 แสนบาท เนื่องจากแนวโน้มการทำธุรกรรมโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มสูงขึ้น

ภาพที่ 8: สัดส่วนการเรียกเก็บเช็คทั่วประเทศจำแนกตามช่วงมูลค่า

2.2 การบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญ

ธปท. มีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational risk) และมีการบริหารจัดการความต่อเนื่องของระบบ ICAS มาอย่างต่อเนื่อง โดย ธปท. ได้กำหนดตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการ (Target System Availability) ในปี

2560 ที่ร้อยละ 99.8 และจากการดำเนินงานที่ผ่านมา System Availability ณ สิ้นปี 2560 ของระบบ ICAS อยู่ในระดับที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ธปท. มีการติดตามตัวชี้วัดความต่อเนื่องของการให้บริการและรายงานต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง และรายงานผลการดำเนินการต่อ กรช. อย่างสม่ำเสมอ

2. การเตรียมการเพื่อเข้ารับการประเมินภาคการเงินตามโครงการ FSAP

ธปท. ในฐานะผู้กำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ (SIPS) ได้เคยเข้ารับการประเมินภาคการเงินตามโครงการ Financial Sector Assessment Program (FSAP¹¹) โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (World Bank) เมื่อปี 2550 ซึ่งเป็นการประเมินตามมาตรฐานสากลฉบับเดิม Core Principles for Systemically Important Payment Systems (CPSIPS) โดยในการประเมินครั้งดังกล่าวพบว่าระบบบาทเนตมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีมาตรการจัดการความเสี่ยงอย่างเพียงพออยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตาม ผู้ประเมินมีความเห็นว่ายังมีข้อควรปรับปรุงที่สำคัญในด้าน Legal Foundation โดยเสนอแนะให้มีการปรับปรุงข้อกำหนดเพื่อลดความเสี่ยงที่รายการโอนเงินที่สำเร็จแล้วอาจถูกยกเลิกหรือเพิกถอนหากสมาชิกในระบบถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย ซึ่ง ธปท. ได้ดำเนินการปรับปรุงข้อกำหนดตามข้อเสนอแนะมาเป็นลำดับ

ต่อมาในปี 2555 Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS) ซึ่งเป็นคณะกรรมการภายใต้ Bank for International Settlement (BIS) ที่กำหนดมาตรฐานสากลสำหรับการกำกับดูแลประสิทธิภาพและเสถียรภาพของระบบการชำระเงิน และ Technical Committee

of the International Organization of Securities Commissions (IOSCO) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่กำหนดมาตรฐานสากลสำหรับการกำกับดูแลประสิทธิภาพและเสถียรภาพของระบบที่เกี่ยวข้องด้านหลักทรัพย์ได้ร่วมมือกันปรับปรุงมาตรฐานการกำกับดูแลระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินทั้งหมดไว้ในมาตรฐานฉบับเดียวกัน โดยใช้ชื่อว่า Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI) ในช่วงปี 2556 – 2560 ธปท. จึงได้จัดให้มีการประเมิน (self-assessment) ระบบบาทเนตโดยใช้มาตรฐานสากล PFMI และได้ดำเนินการปรับปรุงระบบบาทเนตเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่อง

โดยในปี 2560 ธปท. ได้ปรับปรุงระบบบาทเนต ทั้งในด้านการดำเนินการและการบริหารจัดการความเสี่ยงของระบบ (Principles for FMI) และด้านหน้าที่ความรับผิดชอบของ ธปท. ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล (Responsibilities of Authority) โดยได้นำผลการประเมินระบบบาทเนต (Self-assessment) ในปี 2559 มาจัดทำแผนการปรับปรุงระบบเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล PFMI และได้ดำเนินการปรับปรุงระบบบาทเนตมาอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน เช่น การผลักดันพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทบัญญัติ

¹¹ โครงการประเมินภาคการเงิน (Financial Sector Assessment Program – FSAP) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และธนาคารโลก (World Bank) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินเสถียรภาพและระดับการพัฒนาของระบบการเงินของประเทศ ซึ่งการประเมิน FSAP ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) การประเมินเสถียรภาพของระบบการเงิน (Financial Stability) ซึ่งเป็นภาคบังคับใช้ประเมินทุกประเทศใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสี่ยงของระบบการเงิน (Vulnerabilities and Financial System) ด้านกรอบการกำกับเสถียรภาพระบบการเงิน (Financial Stability Policy Framework) และด้านโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับวิกฤตการณ์การเงิน (Financial Safety Net) และ (2) การประเมินระดับการพัฒนาของระบบการเงิน (Financial Development)

ในเรื่องการคุ้มครองรายการโอนเงินหรือชำระดุลที่สำเร็จแล้ว มิให้ถูกยกเลิกหรือเพิกถอน (Payment finality) การจัดทำกรอบนโยบายการบริหารจัดการความเสี่ยงของระบบการชำระเงิน การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกผู้ให้บริการบาทเน็ต ให้ชัดเจน และการทบทวนต้นทุนการให้บริการและโครงสร้างค่าธรรมเนียมระบบบาทเน็ต เป็นต้น รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินการของ ธปท. ในฐานะผู้กำกับดูแลระบบการชำระเงิน เช่น การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(ก.ล.ต.) เพื่อการกำกับดูแลระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เชื่อมโยงกัน การปรับปรุงพิธีปฏิบัติเพื่อการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่ ธปท. ให้บริการ และการเผยแพร่หลักเกณฑ์ในการกำหนดระบบการชำระเงินที่ต้องมีการกำกับดูแลตามมาตรฐานสากล PFMI

ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแผนจะเข้ารับการประเมินภาคการเงินตามโครงการ FSAP อีกครั้งในไตรมาส 4 ปี 2561 ซึ่งระบบการชำระเงินเป็น Module หนึ่งที่จะได้รับการประเมินตามมาตรฐานสากล PFMI

3. ความร่วมมือในการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Co-operative Oversight)

ธปท. ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลระบบบาทเน็ต และ ก.ล.ต. ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลระบบสำนักหักบัญชีกลาง สำหรับธุรกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์ ระบบชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ และระบบศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ มีการดำเนินการร่วมกันในการกำกับดูแลระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน

ที่เชื่อมโยงกัน เพื่อให้ระบบดังกล่าวมีความมั่นคง ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI) รวมทั้งเพื่อป้องกันความเสี่ยง systemic risk ของทั้งระบบได้อย่างเหมาะสม

ในปี 2560 ธปท. และ ก.ล.ต. ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MOU) ในการกำกับดูแลระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เชื่อมโยงกัน เพื่อความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการกำกับดูแลระบบดังกล่าว ให้มีความมั่นคง ปลอดภัย มีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมทั้งรองรับการทำธุรกรรมในตลาดเงินและตลาดทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบเขตความร่วมมือ ได้แก่ การกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เชื่อมโยงกัน การดูแลความเสี่ยงที่สำคัญ การจัดการ

กรณีที่ระบบเกิดปัญหาหรือขัดข้องและมีผลกระทบต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เชื่อมโยงกัน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้ การรักษาความลับของข้อมูล รวมถึงกำหนดให้มีผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงาน ทั้งในกรณีปกติและกรณีฉุกเฉิน ทั้งนี้ การดำเนินการข้างต้นสอดคล้องกับมาตรฐานสากล PFMI ในส่วนของหลักการด้านหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานกำกับดูแล ที่กำหนดให้มีการประสานงานและร่วมมือกัน (Co-operative Oversight) อย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เชื่อมโยงกัน

4. การกำกับและตรวจสอบผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ธปท. เป็นผู้กำกับดูแลและตรวจสอบผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม มีความน่าเชื่อถือ และมีความปลอดภัยในการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยในปี 2560 มีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำกับดูแลตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์)

ธปท. กำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-bank) ซึ่งได้รับอนุญาตตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์) (ปว. 58) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547 โดย ณ สิ้นปี 2560 มีจำนวนผู้ประกอบการ e-Money ทั้งสิ้น 15 ราย โดยมีผู้ประกอบการ e-Money ที่ได้รับอนุญาตเพิ่มเติมในปี 2560 จำนวน 1 ราย

2. การกำกับดูแลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

พ.ศ. 2551 (พ.ร.ฎ. e-Payment) และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2559 (พ.ร.ฎ. e-Payment SFIs)

ธปท. กำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ฎ. e-Payment และ พ.ร.ฎ. e-Payment SFIs ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยมีระดับการควบคุมดูแล 3 ระดับ คือ บัญชี ก เป็นธุรกิจบริการที่ต้องแจ้งให้ทราบก่อนให้บริการ บัญชี ข เป็นธุรกิจบริการที่ต้องขอขึ้นทะเบียนก่อนให้บริการ และบัญชี ค เป็นธุรกิจบริการที่ต้องได้รับใบอนุญาตก่อนให้บริการ ในปี 2560 ธปท. ได้กำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม พ.ร.ฎ. ทั้ง 2 ฉบับ สรุปได้ดังนี้

1) พิจารณาการแจ้งให้ทราบตามบัญชี ก การขอขึ้นทะเบียนตามบัญชี ข และการขอรับอนุญาตตามบัญชี ค และเสนอคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ครอ.) เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาต โดย ณ สิ้นปี 2560 มีผู้ให้บริการที่มีใช้

สถาบันการเงินที่แจ้งให้ทราบตามบัญชี ก จำนวน 1 ราย ผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงินได้รับการขึ้นทะเบียนตามบัญชี ข จำนวน 10 ราย และผู้ให้บริการที่ได้รับใบอนุญาตตามบัญชี ค จำนวน 104 ราย ซึ่งแบ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ 30 ราย สถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 ราย และสถาบันที่มีใช้สถาบันการเงิน 68 ราย รวมใบอนุญาตทุกประเภททั้งสิ้น 185 ฉบับ นอกจากนี้ในปี 2560 มีผู้ให้บริการที่ยกเลิกการให้บริการและคืนใบอนุญาตตามบัญชี ค จำนวน 9 ราย

2) กำกับดูแลและตรวจสอบผู้ให้บริการให้ปฏิบัติตาม พ.ร.ฎ. และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรายงานผลการควบคุมดูแลและการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของผู้ให้บริการต่อ คธอ. อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งได้แจ้งให้ผู้ให้บริการรับทราบและกำชับให้ดำเนินการหรือติดตามการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

นอกจากนี้ ธปท. ร่วมกับกระทรวงการคลังผลักดันการตรากฎหมายกำกับดูแลระบบการชำระเงิน ซึ่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ประกาศเผยแพร่พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ลงราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2560 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 16 เมษายน 2561

สำหรับผู้ให้บริการภายใต้กฎหมายเดิมทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้การกำกับของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 หากประสงค์จะให้บริการต่อไป จะต้องยื่นขอรับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังหรือขอขึ้นทะเบียนต่อ ธปท. ภายใน 120 วัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ทั้งนี้ ธปท. ได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ผู้ให้บริการได้เตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำร่างประกาศภายใต้พระราชบัญญัติ

III

แนวโน้มการใช้ บริการด้านการ ชำระเงิน

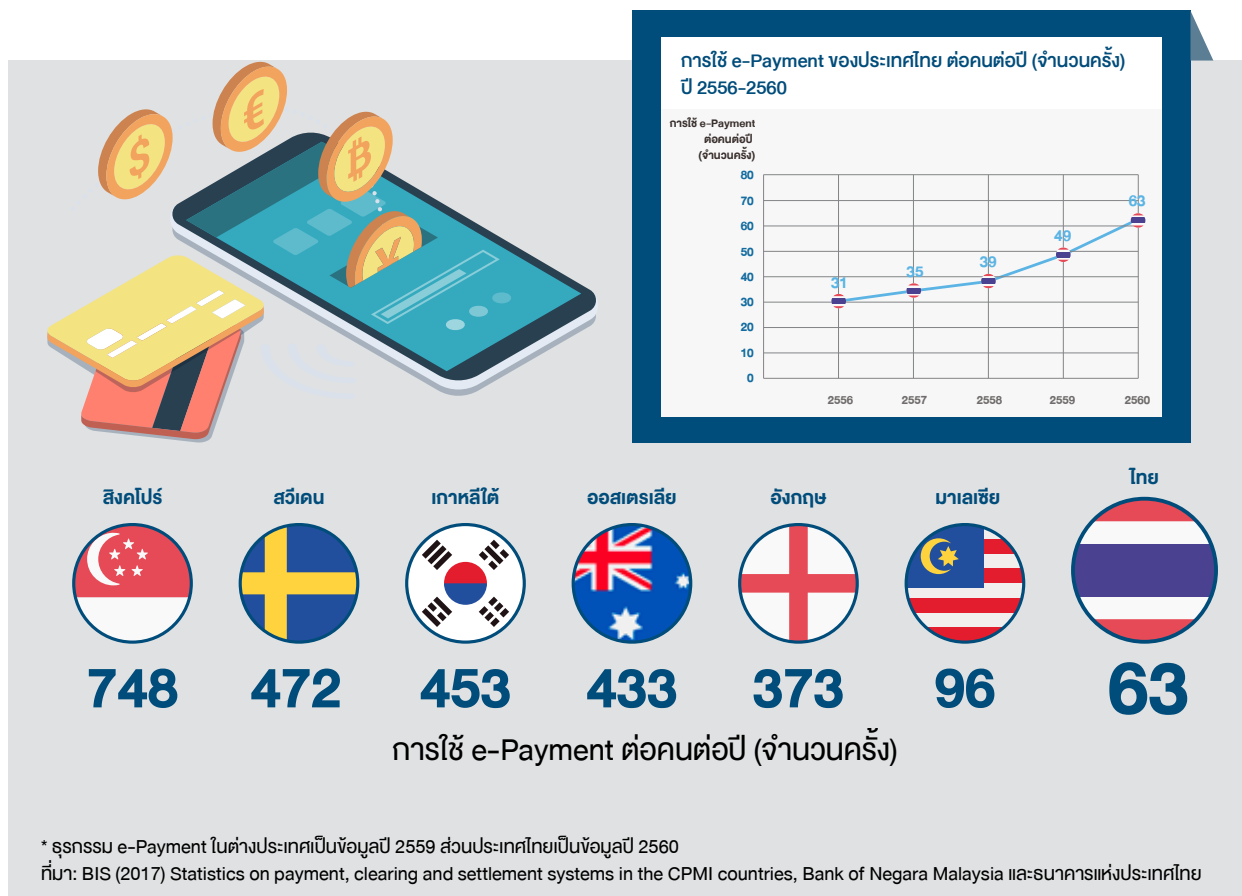

1. ภาพรวมการใช้บริการการชำระเงินในปี 2560

ในปี 2560 ภาครัฐ ธปท. และธนาคารพาณิชย์ได้ผลักดันให้เกิดพัฒนาการที่สำคัญของโครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ระบบพร้อมเพย์ และการขยายการติดตั้งเครื่อง EDC ซึ่งการผลักดันดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ และพฤติกรรมการชำระเงินของประชาชน โดยธนาคารพาณิชย์มีการกระจายเครื่อง EDC ตามร้านค้าต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ลูกค้าหันไป

ใช้บริการ e-Payment ผ่านช่องทาง Mobile banking และ Internet banking มากขึ้น ซึ่งประชาชนก็มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เห็นได้จากการโอนเงินผ่าน Mobile banking ที่มีอัตราเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความนิยมในการใช้บัตรเดบิตชำระเงินค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย และทางออนไลน์ที่เติบโตเด่นชัด ขณะที่การถอนเงินสดที่สาขาธนาคารมีแนวโน้มลดลง

ภาพที่ 9: การใช้ e-Payment ของไทยเทียบกับต่างประเทศ*

ผลจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริการชำระเงินของประเทศและการปรับพฤติกรรมกรรมการชำระเงินของประชาชนทำให้ในปี 2560 มีปริมาณธุรกรรม e-Payment รวม 4,167.7 ล้านรายการ คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 30.1 เมื่อเทียบกับปีก่อน โดยเฉพาะการโอนเงินข้ามธนาคารผ่าน Internet banking และ Mobile banking มีอัตราการเติบโตเชิงปริมาณ

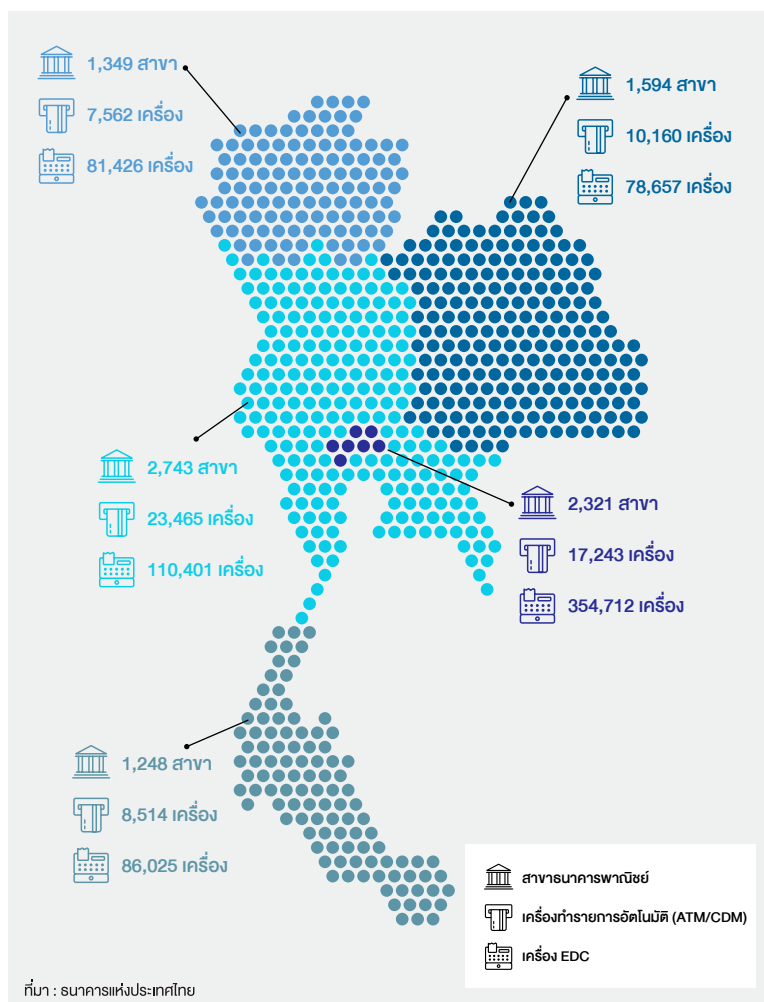
และมูลค่าถึงร้อยละ 124.0 และ 90.1 และเมื่อพิจารณาภาพรวมจำนวนธุรกรรม e-Payment ของไทยต่อคนต่อปี พบว่า ณ สิ้นปี 2560 มีการขยายตัวเป็น 63 ครั้งต่อคนต่อปี จากเดิม 49 ครั้งต่อคนต่อปี ณ สิ้นปี 2559 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว การใช้ e-Payment ของไทยยังมีศักยภาพที่จะส่งเสริมให้เพิ่มขึ้นได้อีกมาก

2. โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงิน

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน ทำให้การทำการธุรกรรมบางประเภทที่สาขามีความสำคัญลดลง ในช่วงที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์จึงมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบ ซึ่งสาขาธนาคารเต็มรูปแบบเป็นช่องทางให้บริการที่มีต้นทุนสูง โดย ณ สิ้นปี 2560 สถาบันการเงินโดยรวมลดจำนวนสาขาลง 229 สาขา ส่งผลให้จำนวนรวมเท่ากับ 9,255 สาขา โดยธนาคารพาณิชย์ไทยได้ลดจำนวนสาขาลง 232 สาขา ขณะที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจมีการขยายสาขาเพิ่ม 3 สาขา

**ความสำคัญของสาขา
ธนาคารเต็มรูปแบบลดลง
จากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า
ส่งผลให้จำนวนสาขา
ลดลงมากในปี 2560
ในขณะเดียวกันการกระจาย
เครื่องรับบัตรทั่วถึงครอบคลุม
เข้าถึงผู้ใช้บริการมากขึ้น**

ภาพที่ 10: โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงิน ปี 2560

สำหรับเครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) ณ สิ้นปี 2560 ยังมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยมีจำนวนทั้งหมด 66,944 เครื่อง เพิ่มขึ้น 2,829 เครื่อง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 จากปีก่อน ซึ่งหากพิจารณาความเพียงพอของเครื่อง ATM/CDM ประเทศไทยมีจำนวน 1,011 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ เช่น สิงคโปร์มี 489 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน สวีเดน 285 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน อังกฤษ 1,067 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน นับว่าไทยมีจำนวนเครื่องต่อประชากรค่อนข้างมาก

สำหรับเครื่องรับบัตร (EDC) ณ สิ้นปี 2560 มีจำนวน 711,211 เครื่อง เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 236,858 เครื่อง หรือมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นร้อยละ 50 ซึ่งเป็นผลมาจากการผลักดันการวางเครื่อง EDC ให้กระจายทั่วประเทศ ภายใต้โครงการขยายการใช้บัตรตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment ของรัฐบาล โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ร้อยละ 85 รองลงมาคือภาคใต้ที่ร้อยละ 79.8 ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีส่วนเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 33.5 เนื่องจากเดิมกรุงเทพมหานครมีเครื่อง EDC ค่อนข้างมากอยู่แล้ว

ภาพที่ 11: จำนวนเครื่อง EDC ต่อประชากรหนึ่งล้านคน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเครื่อง EDC ของไทยกับประเทศอื่น ๆ พบว่าปี 2560 ประเทศไทยมีสัดส่วนเครื่อง EDC ต่อประชากร อยู่ที่ 10,745 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 3,550 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน ทำให้ ประเทศไทยมีจำนวนเครื่อง EDC ต่อประชากรมากกว่าประเทศ

มาเลเซียที่มีจำนวนอยู่ที่ 10,324 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้าน คน อย่างไรก็ตาม จำนวนเครื่อง EDC ต่อประชากรของไทยยัง ต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ออสเตรเลีย อังกฤษ สวีเดน และสิงคโปร์ มีจำนวนเครื่องอยู่ที่ 39,337 32,858 25,800 และ 33,219 เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน ตามลำดับ

ตารางที่ 1: จำนวนเครื่องทำการรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) และเครื่องรับบัตร (EDC) ของประเทศต่าง ๆ

	ไทย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	ออสเตรเลีย	อังกฤษ	สวีเดน
จำนวนเครื่อง ATM/CDM*	1,011	N/A	489	1,355	1,067	285
จำนวนเครื่อง EDC*	10,745	10,324	33,219	39,337	32,858	25,800

หน่วย : เครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคน

ที่มา: Statistics on payment, clearing and settlement systems in the CPMI countries - Figures for 2016, Malaysia's Payment Statistics: BNM, ธนาคารแห่งประเทศไทย

* จำนวนเครื่อง ATM/CDM และเครื่อง EDC ของประเทศอื่นเป็นข้อมูล ณ สิ้นปี 2559 ส่วนประเทศไทย และประเทศมาเลเซียเป็นข้อมูล ณ สิ้นปี 2560

3. พฤติกรรมการชำระเงิน

3.1 การชำระเงินของประชาชน ภาคธุรกิจและภาครัฐ

ภาคประชาชน

ปี 2560 การชำระเงินของภาคประชาชนในภาพรวมยังเติบโตต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาการทำธุรกรรมแยกตามช่องทาง พบว่าการใช้จ่ายผ่าน Mobile banking/Internet banking ยังเติบโตสูงเช่นเดียวกับปีก่อนหน้า จากความนิยมในการใช้ Mobile banking ที่เพิ่มขึ้น และการส่งเสริมการใช้ QR Code เพื่อการชำระเงิน โดยมีการเติบโตเชิงปริมาณและมูลค่าที่ร้อยละ 82.2 และร้อยละ 33.2 ในขณะเดียวกัน การชำระเงินและโอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM

ด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์มีการหดตัวต่อเนื่องจากปีก่อน โดยหดตัวลงประมาณร้อยละ 15.0 ทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า สะท้อนว่าประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้ช่องทาง Mobile banking/Internet banking ที่สะดวกกว่า สามารถทำธุรกรรมได้ทุกที่ทุกเวลา

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาย้อนหลังในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ชัดว่าสัดส่วนการชำระเงินและโอนเงินด้วย Mobile banking/Internet banking เพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่การถอนเงินสดที่เครื่อง ATM/CDM มีสัดส่วนลดลงเรื่อย ๆ เป็นสัญญาณที่ดีว่าประชาชนกำลังปรับเปลี่ยนไปใช้บริการ e-Payment มากขึ้น

ปริมาณธุรกรรมรวม

4.1 พันล้านครั้ง

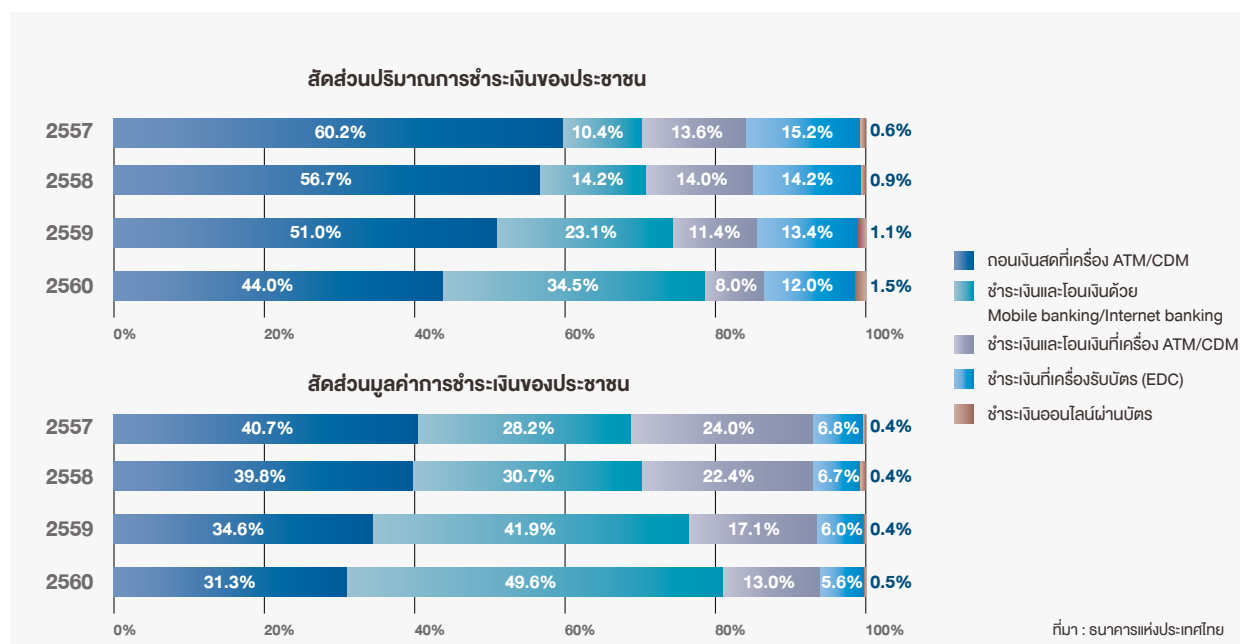
(+22.0% YoY)

มูลค่าธุรกรรมรวม

25.0 ล้านล้านบาท

(+12.5% YoY)

ภาพที่ 12: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระเงินของประชาชน ปี 2557-2560

ปริมาณธุรกรรมรวม
571.0 ล้านครั้ง
(+5.8% YoY)
มูลค่าธุรกรรมรวม
105.7 ล้านล้านบาท
(+1.0% YoY)

ภาคธุรกิจและภาครัฐ

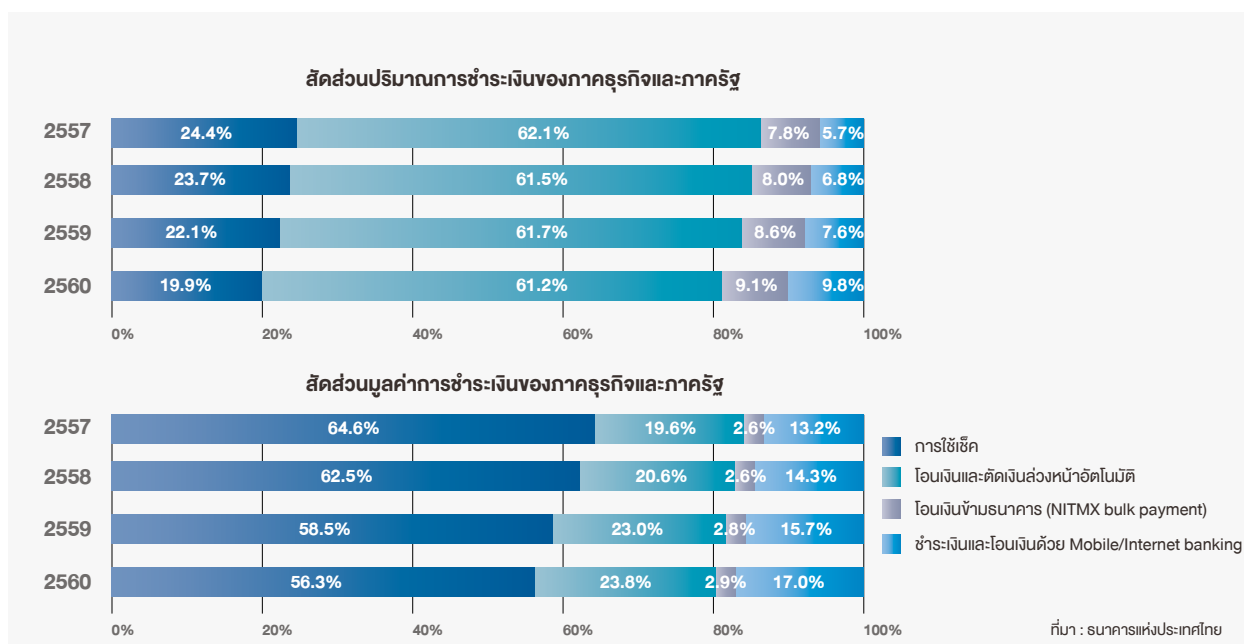
ปี 2560 การชำระเงินของภาคธุรกิจและภาครัฐโดยรวมมีการเติบโตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาธุรกรรมแยกตามช่องทาง พบว่าการทำธุรกรรมผ่าน Mobile banking/ Internet banking มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดเมื่อเทียบกับช่องทางอื่น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งทำการตลาดเจาะกลุ่มลูกค้าธุรกิจ SMEs มาก ส่งผลให้อัตราการเติบโตของ Mobile banking/ Internet banking ของภาคธุรกิจและภาครัฐอยู่ที่ร้อยละ 36.7 ในเชิงปริมาณ และร้อยละ 9.2 ในเชิงมูลค่า

นอกจากนี้ ในปี 2560 การใช้เช็คมีการหดตัวลงจากปีก่อน โดยหดตัวลงร้อยละ 4.4 ในเชิงปริมาณ และร้อยละ 2.8

ในเชิงมูลค่า เนื่องจากธุรกิจหันไปใช้บริการ e-Payment เพิ่มขึ้น รวมถึงการที่ภาครัฐมีการคืนภาษีผ่านพร้อมเพย์แทนการคืนภาษีด้วยเช็ค โดยในปี 2560 กรมสรรพากรมีการคืนภาษีผ่านพร้อมเพย์มากถึง 2.2 ล้านราย จากทั้งหมดประมาณ 3.7 ล้านราย

เมื่อพิจารณาย้อนหลังในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา จะเห็นว่าสัดส่วนการใช้บริการ e-Payment ของภาคธุรกิจและภาครัฐมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับในภาคประชาชน แต่ยังคงมีการขยายตัวไม่สูงมากนักในแต่ละปี เนื่องจากบางธุรกิจยังมีความจำเป็นในการใช้เช็คด้วยเหตุผลบางประการ เช่น การใช้เช็คเพื่อการควบคุมภายในหรือบริหารจัดการเงิน รวมถึงเป็นหลักฐานในการทำธุรกรรมทางการเงิน

ภาพที่ 13: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระเงินของภาคธุรกิจและภาครัฐ ปี 2557-2560

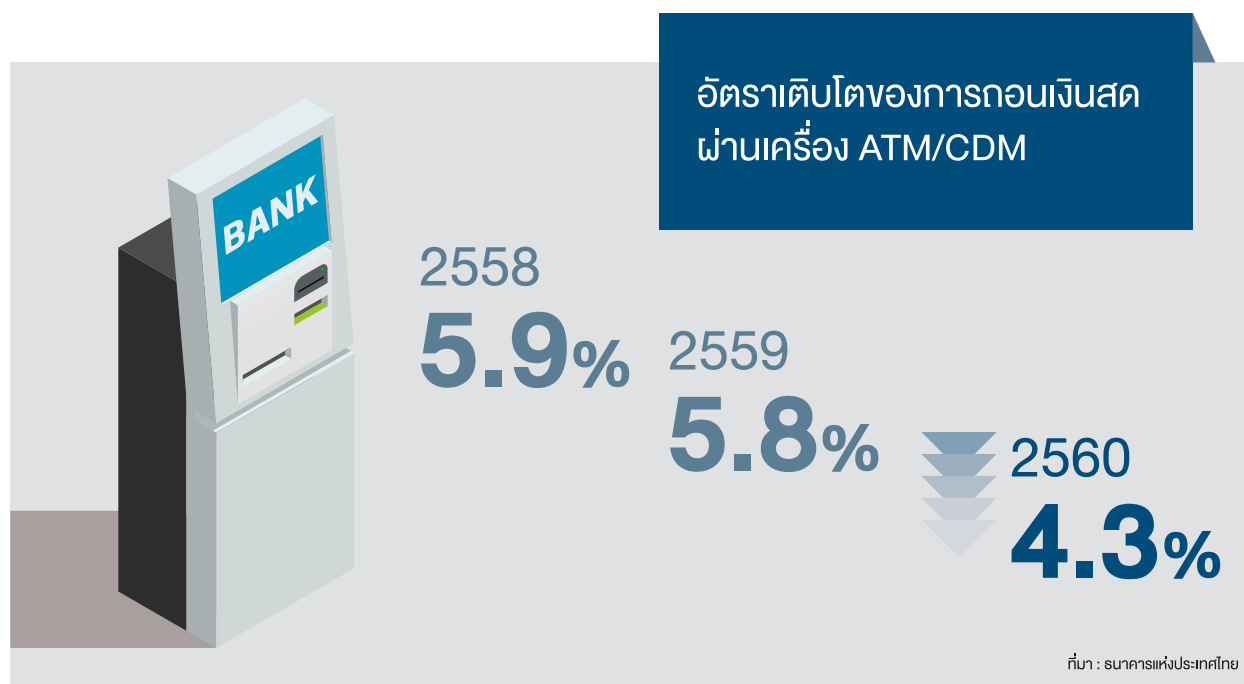
3.2 การถอนและฝากเงินสด

การใช้เงินสดของคนไทยในปี 2560 ยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเล็กน้อย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ยังคุ้นชินกับการถอนเงินสดมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้การถอนเงินสดในปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวจากปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 3.2 โดยช่องทางหลักที่คนไทยส่วนใหญ่มักใช้ในการถอนเงินสด คือ ช่องทางเครื่อง ATM/CDM ซึ่งประกอบด้วย การถอนเงินสดผ่านเครื่องของธนาคาร การถอนเงินสดที่เครื่องในต่างประเทศ และการเบิกเงินสดล่วงหน้าผ่านเครื่อง

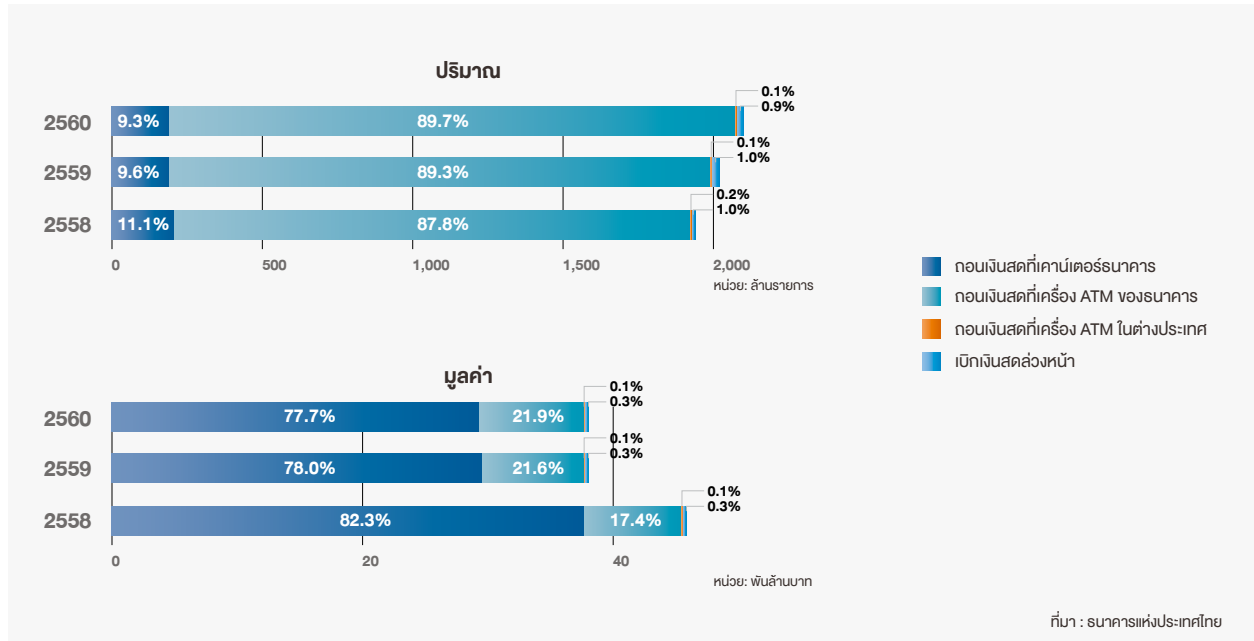
ในปี 2560 คนไทยถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM เฉลี่ย 28 ครั้งต่อคนต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 90.7 ของ

ปริมาณการถอนเงินสดผ่านช่องทางต่าง ๆ (1,892.5 ล้านรายการ) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 9.3 เป็นการถอนเงินสดผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการถอนเงินสดปีก่อนหน้า พบว่าอัตราการเติบโตของการถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 5.8 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 4.3 ในปี 2560 ในขณะที่การถอนเงินสดผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารหดตัวลงร้อยละ 0.2 สอดคล้องกับแนวโน้มการลดลงของสาขาธนาคารพาณิชย์และการใช้บริการโอนและชำระเงินผ่านช่องทางเครื่อง ATM/CDM ที่ลดลง เนื่องจากคนส่วนใหญ่หันมาทำธุรกรรมผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

ภาพที่ 14: อัตราเติบโตของการถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM

ภาพที่ 15: ปริมาณและมูลค่าการถอนเงินสดของคนไทย ปี 2558-2560

หากพิจารณาในเชิงมูลค่าแล้วจะเห็นว่าในปี 2560 มูลค่าการถอนเงินส่วนใหญ่อยู่ที่ช่องทางเคาน์เตอร์ธนาคาร เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 77.7 ของมูลค่าการถอนเงินสดทั้งหมด คิดเป็นมูลค่าอยู่ที่ 29,161.9 พันล้านบาท สูงกว่าการถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM ถึง 3.5 เท่าตัว เนื่องจากการถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM มีการจำกัดวงเงินสูงสุดในการถอนแต่ละครั้ง อยู่ที่ประมาณ 20,000 – 30,000 บาทต่อครั้ง และจำกัดยอดรวมของการถอนในแต่ละวัน โดย

แตกต่างกันไปตามข้อกำหนดของธนาคาร ซึ่งเป็นหนึ่งในการป้องกันความเสี่ยงให้กับลูกค้าและธนาคาร ดังนั้นกรณีที่ต้องการถอนเงินจำนวนมาก คนจึงนิยมไปถอนที่เคาน์เตอร์ธนาคารมากกว่า ทำให้มูลค่าเฉลี่ยการถอนเงินสดผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารอยู่ที่ 149,844.9 บาทต่อครั้ง ในขณะที่การถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM มีมูลค่ารวม 8,344.3 พันล้านบาท หรือมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4,401.8 บาทต่อรายการ

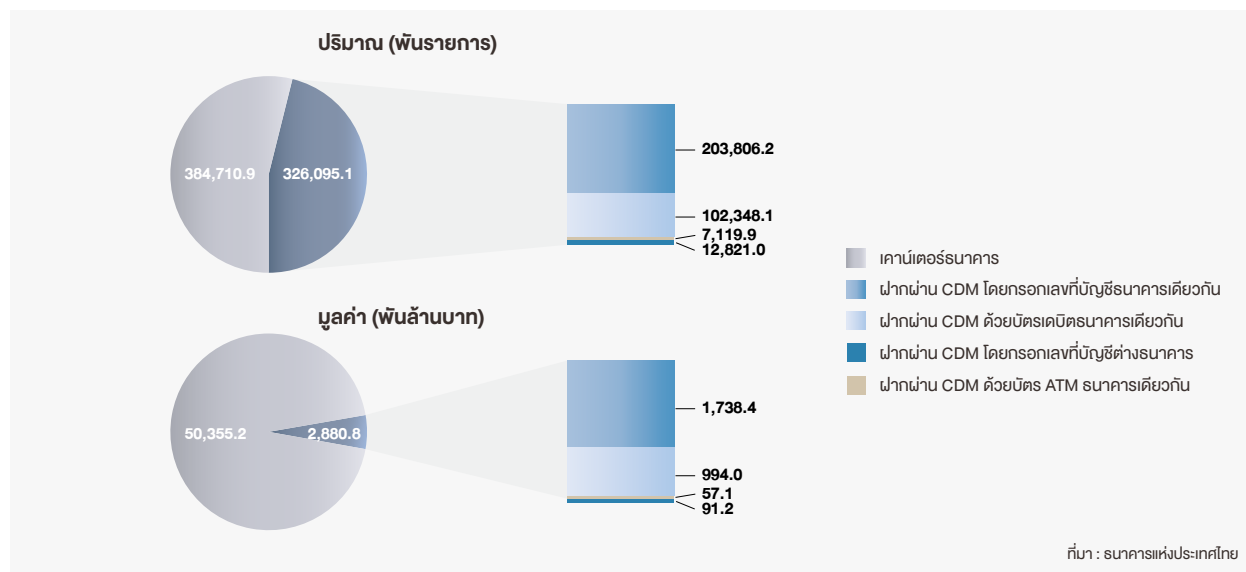

สำหรับการฝากเงินสดในปี 2560 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าเล็กน้อยที่ร้อยละ 2.9 โดยจำนวนครั้งการฝากเงินเฉลี่ยผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารและเครื่อง CDM ใกล้เคียงกัน อยู่ที่ประมาณ 5.8 และ 4.9 ครั้ง/คน/ปี แต่เมื่อพิจารณาในเชิงมูลค่าพบว่ากรณีที่ฝากเงินจำนวนมาก คนไทยนิยมฝากเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารมากกว่า เนื่องจากการฝากเงินสดผ่านเครื่อง CDM

มีการจำกัดวงเงินสูงสุดที่ 100,000 บาทต่อครั้ง และผู้บริโภคมีความมั่นใจในการให้บริการของพนักงานมากกว่าการใช้บริการเครื่อง CDM เห็นได้จากมูลค่าการฝากเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารในปี 2560 เฉลี่ยอยู่ที่ 130,891 บาท/รายการ สูงกว่าการฝากผ่านเครื่อง CDM ซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ 8,834.1 บาท/รายการ

“พฤติกรรม การถอน และฝากเงินสดโดยรวมใกล้เคียงกับปีก่อนหน้า แต่การถอนเงินสดที่สาขาธนาคารมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ”

ภาพที่ 16: ปริมาณและมูลค่าการฝากเงินสด ปี 2560

3.3 การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์

ปี 2560 จำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมเพิ่มขึ้น โดยบัตรเดบิตมีจำนวนและอัตราการเติบโตสูงสุดตามด้วยบัตรเครดิต ในขณะที่บัตร ATM มีจำนวนลดลง สาเหตุหนึ่งมาจากธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เน้นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหันมาใช้บัตรเดบิตมากขึ้น เพราะนอกจากคุณสมบัติการถอน-ฝากเงินสดเช่นเดียวกับบัตร ATM แล้วบัตรเดบิตยังสามารถใช้ชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย

รวมถึงทางออนไลน์ได้ ในส่วนของบัตรเครดิตนั้น ธนาคารพาณิชย์มีการส่งเสริมการขายจากยอดการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตอย่างต่อเนื่อง ทำให้จำนวนบัตรเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดย ณ สิ้นปี 2560 บัตรเดบิตและบัตรเครดิตมีจำนวนทั้งสิ้น 57.8 ล้านใบ และ 20.6 ล้านใบ คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 6.7 และร้อยละ 1.7 ในขณะที่บัตร ATM มีจำนวน 18.4 ล้านใบ ลดลงจากปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 6.4

ตารางที่ 2: จำนวนและสัดส่วนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ณ สิ้นปี 2560 และอัตราเพิ่ม/ลดลงจากปี 2559

ปี 2560 จำนวนบัตร (ล้านใบ)	ปี 2560 สัดส่วนบัตร (%)	อัตรา การเติบโต (%) (เทียบกับ 59 – 60)
บัตรเอทีเอ็ม 18.4	บัตรเอทีเอ็ม 19.0	บัตรเอทีเอ็ม -6.4
บัตรเดบิต 57.8	บัตรเดบิต 59.7	บัตรเดบิต +6.7
บัตรเครดิต 20.6	บัตรเครดิต 21.3	บัตรเครดิต +1.7
รวมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ 96.7	รวมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ 100.0	รวมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ +2.9

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

“การใช้บัตรเพื่อโอน/ชำระที่เครื่อง ATM/ CDM ลดลง เนื่องจากคนหันไปทำธุรกรรมผ่าน Mobile banking/Internet banking ซึ่งตอบโจทย์การทำธุรกรรมได้ทุกที่ ทุกเวลา”

การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ โอนเงินและชำระเงินที่เครื่อง ATM/CDM มีปริมาณลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยการใช้บัตร ATM และบัตรเดบิต โอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM มีปริมาณลดลงร้อยละ 12.9 และการชำระเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่เครื่อง ATM/CDM เช่น การชำระบิล ลดลงถึงร้อยละ 28.8 เนื่องจากคนไทยเริ่มปรับพฤติกรรมไปใช้ Mobile banking/ Internet banking ในการโอนหรือจ่ายบิล ซึ่งเป็นช่องทางที่สะดวกกว่า

นอกจากนี้ การชำระค่าสินค้าและบริการด้วยบัตรเดบิตและบัตรเครดิตผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 81.4 สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่หันมาใช้บริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

สำหรับการใช้บัตรเดบิตและบัตรเครดิตชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขายมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.3 โดยบัตรเครดิตถูกใช้เป็นสื่อหลักในการชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงใช้บัตร ATM และบัตรเดบิตในการถอนเงินสดผ่านเครื่อง ATM/CDM เป็นหลัก

ตารางที่ 3: ปริมาณและมูลค่าธุรกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2560

ประเภทธุรกรรม	ปริมาณ (ล้านรายการ)		มูลค่า (พันล้านบาท)	
	ATMและเดบิต	เครดิต	ATMและเดบิต	เครดิต
ถอนเงิน*	1,885.6 (4.3%)	19.4 (0.7%)	8,256.5 (0.9%)	129.0 (1.6%)
โอนเงิน	304.1 (-12.9%)	n/a (n/a)	3,214.3 (-13.8%)	n/a (n/a)
ชำระค่าสินค้าและบริการ**	134.3 (14.2%)	451.3 (9.4%)	311.9 (-6.4%)	1,371.8 (5.7%)
ฝากเงิน	110.2 (4.4%)	n/a (n/a)	1,056.1 (0.8%)	n/a (n/a)

ข้อมูลในวงเล็บหมายถึง อัตราการเติบโตของปี 2560 เทียบกับปี 2559

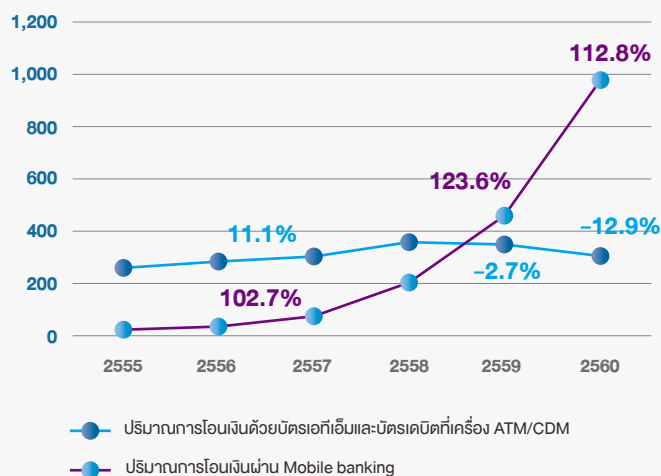
* หมายถึง การถอนเงินหรือเบิกเงินล่วงหน้าจากเครื่องทำรายการอัตโนมัติ

** หมายถึง การชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย หรือการชำระเงินออนไลน์ หรือชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 17: ปริมาณการใช้บัตร ATM และบัตรเดบิต โอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM และการโอนเงินผ่าน Mobile banking

ปริมาณ (ล้านรายการ)

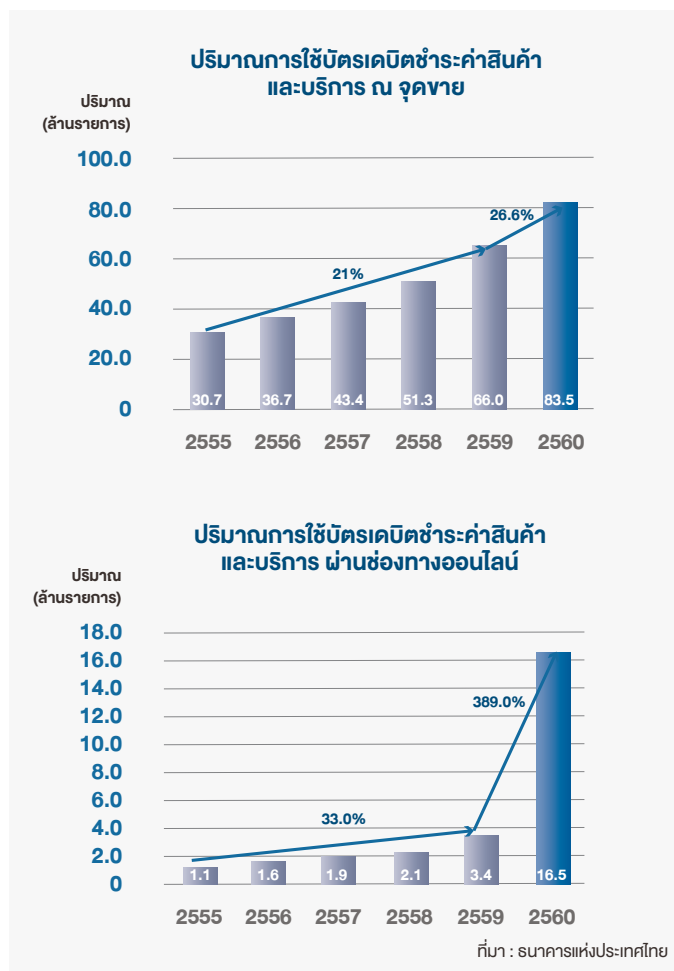
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

“โครงการระบบพร้อมเพย์ และโครงการขยายการใช้บัตร เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การใช้บัตรที่เด่นชัดในปีนี้ โดย การโอนเงินด้วยบัตร ATM และบัตรเดบิตที่เครื่อง ATM/ CDM ลดลง ในขณะที่การใช้ บัตรเดบิตชำระค่าสินค้า ณ จุดขายมีปริมาณเพิ่มขึ้น”

ในปี 2560 พฤติกรรมการใช้บัตร ATM และบัตรเดบิตโอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM มีแนวโน้มลดลงชัดเจน โดยลดลงถึงร้อยละ 12.9 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ในขณะที่ระหว่างปี 2555-2558 ปริมาณการใช้บัตร ATM และบัตรเดบิตโอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีที่ร้อยละ 11.1 ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การโอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM ลดลงมาจากนโยบายส่งเสริม e-Payment ภายใต้โครงการ National e-Payment ที่สนับสนุนการสร้างระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ให้เป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะระบบพร้อมเพย์ที่เริ่มให้บริการโอนเงินระหว่างบุคคลเมื่อต้นปี 2560 ซึ่งถือเป็นทางเลือกใหม่ในการรับเงินและโอนเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยค่าธรรมเนียมที่ถูกลง จากข้อมูลการใช้งาน Mobile banking จะเห็นว่าคนไทยเริ่มหันไปโอนเงินผ่าน Mobile banking เพิ่มขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นช่องทางที่สะดวกสามารถโอนเงินได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งในปี 2560 ปริมาณการโอนเงินผ่าน Mobile banking มีอัตราเติบโตสูงขึ้นจากปีก่อนถึงร้อยละ 112.8

ภาพที่ 18: ปริมาณการใช้บัตรเดบิตชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขายและช่องทางออนไลน์

นอกจากนี้ ธพท. ได้ร่วมกับกระทรวงการคลังในการกระตุ้นให้ประชาชนหันมาชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ผ่านการขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการเพิ่มการติดตั้งเครื่องรับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ทั่วประเทศ และมีโครงการแจกโชคจากการใช้บัตรเดบิตในการชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขายระหว่างเดือนพฤษภาคม 2560 ถึงเดือนเมษายน 2561 ส่งผลให้ในปี 2560 มีปริมาณการใช้บัตรเดบิตชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย และช่องทางออนไลน์สูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ถึงร้อยละ 26.6 และร้อยละ 389.0 ในขณะที่ระหว่างปี 2555 ถึงปี 2559 มีอัตราเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 21.0 และร้อยละ 33.0

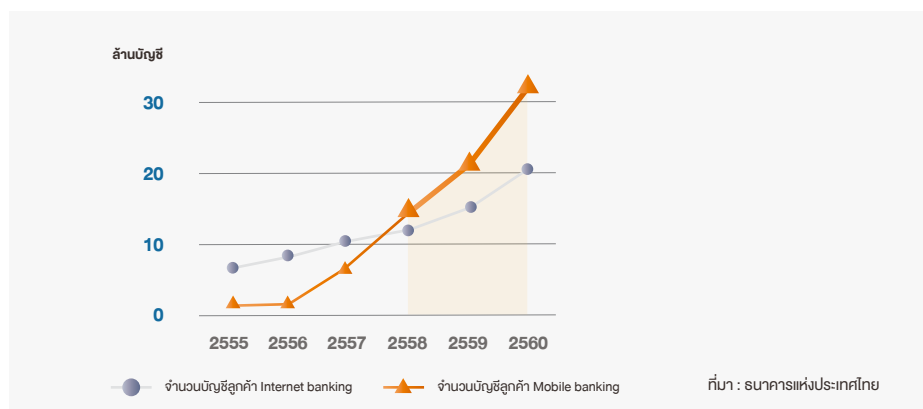
3.4 ธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่และทางอินเทอร์เน็ต (Mobile banking/Internet banking)

ณ สิ้นปี 2560 จำนวนบัญชี Mobile banking เพิ่มขึ้นจาก 20.9 ล้านบัญชีในปี 2559 เป็น 31.6 ล้านบัญชี

คิดเป็นอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 51.0 เมื่อเทียบกับปีก่อน สำหรับปริมาณและมูลค่าธุรกรรมของ Mobile banking ในปี 2560 มีการขยายตัวจากปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 110.0 และ 67.7 สอดคล้องกับจำนวนผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากธนาคารต่าง ๆ ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน Mobile banking ให้ใช้งานง่ายและรองรับธุรกรรมหลากหลายประเภทมากขึ้น อีกทั้งธนาคารยังมีการสื่อสารการตลาดเชิงรุก รวมทั้งข้อเสนอพิเศษเพื่อกระตุ้นการใช้งาน เช่น แลกของรางวัล ให้ส่วนลด ทำให้ประชาชนใช้ Mobile banking มากขึ้น

ในขณะเดียวกัน ปี 2560 จำนวนบัญชี Internet banking มีการเติบโตที่ร้อยละ 35.1 โดย ณ สิ้นปี 2560 มีจำนวนบัญชี 20.4 ล้านบัญชี ปริมาณธุรกรรม Internet banking ขยายตัวร้อยละ 5.7 และมูลค่าธุรกรรมหดตัวลงถึงร้อยละ 11.8 เมื่อเทียบกับปี 2559 เนื่องจากผู้ใช้บริการมีแนวโน้มหันไปใช้บริการ Mobile banking มากขึ้น

ภาพที่ 19: จำนวนบัญชี Internet banking และ Mobile banking

“ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ความนิยมในการใช้ Mobile banking เพิ่มขึ้นอย่างมาก ประชาชนนิยมเปิดบริการ Mobile banking มากกว่า Internet banking ตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา”

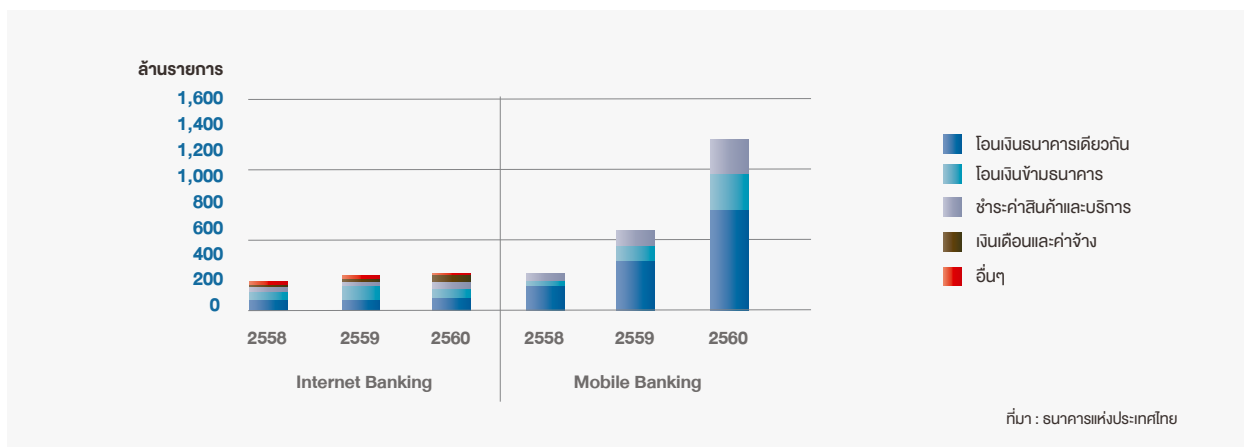
ณ สิ้นปี 2560 จำนวนบัญชี Mobile banking เพิ่มขึ้นจาก 20.9 ล้านบัญชีในปี 2559 เป็น 31.6 ล้านบัญชี คิดเป็นอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 51.0 เมื่อเทียบกับปีก่อน สำหรับปริมาณและมูลค่าธุรกรรมของ Mobile banking ในปี 2560 มีการขยายตัวจากปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 110.0 และ 67.7 สอดคล้องกับจำนวนผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากธนาคารต่าง ๆ ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน Mobile banking ให้ใช้งานง่ายและรองรับธุรกรรมหลากหลายประเภทมากขึ้น อีกทั้งธนาคารยังมีการสื่อสารการตลาดเชิงรุก รวมทั้งข้อเสนอพิเศษเพื่อกระตุ้นการใช้งาน เช่น แลกของรางวัล ให้ส่วนลด ทำให้ประชาชนใช้ Mobile banking มากขึ้น

ในขณะเดียวกัน ปี 2560 จำนวนบัญชี Internet banking มีการเติบโตที่ร้อยละ 35.1 โดย ณ สิ้นปี 2560 มี

จำนวนบัญชี 20.4 ล้านบัญชี ปริมาณธุรกรรม Internet banking ขยายตัวร้อยละ 5.7 และมูลค่าธุรกรรมหดตัวลงถึงร้อยละ 11.8 เมื่อเทียบกับปี 2559 เนื่องจากผู้ใช้บริการมีแนวโน้มหันไปใช้บริการ Mobile banking มากขึ้น

การเพิ่มขึ้นของปริมาณธุรกรรม Mobile banking ในปี 2560 ส่วนหนึ่งมาจากธุรกรรมผ่านบริการพร้อมเพย์ ซึ่งได้เปิดให้บริการแก่ประชาชนในช่วงต้นปี 2560 โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา มียอดลงทะเบียนแล้วกว่า 40.4 ล้านหมายเลข และปริมาณธุรกรรมพร้อมเพย์ผ่านช่องทาง Mobile banking/ Internet banking มีอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 26.3 ต่อเดือน สะท้อนว่าบริการพร้อมเพย์ได้กลายเป็นบริการทางเลือกที่ตอบโจทย์การโอนเงินรายย่อยมูลค่าต่ำ

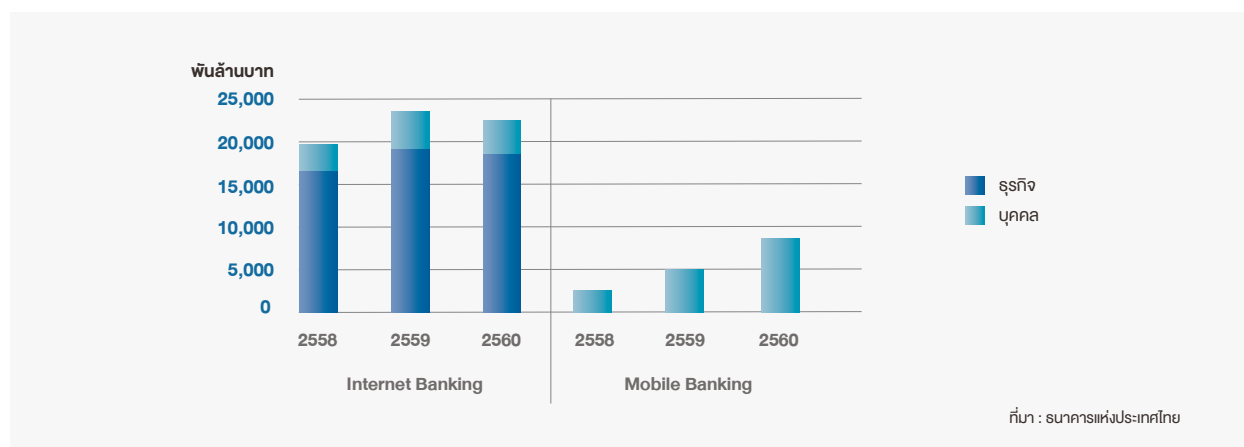
ภาพที่ 20: ปริมาณธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking

“ธุรกรรมผ่าน Internet banking มีมูลค่าสูงกว่า Mobile banking มาก เนื่องจากผู้ใช้งาน Internet banking ส่วนใหญ่เป็นภาคธุรกิจ ในขณะที่ Mobile banking มุ่งตอบโจทยลูกค้ารายย่อย”

ภาพที่ 21: มูลค่าธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking

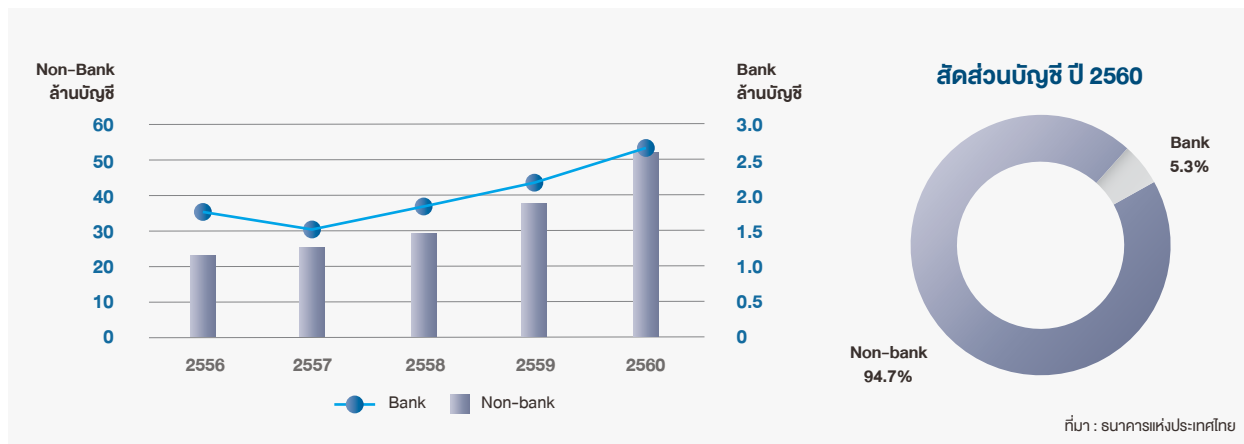
เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าธุรกรรมในปี 2560 พบว่า Internet banking มีมูลค่าสูงกว่าการทำธุรกรรม Mobile banking มาก เนื่องจากการทำธุรกรรมผ่าน Internet banking ส่วนใหญ่เป็นการใช้งานของภาคธุรกิจ ซึ่งเป็นการโอนเงินเพื่อการค้า ชำระค่าสินค้าและบริการ รวมถึงจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง เนื่องจากลูกค้าประเภทธุรกิจ สามารถโอนเงินผ่านบริการ Internet banking ได้สูงสุดที่รายการละ 10 ล้านบาท ในขณะที่การโอนเงินผ่าน Mobile banking จะสามารถโอนได้สูงสุดไม่เกิน 5 แสนบาทต่อรายการ จึงทำให้ลูกค้าธุรกิจส่วนใหญ่นิยมใช้งาน Internet banking เป็นหลัก และส่งผลให้มูลค่าการทำธุรกรรมรวมสูงถึง 23.5 ล้านล้านบาท สำหรับการทำธุรกรรมผ่าน Mobile banking ส่วนใหญ่เป็นการใช้งานของประชาชนทั่วไปหรือผู้ใช้บริการรายย่อยที่โอนเงินในชีวิต

ประจำวันและมีมูลค่าไม่สูงมากนัก จึงทำให้มีมูลค่าธุรกรรมเพียง 8.9 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มว่ามูลค่าต่อรายการของธุรกรรมจะค่อย ๆ ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี สะท้อนถึงพฤติกรรมของประชาชนที่เริ่มมีความคุ้นเคยกับการใช้บริการชำระเงินและโอนเงินผ่านช่องทาง Internet banking และ Mobile banking ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

3.5 การใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)

ณ สิ้นปี 2560 มีผู้ให้บริการ e-Money รวมทั้งสิ้น 30 ราย โดยมีผู้ให้บริการรายใหม่ซึ่งเป็นผู้ให้บริการที่ไม่มีสถาบันการเงิน (Non-bank) เพิ่มขึ้น 1 ราย รวมเป็น 23 ราย ในขณะที่ผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน (Bank) ยกเลิกการประกอบธุรกิจ 1 ราย ทำให้มีผู้ให้บริการที่เป็น Bank เหลือเพียง 7 ราย

ภาพที่ 22: จำนวนบัตร/บัญชี e-Money ของ Bank และ Non-bank

“ผู้เล่นในตลาด e-Money ส่วนใหญ่ยังคงเป็น Non-bank ซึ่งมีการพัฒนาบริการให้ตอบโต้การชำระเงินในชีวิตประจำวันของผู้คน และมีการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายฐานลูกค้า ปลายทางให้ธุรกิจในอนาคต”

ในช่วงที่ผ่านมา จำนวนบัญชี e-Money¹² มีการเติบโตเพิ่มขึ้นทุกปี สอดคล้องกับการส่งเสริมการตลาดของผู้ให้บริการ e-Money ที่ตอบโต้ทางด้านความสะดวกของการชำระเงินในชีวิตประจำวัน เช่น การเติมเงินเข้าบัตรโดยสารสาธารณะ การซื้อบัตรชมภาพยนตร์โดยได้รับส่วนลด หรือการให้ส่วนลดสำหรับการซื้อของออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน เป็นต้น โดย ณ สิ้นปี 2560 มีจำนวนบัญชี e-Money รวมทั้งสิ้น 53.2 ล้านบัญชี เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 14 ล้านบัญชี คิดเป็นอัตราการเติบโต

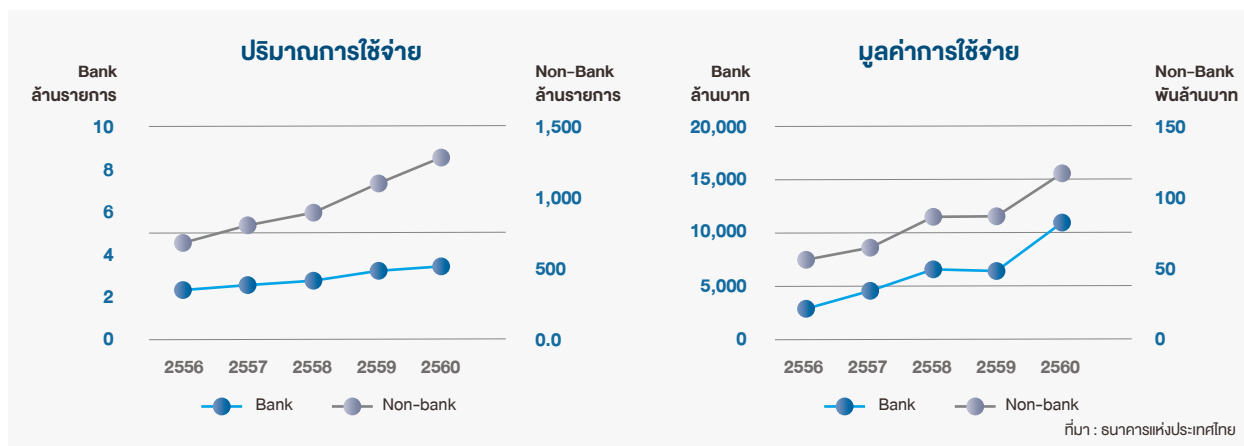
ร้อยละ 35.7 โดยร้อยละ 95.2 ของจำนวนบัญชี e-Money เป็นการให้บริการโดยผู้ให้บริการที่เป็น Non-bank

สำหรับปริมาณและมูลค่าการใช้ e-Money ในปี 2560 มีอัตราการเติบโตมาโดยลำดับเช่นเดียวกัน โดยมีปริมาณและมูลค่าการใช้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18.2 และ 38.7 จากปี 2559 ซึ่งคิดเป็นยอดรวมปริมาณการใช้ทั้งสิ้น 1,272.2 ล้านรายการ และยอดรวมมูลค่าการใช้ทั้งสิ้น 126.2 พันล้านบาท

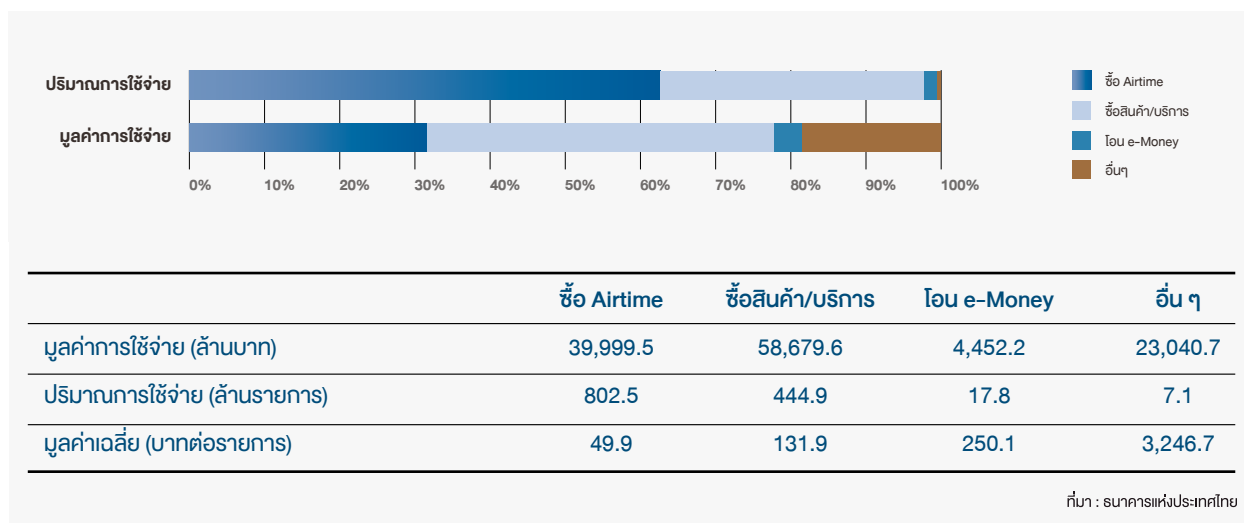
¹² จำนวนบัญชี รวมถึง จำนวน e-Money ที่อยู่ในรูปแบบบัตร (Card-based) และที่อยู่ในบัญชี (Network-based)

ภาพที่ 23: ปริมาณและมูลค่าการใช้ e-Money

ภาพที่ 24: การใช้ e-Money แยกตามประเภท ปี 2560

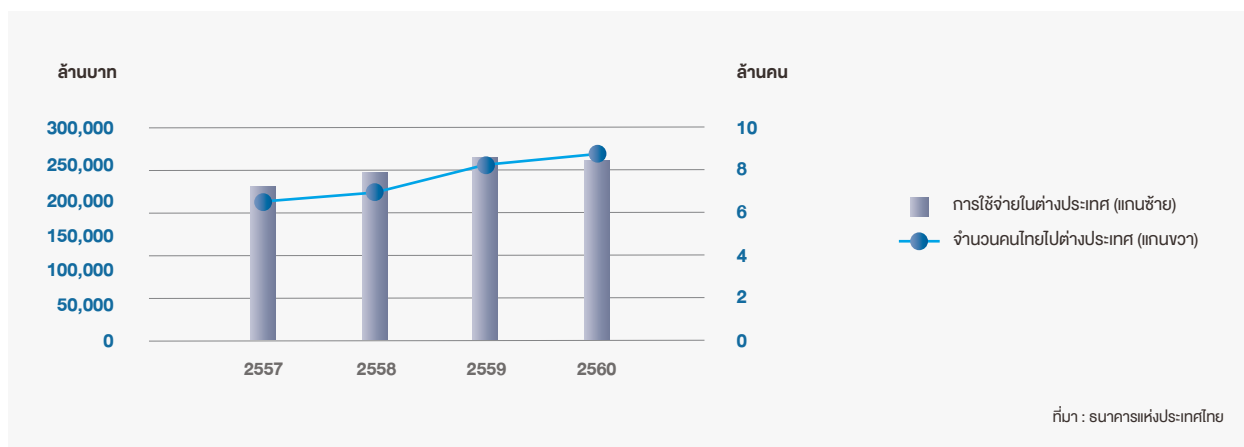

ในภาพรวมจะเห็นได้ว่าบริการ e-Money ของทั้ง Bank และ Non-bank ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด โดยมากกว่าร้อยละ 90 เป็นการใช้จ่าย e-Money ของผู้ให้บริการที่เป็น Non-bank เพื่อใช้ซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าไม่สูงมากนัก โดยมีมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 91.0 บาทต่อรายการ สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ e-Money ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายทั่วไปในชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ การเติมเงินโทรศัพท์มือถือ (ซื้อ Airtime) และการโอนเงินระหว่าง e-Money ในขณะที่การใช้จ่าย e-Money ของผู้ให้บริการที่เป็น Bank ส่วนใหญ่เป็นการใช้ผ่านบัตรเงินสดเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ การจ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ การโอนเงินออกจาก e-Money โดยมีมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3,237.0 บาทต่อรายการ ซึ่งสูงกว่าการใช้จ่ายผ่าน Non-bank

3.6 การใช้จ่ายในต่างประเทศ

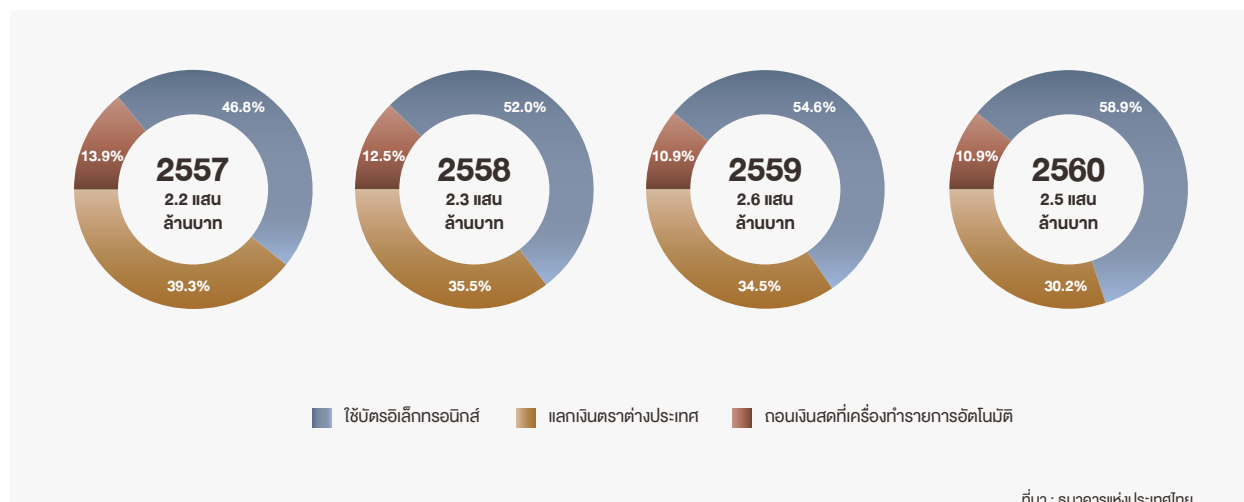
ในช่วงที่ผ่านมา การใช้จ่ายในต่างประเทศโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไทยที่เดินทางไปต่างประเทศ ทั้งนี้ การใช้จ่ายเงินในต่างประเทศสามารถจำแนกได้ 3 วิธี ได้แก่ การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขายในต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการถอนเงินสดจากเครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) ซึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สัดส่วนของการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการชำระเงินในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งมาจากการที่ธนาคารพาณิชย์มีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการใช้จ่ายในต่างประเทศมากขึ้น รวมถึงนำเสนอสิทธิพิเศษและส่วนลดต่าง ๆ ในขณะที่การแลกเงินตราต่างประเทศจากไทยและการถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติที่ต่างประเทศมีสัดส่วนที่ลดลง เมื่อเทียบกับการใช้จ่ายในต่างประเทศทั้งหมด

ภาพที่ 25: การใช้จ่ายในต่างประเทศ และจำนวนคนไทยไปต่างประเทศ

ภาพที่ 26: การใช้จ่ายในต่างประเทศ จำแนกตามวิธีการต่าง ๆ ปี 2557-2560

เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทของบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ บัตรเครดิตและบัตรเดบิต พบว่า บัตรเครดิตยังคงได้รับความนิยมในการชำระค่าสินค้าและบริการที่ต่างประเทศมากกว่าบัตรเดบิต โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83.1 ของการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศทั้งหมด อย่างไรก็ตามในช่วงที่ผ่านมา คนไทยหันมาใช้บัตรเดบิตชำระเงินในต่างประเทศมากขึ้น

ตามลำดับ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของธนาคารพาณิชย์ให้หันมาใช้บัตรเดบิตเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการที่ต่างประเทศเห็นได้จากในปี 2557 บัตรเดบิตมีสัดส่วนการใช้เพียงร้อยละ 10.9 แต่ในปี 2560 สัดส่วนการใช้บัตรเดบิตในต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.9 ของการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดในต่างประเทศ

“การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดขายในต่างประเทศได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยมา โดยบัตรเครดิตยังคงได้รับความนิยมมากกว่าบัตรเดบิต”

IV

ကုမ္ပဏီ

อภิธานศัพท์และคำย่อ

กรช.	คณะกรรมการระบบการชำระเงิน
ก.ล.ต.	สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
คธอ.	คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
ธปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
ATM	Automated Teller Machine
BAHTNET	Bank of Thailand Automated High-Value Transfer Network
BIS	Bank for International Settlements
CDM	Cash Deposit Machine
e-Commerce	Electronic Commerce
e-Money	Electronic Money
e-Payment	Electronic Payment
e-Wallet	Electronic Wallet
EDC	Electronic Data Capture
EFTPOS	Electronic Funds Transfer at Point Of Sale
FSAP	Financial Sector Assessment Program
ICAS	Imaged Cheque Clearing and Archive System
ISO	International Organization for Standardization
m-Commerce	Mobile Commerce
NITMX	National ITMX หรือ บริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด
Non-bank	ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใบอนุญาตธนาคารเงิน
ORFT	Online Retail Funds Transfer
PFMI	Principles for Financial Market Infrastructures
PIRPS	Prominently Important Retail Payment Systems
QR Code	Quick Response Code
SFIs	Specialized Financial Institutions
SIPS	Systemically Important Payment Systems
WC-PSS	Working Committee on Payment and Settlement Systems

ตารางสถิติ

Table 1	Basic statistical data
Table 2	Technological infrastructure
Table 3	Narrow money (at year-end, million Baht)
Table 4	Settlement media used by non-banks (at year-end, billion Baht)
Table 5	Settlement media used by banks (at year-end, billion Baht)
Table 6	Indicators of the use of various cashless payment instruments - Volume of transactions (in thousands)
Table 7	Indicators of the use of various cashless payment instruments - Value of transactions (billion Baht)
Table 8	Use of credit cards and debit cards via EFTPOS (monthly average per card, Baht)
Table 9	Cash withdrawal via ATM (monthly average per card, Baht)
Table 10	Notes and coins (at year-end, million Baht)
Table 11	Institutional infrastructure
Table 12	Payment instructions handled by selected interbank settlement systems - Volume of transactions (in thousands)
Table 13	Payment instructions handled by selected interbank settlement systems - Value of transactions (billion Baht)
Table 14	Securities transfer instructions handled by securities settlement systems - Volume of transactions
Table 15	Securities transfer instructions handled by securities settlement systems - Value of transactions (billion Baht)
Table 16	Number of participants in selected payment and settlement systems
Table 17	Number of Automated machines and EFTPOS terminals
Table 18	Number of electronic payment cards
Table 19	Sources of payment revenues of Thai commercial banks (million Baht)
Table 20	Sources of payment revenues of foreign bank branches (million Baht)
Table 21	Daily averages of BOT payment services - Volume of transactions
Table 22	Daily averages of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)

Table 23	Peak day figures of BOT payment services - Volume of transactions
Table 24	Peak day figures of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)
Table 25	Use of mobile banking
Table 26	Use of internet banking
Table 27	Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Volume of transactions (in thousands)
Table 28	Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Value of Transactions (billion Baht)
Table 29	Bill payment at counters - Volume of transactions (in thousands)
Table 30	Bill payment at counters - Value of transactions (billion Baht)
Table 31	Use of e-Money
Table 32	Fraud through specific payment channels and payment instruments (million Baht)

Table 1: Basic statistical data

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Population (millions)	64.46	64.79	65.12	65.73	65.93	66.19
GDP current price (billion Baht)	12,155.4	12,771.3	13,230.8	14,013.5	14,931.5	15,691.7
GDP per capita (Baht)	188,573	197,119	203,176	213,198	226,475	237,071
Exchange rate vis-à-vis US\$ (at year-end)	30.63	32.82	32.96	36.08	35.82	32.66

Sources: Bank of Thailand, Department of Provincial Administration, National Economic & Social Development Board

Table 2: Technological infrastructure¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total fixed network telephone subscribers (millions)	6.36	6.04	5.69	5.31	4.71	2.65
Total mobile telephone subscribers (millions) ²	85.01	92.94	97.09	102.94	118.35	121.53
Postpaid	9.78	11.28	12.85	17.78	22.74	26.53
Prepaid	75.23	81.66	84.24	85.16	95.61	95.00
Total Internet users (millions)	23.06	26.14	27.65	39.47	43.87	45.19
Penetration rates						
Fixed network telephone (%)	9.87	9.33	8.74	8.08	7.14	4.00
Mobile telephone (%)	131.88	143.45	149.08	156.61	179.50	183.61

Sources: Division of Telecommunication Economics Research and Information Center Telecommunication Policy and Resource Management Bureau Office of National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC)

¹ Data source was changed since 2016 and all data was reviewed.

² Data as of November 2016

Table 3: Narrow money (at year-end , million Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Narrow money (1+2)	1,598,262	1,661,303	1,682,470	1,778,050	1,864,165	2,038,860
1. Currency outside Depository Corp.& Central Gov.	1,136,303	1,188,888	1,200,331	1,250,926	1,335,952	1,437,558
Banknotes in circulation	1,350,932	1,425,282	1,503,679	1,539,848	1,627,997	1,734,078
Coins in circulation	50,864	54,322	56,622	59,888	63,986	68,755
Less: currency held by Central Gov.	854	1,115	1,247	1,094	1,115	830
Less: currency held by Depository Corp.	264,639	289,601	358,723	347,716	354,916	364,445
Held by commercial banks	210,596	238,668	299,916	290,772	301,309	306,968
Held by finance companies	0	0	0	0	0	0
Held by Specialized Financial Institutions	53,602	50,538	58,385	56,544	53,211	57,240
Held by savings cooperatives	441	395	422	400	396	237
Held by money market mutual funds	0	0	0	0	0	0
2. Transferable deposits at Depository Corp.	461,959	472,415	482,139	527,124	528,213	601,302
Transferable deposits at Bank of Thailand	4,554	3,225	2,708	2,697	5,050	4,974
Transferable deposits at commercial banks	451,295	464,220	475,561	519,296	518,085	590,676
Transferable deposit at SFIs	6,110	4,970	3,870	5,131	5,078	5,652

Source: Bank of Thailand

Table 4: Settlement media used by non-banks (at year-end, billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Currency outside Depository Corp. & Central	1,136	1,189	1,200	1,251	1,336	1,438
Transferable deposits at Depository Corp.	462	472	482	527	528	601
Narrow money	1,598	1,661	1,682	1,778	1,864	2,039
Broad money ²	14,967	16,062	16,808	17,552	18,289	19,206

Source: Bank of Thailand

¹ Banknotes outside depository corporations and coins issued by central government.² Narrow money and quasi money (other deposits at Depository Corp. + securities other than shares)

Table 5: Settlement media used by banks (at year-end, billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Balances held at central bank	88.7	89.8	95.6	98.7	113.7	126.9
Stock of high-quality liquid assets ¹	-	-	-	-	3,491.3	3,783.3
Required reserves	655.6	668.2	733.5	759.3	-	-
Free reserves	2,489.4	2,575.2	2,529.8	2,362.4	-	-
Transferable deposits at other banks	6.5	3.7	4.5	2.8	3.2	3.4
Memorandum item:						
Institutions borrowing from central bank	124.7	119.4	98.9	78.8	61.7	7.0

Source: Bank of Thailand

¹ From 2016, depending on Bank of Thailand Notification No. FMOG 56/2558, Prescription on the Maintenance of Reserve Requirement by Commercial Banks, Commercial banks are required to maintain reserve assets on average over a fortnightly period, starting on a Wednesday and ending on a second Tuesday thereafter, equaled to 1 percent of the previous period's average level of commercial banks' deposits and short-term foreign liabilities base.

Table 6: Indicators of the use of various cashless payment instruments - Volume of transactions (in thousands)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Paper-based:	122,875	118,365	118,791	120,455	118,754	113,783
In-house cheque ¹	48,145	44,793	46,103	49,418	49,309	48,001
Interbank cheque	74,730	73,572	72,687	71,037	69,446	65,782
Electronic payment cards:	2,827,638	3,182,137	3,370,883	3,636,343	3,978,781	4,290,850
ATM card	539,056	535,350	502,026	487,986	411,509	301,800
for cash withdrawal via ATM	424,354	415,872	395,880	377,369	318,690	239,286
for other purposes ²	114,702	119,478	106,146	110,617	92,819	62,514
Debit card ³	1,406,350	1,576,484	1,655,143	1,808,115	1,990,901	2,173,372
for cash withdrawal via ATM	1,059,075	1,165,118	1,206,078	1,332,160	1,489,565	1,646,290
for purchasing purpose via EFTPOS	30,748	37,221	43,375	51,347	65,956	83,487
for other purposes ⁴	316,527	374,144	405,690	424,608	435,380	443,595
Credit card ⁵	369,920	401,093	425,781	456,889	500,073	542,710
for purchasing purpose	343,346	373,046	397,697	421,448	465,731	510,896
for other purposes ⁶	26,574	28,047	28,083	35,442	34,343	31,813
e-Money ⁷	512,311	669,210	787,932	883,352	1,076,298	1,272,968
Automated:	332,324	346,410	349,034	369,644	392,645	408,498
Direct credit ⁸	204,829	214,657	211,479	224,222	234,202	238,709
Direct debit ⁹	93,531	93,636	96,205	100,568	107,630	113,920
ITMX Bulk Payment	31,018	34,864	37,944	41,231	46,801	51,646
BAHTNET ¹⁰	2,946	3,253	3,406	3,623	4,013	4,224

Source: Bank of Thailand

¹ Some banks do not report in-house provincial cheques and inter-provincial cheques.

² Data include purchasing goods and services, deposit and funds transfer.

³ Domestic and overseas spending of Thai debit cards.

⁴ Data include purchasing goods and services via other channels, deposit and funds transfer.

⁵ Domestic and overseas spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards.

⁶ Data include cash withdrawal, cash advance, deposit and funds transfer.

⁷ Data exclude top-up cards.

⁸ Intra-bank pre-authorized direct credit.

⁹ Intra-bank pre-authorized direct debit.

¹⁰ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 7: Indicators of the use of various cashless payment instruments - Value of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Paper-based:	64,832	64,581	61,595	61,583	60,895	59,530
In-house cheque ¹	25,989	24,262	23,632	24,142	23,762	23,651
Interbank cheque	38,843	40,319	37,963	37,441	37,133	35,879
Electronic payment cards:	13,350	14,498	14,922	15,279	15,221	14,894
ATM card	2,437	2,451	2,419	2,352	1,951	1,476
for cash withdrawal via ATM	1,852	1,846	1,761	1,664	1,403	1,076
for other purposes ²	584	606	658	688	548	400
Debit card ³	9,489	10,475	10,820	11,136	11,354	11,380
for cash withdrawal via ATM	5,136	5,743	5,905	6,320	6,778	7,181
for purchasing purpose via EFTPOS	94	100	106	111	135	153
for other purposes ⁴	4,259	4,633	4,810	4,705	4,441	4,046
Credit card ⁵	1,389	1,524	1,626	1,722	1,825	1,912
for purchasing purpose	1,157	1,282	1,384	1,465	1,574	1,672
for other purposes ⁶	232	241	242	257	251	240
e-Money ⁷	35.4	48.0	56.2	67.6	91.0	126.0
Automated:	667,134	699,527	778,999	814,821	901,257	918,334
Direct credit ⁸	12,495	13,500	14,065	15,199	16,623	17,662
Direct debit ⁹	3,749	4,117	4,467	6,250	7,588	7,551
ITMX Bulk Payment	1,771	2,187	2,469	2,538	2,941	3,060
BAHTNET ¹⁰	649,119	679,723	757,998	790,834	874,106	890,060

Source: Bank of Thailand

¹ Some banks do not report in-house provincial cheques and inter-provincial cheques.

² Data include purchasing goods and services, deposit and funds transfer.

³ Domestic and overseas spending of Thai debit cards.

⁴ Data include purchasing goods and services via other channels, deposit and funds transfer.

⁵ Domestic and overseas spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards.

⁶ Data include cash withdrawal, cash advance, deposit and funds transfer.

⁷ Data exclude top-up cards.

⁸ Intra-bank pre-authorized direct credit.

⁹ Intra-bank pre-authorized direct debit.

¹⁰ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 8: Use of credit cards and debit cards via EFTPOS (monthly average per card, Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Credit card ¹	4,598	4,871	5,325	5,861	5,767	5,959
Debit card ²	191	194	196	237	265	292

Source: Bank of Thailand

¹ Domestic and oversea spending of Thai credit cards via EFTPOS and domestic spending of foreign credit cards.

² Domestic and oversea spending of Thai debit cards via EFTPOS.

Table 9: Cash withdrawal via ATM (monthly average per card, Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ATM card	8,265	8,381	8,229	8,049	8,209	7,056
Debit card ¹	9,956	10,579	10,979	11,140	11,123	11,239

Source: Bank of Thailand

¹ Domestic and oversea cash withdrawal of Thai debit cards via ATM.

Table 10: Notes and coins (at year-end, million Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Notes and coins	1,401,796	1,479,604	1,560,301	1,719,372	1,773,469	1,878,237
Notes:	1,350,932	1,425,282	1,503,679	1,659,484	1,709,483	1,809,482
500,000 Baht	118	118	118	134	152	157
1,000 Baht	1,102,770	1,202,441	1,282,400	1,318,903	1,317,006	1,402,484
500 Baht	128,217	138,695	124,976	140,933	173,682	184,638
100 Baht	121,358	129,095	141,047	140,768	155,103	152,363
80 Baht	149	150	151	152	152	152
70 Baht	0	0	0	0	1,393	1,393
60 Baht	1,175	1,178	1,181	1,187	1,247	1,247
50 Baht	13,194	13,347	19,070	18,379	19,208	22,941
20 Baht	28,840	30,801	36,884	35,372	37,885	40,453
10 Baht	3,336	3,334	3,332	3,330	3,329	3,328
5 Baht	196	196	196	196	196	196
1 Baht	121	121	121	121	121	121
50 Satang	9	9	9	9	9	9
Coins:	50,864	54,322	56,622	59,888	63,986	68,755

Source: Bank of Thailand

Table 11: Institutional infrastructure

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Central Bank						
Number of Institutions	1	1	1	1	1	1
Number of Branches	3	3	3	3	3	3
Number of Accounts ¹	241	182	182	181	173	173
Value of Accounts (million Baht) ¹	381,223	439,175	310,132	533,250	265,949	352,563
Thai Commercial Banks						
Number of Institutions	16	16	17	19	19	19
Number of Branches	6,421	6,696	6,986	7,040	6,998	6,766
Number of Accounts	81,344,121	84,433,032	86,582,576	88,529,904	90,648,406	94,846,533
Value of Accounts (million Baht)	9,540,114	10,350,543	11,065,024	11,347,475	12,433,454	13,062,173
Specialized Financial Institutions						
Number of Institutions	6	6	6	6	6	6
Number of Branches	2,348	2,549	2,445	2,445	2,468	2,471
Number of Accounts	48,233,488	54,377,970	59,539,994	63,243,722	68,569,387	74,242,903
Value of Accounts (million Baht)	3,199,296	3,604,591	3,901,266	4,214,675	4,450,107	4,686,137
Foreign Bank Branches						
Number of Institutions	15	14	14	12	11	11
Number of Branches	19	19	19	19	18	18
Number of Accounts	86,556	89,617	79,641	72,132	68,580	68,819
Value of Accounts (million Baht)	679,790	700,469	789,461	798,701	908,302	814,701

Sources: Bank of Thailand

¹ Data exclude regional office.

Table 12: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems

Volume of transactions (in thousands)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Paper-based:	74,705	73,572	72,687	71,036	69,446	65,782
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ¹	53,137	52,051	50,215	48,701	47,322	44,664
Intra-provincial Cheque in Regional Area ²	14,800	13,312	11,455	11,053	10,775	10,421
Inter-provincial Cheque ³	6,768	8,209	11,017	11,283	11,350	10,698
Automated:	150,962	170,153	184,270	192,769	192,450	178,705
BAHTNET ⁴	2,946	3,253	3,406	3,623	4,013	4,224
ITMX Bulk Payment	31,018	34,864	37,944	41,231	46,789	51,646
ORFT-ATM	116,997	132,035	142,920	147,916	141,648	122,836

Sources: Bank of Thailand and National ITMX Co., Ltd.

¹ ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

² Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

³ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

⁴ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 13: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems

Volume of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Paper-based:	38,740	40,319	37,963	37,440	37,133	35,879
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ¹	34,445	35,980	33,530	33,063	32,852	31,642
Intra-provincial Cheque in Regional Area ²	3,811	3,684	3,500	3,368	3,245	3,189
Inter-provincial Cheque ³	484	655	933	1,008	1,036	1,048
Automated:	651,660	682,762	761,411	794,347	877,955	893,921
BAHTNET ⁴	649,119	679,723	757,998	790,834	874,106	890,060
ITMX Bulk Payment	1,771	2,187	2,469	2,538	2,939	3,060
ORFT-ATM (Online Retail Funds Transfer)	771	852	944	975	910	801

Sources: Bank of Thailand and National ITMX Co., Ltd.

¹ ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

² Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

³ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

⁴ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 14: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems - Volume of transactions

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bond registry system:						
Government securities	7,979	4,222	2,009	1,372	511	414
Book-entry system:						
Equity securities (in millions)	3.09	3.72	4.09	4.72	5.47	5.95
Government securities (in millions)	0.18	0.19	0.20	0.20	0.21	0.23

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 15: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems
Volume of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bond registry system:						
Government securities	28.05	50.00	22.75	49.52	94.44	82.65
Book-entry system:						
Equity securities	839.00	1,220.00	1,027.83	1,081.33	1,209.11	1,055.41
Government securities	82,954.00	81,839.00	87,274.82	86,804.54	116,869.57	124,323.13

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 16: Number of participants in selected payment and settlement systems

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BAHTNET ¹	65	64	64	65	66	64
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ²	36	36	36	37	38	36
Intra-provincial Cheque in Regional Area ³	21	23	36	23	23	23
Inter-provincial Cheque ⁴	35	36	36	37	35	36
ITMX Bulk Payment	32	31	30	33	32	33
Bond registry system:						
Government securities	283,597	211,631	113,842	460,436	461,723	462,309
Book-entry system:						
Equity securities and Government securities	86	86	38	39	39	39

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

¹ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

² ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

³ Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

⁴ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 17: Number of Automated machines¹ and EFTPOS terminals²

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total of Automated machines	52,242	56,851	61,614	63,432	64,115	66,944
Bangkok	15,802	16,304	16,727	16,790	16,658	17,243
Central	18,036	19,640	21,288	21,894	22,125	23,465
Northeast	7,128	7,270	9,255	9,699	7,926	10,160
North	5,474	6,110	6,853	7,142	8,588	7,562
South	5,802	7,527	7,491	7,907	8,818	8,514
Total of EFTPOS terminals	264,004	311,356	388,673	416,843	474,363	711,221
Bangkok	129,680	146,012	186,273	176,158	195,851	354,712
Central	61,824	76,939	93,386	111,471	128,523	110,401
Northeast	18,897	24,004	29,621	36,432	42,371	78,657
North	29,184	34,105	42,846	50,905	59,773	81,426
South	24,419	30,296	36,547	41,877	47,845	86,025

Source: Bank of Thailand

¹ Automated Teller Machines (ATM) and Cash Deposit Machines (CDM)

² Data include commercial banks and some credit card companies.

Table 18: Number of electronic payment cards

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	83,966,632	87,970,298	93,491,615	93,919,633	93,877,836	96,726,319
Credit card ¹	16,870,025	18,626,864	20,303,751	18,974,195	20,136,341	20,571,634
ATM card	24,108,467	24,101,957	25,066,799	21,743,686	19,638,033	18,380,892
Debit card	42,988,140	45,241,477	48,121,065	50,413,672	54,103,462	57,773,793

Source: Bank of Thailand

¹ Data include non-bank.

Table 19: Sources of payment revenues of Thai commercial banks (million Baht)¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	65,571	71,680	76,257	81,715	87,648	92,197
Credit card	24,049	27,419	29,501	31,347	33,210	34,009
ATM/Debit card and e-banking	22,475	25,194	26,851	29,275	31,575	33,350
Money transfer and collection	16,875	16,944	17,896	19,178	21,051	23,227
Cheque-related fee	2,172	2,123	2,009	1,915	1,812	1,611

Source: Bank of Thailand

¹ From 2013, data exclude securities custodian and letter of credit

Table 20: Sources of payment revenues of foreign bank branches (million Baht)¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	3,991	4,428	4,323	3,964	4,153	4,289
Credit card	2,653	3,011	2,844	2,758	2,903	2,935
ATM/Debit card and e-banking	50	50	48	41	42	45
Money transfer and collection	1,162	1,234	1,310	1,063	1,109	1,216
Cheque-related fee	126	133	121	102	99	93

Source: Bank of Thailand

¹ From 2013, data exclude securities custodian and letter of credit

Table 21: Daily averages of BOT payment services - Volume of transactions

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BAHTNET ¹	12,025	13,278	13,901	14,909	16,446	17,310
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ²	216,886	212,453	204,961	200,415	193,941	183,047
Intra-provincial Cheque in Regional Area ³	60,407	54,336	46,756	45,484	44,160	42,708
Inter-provincial Cheque ⁴	27,625	33,505	44,966	46,431	46,516	43,845
ITMX Bulk Payment	126,606	142,304	154,874	169,674	191,758	211,663

Source: Bank of Thailand

¹ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.² ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.³ Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.⁴ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 22: Daily averages of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BAHTNET ¹	2,649	2,774	3,094	3,254	3,582	3,648
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ²	141	147	137	136	135	130
Intra-provincial Cheque in Regional Area ³	15.6	15.0	14.3	13.9	13.3	13.1
Inter-provincial Cheque ⁴	2.0	2.7	3.8	4.1	4.2	4.3
ITMX Bulk Payment	7.2	8.9	10.1	10.4	12.0	12.5

Source: Bank of Thailand

¹ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.² ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.³ Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.⁴ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 23: Peak day figures of BOT payment services - Volume of transactions

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BAHTNET ¹	19,303	22,190	21,820	29,033	28,827	28,077
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ²	477,396	547,406	417,618	484,821	445,684	429,714
Intra-provincial Cheque in Regional Area ³	125,127	114,492	90,005	97,533	83,358	79,595
Inter-provincial Cheque ⁴	125,189	172,463	184,197	188,315	190,831	186,206
ITMX Bulk Payment	417,015	508,748	473,040	574,555	615,266	744,926

Source: Bank of Thailand

¹ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.² ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.³ Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.⁴ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 24: Peak day figures of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BAHTNET ¹	3,597.3	8,384.9	3,877.3	4,776.2	4,610.3	4,845.0
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity ²	268.2	283.4	266.0	297.5	248.6	212.6
Intra-provincial Cheque in Regional Area ³	25.7	26.8	25.6	25.1	22.4	22.3
Inter-provincial Cheque ⁴	6.8	11.0	12.4	12.6	13.7	13.4
ITMX Bulk Payment	28.8	44.3	77.8	46.4	83.1	47.7

Source: Bank of Thailand

¹ Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

² ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

³ Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

⁴ Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 25: Use of mobile banking

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
No. of agreements	864,312	1,164,796	6,229,960	13,918,815	20,883,147	31,641,487
Volume of transactions	36,285,076	57,198,604	109,349,726	263,922,502	584,983,180	1,228,270,303
Value of transactions (million Baht)	439,960	751,558	1,364,022	2,800,299	5,360,605	8,997,136

Source: Bank of Thailand

Table 26: Use of internet banking

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
No. of agreements	6,645,161	8,033,061	10,159,971	11,901,117	15,095,696	20,480,268
Volume of transactions ¹	125,276,726	161,784,249	188,408,939	186,236,816	240,461,111	248,478,233
Value of transactions (billion Baht)	14,112.1	19,548.0	20,500.4	23,629.7	29,706.3	23,513.0

Source: Bank of Thailand

¹ Enquiry transactions were excluded.

Table 27: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Volume of transactions (in thousands)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	150,440	173,909	199,633	235,636	298,975	462,704
ATM	116,997	132,035	142,920	147,916	141,648	122,836
Counter	10,273	9,160	9,146	9,791	9,702	8,768
Internet banking	23,169	32,714	47,567	77,928	147,624	331,101

Source: Bank of Thailand

Table 28: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Value of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	1,250	1,399	1,588	1,819	2,184	3,060
ATM	771	852	944	975	910	801
Counter	227	201	191	189	183	170
Internet banking	252	347	453	656	1,091	2,089

Source: Bank of Thailand

Table 29: Bill payment at counters - Volume of transactions (in thousands)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	323,168	359,423	397,260	429,287	479,106	510,820
Total bill payment at bank counters	87,425	87,992	101,736	107,262	113,367	120,891
Cash	83,320	84,297	97,018	101,594	104,354	107,590
Cheque	1,663	1,560	1,911	2,321	3,007	3,624
Others	2,442	2,135	2,807	3,348	6,006	9,677
Total bill payment at non-bank counters	235,742	271,431	295,524	322,025	365,739	389,929
Cash	231,446	266,825	291,486	318,340	362,038	385,640
Cheque	351	346	333	361	358	362
Others	3,946	4,260	3,705	3,324	3,342	3,927

Source: Bank of Thailand

Table 30: Bill payment at counters - Value of transactions (billion Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total	6,461	5,985	7,048	7,704	7,461	7,906
Total bill payment at bank counters	5,855	5,278	6,272	6,886	6,608	7,010
Cash	2,133	1,933	2,431	2,696	2,802	3,077
Cheque	2,613	2,506	2,361	2,629	2,705	2,970
Others	1,109	838	1,481	1,561	1,102	963
Total bill payment at non-bank counters	606	708	776	818	853	896
Cash	600	700	768	810	845	887
Cheque	2	3	3	3	4	4
Others	4	5	5	4	4	5

Source: Bank of Thailand

Table 31: Use of e-Money¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
No. of cards/accounts	20,220,438	24,286,746	26,852,975	31,070,380	39,181,287	53,171,877
Volume of transactions	512,331,773	669,210,802	787,932,371	883,352,315	1,076,300,313	1,272,235,125
Value of transactions (million Baht)	35,375.8	48,031.9	55,801.7	67,616.6	90,945.7	126,171.9

Source: Bank of Thailand

¹ Data exclude top-up cards.Table 32: Fraud through specific payment channels and payment instruments¹ (million Baht)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total fraud	179	204	426	2,321	593	753
Payment channels ²	51	79	91	2,018	224	377
Payment instruments ³	128	125	335	303	369	376

Source: Bank of Thailand

¹ Data collect from banks, some special financial institutions and some credit card companies.² Fraud through specific payment channels include phone banking, mobile banking, internet banking, pass book and other channels.³ Fraud via specific payment instruments include cheque, credit card, ATM card, debit card, prepaid card and other cards.

หมายเหตุประกอบตาราง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง	ความหมาย
“_”	ไม่มีข้อมูล
“nav.”	ยังไม่มีกรเก็บข้อมูลหรือเก็บข้อมูลไม่ได้
“neg.”	ข้อมูลมีมูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นในตารางเดียวกัน
“0”	ข้อมูลมีมูลค่าศูนย์หรือใกล้เคียงศูนย์

- ตารางที่ 1
- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศใช้ข้อมูลที่เป็นราคา ณ ปีปัจจุบัน
 - อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศใช้อัตราแลกเปลี่ยนถาวรเฉลี่ย
- ตารางที่ 6-7
- ข้อมูลใช้ประกอบด้วยเช็คภายในธนาคารเดียวกันและเช็คข้ามธนาคาร และรวมข้อมูลธนาคารพาณิชย์ทุกสถาบันและสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
 - ข้อมูลปริมาณธุรกรรมบัตรเครดิต หมายถึง ธุรกรรมของเจ้าของบัตร ตัวแทนออกบัตร และตัวแทนรับบัตรเฉพาะบัตรที่ออกโดยผู้ออกบัตรต่างประเทศ
 - ข้อมูลมูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-bank)
 - ข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่รวมบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่
 - ข้อมูล Direct credit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Pre-authorized direct credit)
 - ข้อมูล Direct debit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Pre-authorized direct debit)
 - ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

- ตารางที่ 8 - มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนของการใช้จ่ายบัตรเดบิตและบัตรเครดิตที่ออกบัตรในประเทศไทยผ่านเครื่อง EFTPOS ทั้งในและนอกประเทศ
- ตารางที่ 11 - ข้อมูลไม่รวมข้อมูลจำนวนบัญชีและมูลค่าคงค้างที่สาขากาของธนาคารแห่งประเทศไทย
- ตารางที่ 12-13 - ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
- ตารางที่ 14-15 - การชำระดุลตราสารทุน (Equity Securities Settlement) ทำผ่านระบบจดบัญชี (Book-entry System) แบบไร้ใบหุ้น (Scripless) เท่านั้น
- ตารางที่ 17 - จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็มและเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ
- ข้อมูลจำนวนเครื่อง EFTPOS เป็นข้อมูลรวมของธนาคารพาณิชย์และบริษัทบัตรเครดิตบางสถาบัน
- ตารางที่ 18 - ข้อมูลจำนวนบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-bank)
- ตารางที่ 21-24 - ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
- ตารางที่ 26 - ข้อมูลจำนวนรายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต ไม่รวมรายการสอบถามข้อมูล (enquiry transactions)
- ตารางที่ 31 - ข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่รวมบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่

รายงานระบบการชำระเงิน

จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นรายปี

รายงานนี้ปรากฏในเว็บไซต์ธนาคารแห่งประเทศไทย
ที่ <https://www.bot.or.th>

รายงานระบบการชำระเงินนี้ สายนโยบายระบบการ
ชำระเงินและเทคโนโลยีทางการเงิน ธนาคารแห่ง
ประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบในคำอธิบายและความ
เห็นต่าง ๆ ที่แสดงไว้ การนำข้อความหรือตัวเลขไม่ว่า
เรื่องใด ตอนใดในรายงานนี้ไปลงพิมพ์ในหนังสืออื่น
โปรดอ้างอิงรายงานกำกับไว้ด้วย

ข้อมูลเพิ่มเติมโปรดติดต่อที่

ทีมวิเคราะห์ระบบการชำระเงิน ฝ่ายนโยบายระบบการ
ชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

โทรศัพท์ 0 2356 7067-8, 0 2356 7782-3 หรือ
โทรสาร 0 2282 7717

e-mail: PSAnalysis@bot.or.th

เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี
อย่างยั่งยืนของไทย

ธนาการแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี
อย่างยั่งยืนของไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย

273 ถนนสามเสน แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ 0-2283-5353 www.bot.or.th

Bank of Thailand Channel
Hotline1213 Channel

www.bot.or.th

@bankofthailand

bankofthailand
Hotline1213